

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

Közösségi
és családi
folyóirat

IV. évf. 5. szám
1993. október
50,— Ft

*A gyilkos
kamat*

Jézus, a férfi

A vallástipró

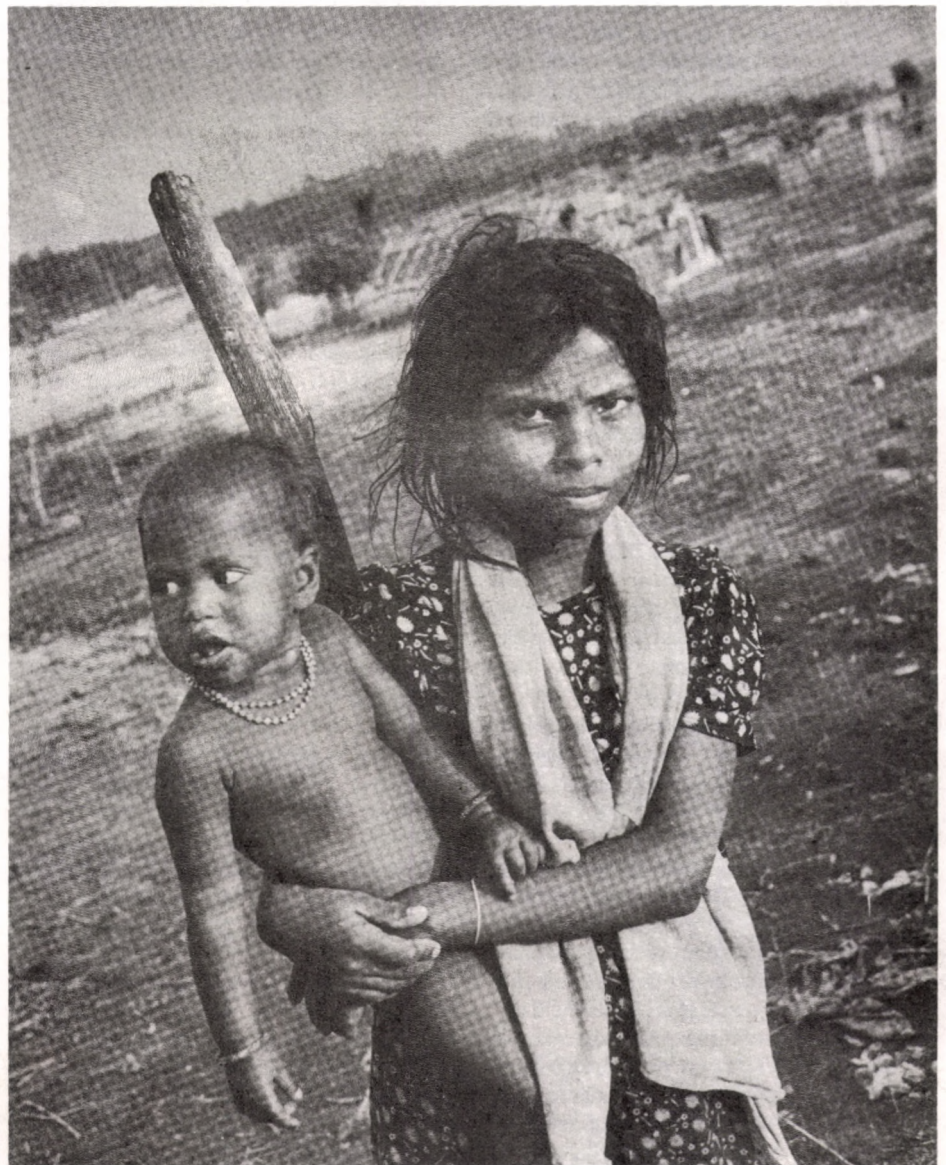
Interjú

*Te is lehetsz
menekült*

Moha-mese

*Korunk egy
igaz embere*

*Szép, új,
ökologikus
világ*

Kiszely Károly

A gyilkos kamat

A jelenlegi agresszív természetrombolás, környezetpusztítás alapoka a nemzetközi pénzügyrendszer, a gyilkos kamat, mely rablógazdálkodást kényszerít a világra, és irreális módon szembeállítja az ökonómiát az ökológiával.

Két nagy rendszer, a természetes piaccgazdaság és a kamatos pénzügyrendszer működését ismerjük. Szokás az elsőt „statikusnak”, a másikat „dinamikusnak” nevezni. A „dinamikus” jelző szinte kizárólag pozitív, a „statikus” pejoratív értelemben használatos — anélkül, hogy ez a jelentéstartalom igazolható lenne. Az ember természetes biológiai-pszichológiai ritmusához képest azonban a túl dinamikus és túl statikus életforma egyaránt rossz. A mai szóhasználat a természetellenesen-egyoldalúan dinamikus életformát nevezi „jó értelemben” dinamikusnak, a dinamizmus és stabilitás egészséges ötvözetét pedig statikusnak. A természetes piaccgazdaság, azaz a (viszonylag) statikus gazdasági rendszer az őskorban, ókorban, középkorban létezett (nyomokban még ma is él). A „dinamikus”, azaz a kamatos pénzügyrendszer manipulálta piaccgazdaság a középkor végén, de teljes valóságában az újkorban jelent meg.

A természetes piaccgazdaság életképes rendszer, mert saját létföltételeit nem emészti fel. Több ezer évig élt, szaporodott, és fejlődött e rendszerben az emberiség. A kamatos pénzügyrendszer vezérelte piaccgazdaság az újkor rendszere. *Agresszív — de nem életképes.* (Az agresszivitást, a másfajta rendszerek kényszeres kiirtását ne tévesszük össze az életképességgel, hiszen a kultúrák sokfélesége a túlélés egyik biztosítéka.) A természetes piaccgazdaság biztosította szerves fejlődéssel szemben a kamatos pénzügyrendszer manipulálta piaccgazdaságnak elég volt két évszázad, hogy az emberi létföltételek jó részét felélje. Sőt, le kell szögeznünk, hogy mind elméletileg, mind gyakorlatilag lehetetlen a bioszféra rehabilitálása *e rendszeren belül*. A revitalizáció csak a természetes piaccgazdaság nem kamaturalta gazdasági és pénzügyrendszerének újbóli bevezetésével képzelhető el.

A kamaturalta piaccgazdaság látszólag gyors fejlődést hozott, de a károk nagyobbak az eredményeknél: világméretű erdőpusztítás és erdőirtás; haladékló tengerek; pusztuló ózonpajzs; a klímakatasztrófa közeli veszélye; egykor olcsó, sőt ingyen

nes javak megdrágulása, hiánycikké válása; a kultúra hanyatlása, helyi kultúrák megsemmisülése; fontos állat- és növényfajok kiirtása stb. Haladás a statikusnak nevezett rendszerben is van, ám az „lassú”, *szerves* fejlődés. A „lassúság” azonban viszonylagos, idő marad az értékek szelektálódására; a zsákutcáról még időben kiderül, hogy zsákutca; e rendszerben nem rángathatja senki szakadékba az egész emberiséget. A „statikus” *gazdasági rendszer objektívabb mércével (az élet és fejlődés törvényeinek mércéjével) se nem lassú, se nem gyors, hanem optimális.*

A statikus rendszerben mindenki elviszi a piacra az általa termelt fölösleget, s elcseréli olyan termékekre, melyekre szüksége van: így cserél gazdát a sóbányász sója, az állattenyésztő jószágja, a földműves gabonája, a kézműves szerszáma, cserépedénye stb. *A szükséglet és kereslet természetes módon, piaccgazdasági kényszerek nélkül talál egymásra.* A szorgalmasabb, ügyesebb, okosabb ember nagyobb eredményeket érhet el, de a „dinamikus” (a kamatnak központi szerepet adó) pénzügyrendszer kényszeri, manipuláció nélkül. A kényszeres rablógazdálkodás legfőljebb csak egyedi, helyi jelenségeként fordul elő, a rendszer nem kényszeríti ki azt statisztikai méretekben. A pénz megjelenésével még nem mérgesedett el a helyzet, bár a munka és az áru megindult az elidegenedés útján. A kamat nélkül azonban az életképes „statikus”, egészségesen, *szervesen* fejlődő rendszer nem semmisült volna meg. De megjelent a kamat. Az új gazdasági rendszerben először mindenki a bankhoz fordul, kölcsönt vesz föl, beszerzi a piacon a szükségesnek vélt termékeket — aztán igyekszik annyi sót bányászni, jószágot tenyészteni, gabonát termelni, szerszámot és fazekat gyártani, hogy adósságát kifizethesse. Csakhogy „kicsivel” többet kell termelnie, mint amennyit a „statikus” rendszerben előldeje termelt — hogy ki tudja fizetni a kamatokat (és azok kamatait) is. Ez a „kevés” kamat nem is olyan kevés.

Ausztriában például 2–3 százalékos évi infláció mellett egy normál bankkölcsön évi kamata 12–13 százalékos, de előfordul 25 százalékos vásárlási kamat is. Így tíz év alatt egy adósság megduplázódik, megháromszorozódik a kamatos kamatok által.

A piacon nincs végtelen igény bűzára, marhára, szerszámra, sóra. Az adósságot

és kamatot ennek ellenére fizetni kell. Új árukat kell tehát kitalálni, hogy új bevételre tehesünk szert. *S ha az új áru „magától” nem is olyan kelendő? Föl kell kelteni iránta az igényeket, sőt újabb és újabb mesterséges igényeket kell gyártani.* Erre szolgál a divat, a reklám, a reklámpar és reklámtudomány. S már ott is vagyunk az őserdők letarolásánál, a műtrágyánál, a vegyszerezésnél, a szeméthyegyeknél, a zacskós víznél, a tengerek haladoklásánál.

A kamatos pénzügyrendszer okozza az *életszínvonal és gazdasági növekedés összefüggésének paradoxonát*: ha a nemzeti össztermék nem csökken, hanem állandó, akkor az életszínvonal csökken. Az életszínvonal stabilitásához bizonyos százalékos gazdasági növekedésre van szükség, emelkedéséhez még ennél is nagyobb gazdasági növekedésre. Ez az összefüggés nem tűnik sem logikusnak, sem normálisnak — a kamatos pénzügyrendszer idézi elő ezt az ember és természet számára gyilkossá váló félfoldalatos viszonyt. Végző soron tehát *egyre többet kell termelniünk és fogyasztanunk*, hogy életszínvonalunk ne romoljék. Nem abszurd helyzet? Csúpan évi néhány százalékos gazdasági növekedés esetén a termelés és fogyasztás 10–20 év alatt megduplázódik. Ez a kényszer mesterségesen, de törvényszerűen programozza be *mindennek a föléllését*. Ebben a közegben a környezet- és természetvédelem csak önámítás. Pénzügyrendszerünk az emberiséget a természet törvényeivel homlokegyenest ellentétes, merterkelt törvények szabta pályára, a halál rendszerébe kényszeríti. *E rendszeren belül* csak lassítani lehetne a folyamat gyorsulását, de megállítani vagy visszafordítani lehetetlen — a dolog természete, lényege miatt. Itt van például a napenergia. Nagyszerű dolog a hasznosítása, amit támogatni és sürgetni kell. Ámde a „dinamikus” (kamatos) gazdasági rendszerben mindez túl sokat nem nyerhetünk, mert az energiaigény és az emberiség létszáma külön-külön is egyre nő, s a napelem-, napkollektor- és akkumulátorgyártás is jelentősen megterheli a környezetet. Hasonló a helyzet az energiatakarékos égővel, az újrahajtosított papírral, a hulladékok újrahajtosításával, a folyami közlekedéssel stb.

A kamatos pénzügyrendszer mozgatta piaccgazdaság valójában: ál-piaccgazdaság, mert a kereslet-kínálat természetes össz-

játékát fondorlatos, brutális és az egész életet átszövő reklámáradattal alapvetően megzavarja. A kamatos pénzrendszer mozgatta piacgazdaság a tervutasításos rendszer leplezett édestestvére. *Nem szabad*, mert a kereslet-kínálat (a „láthatatlan kéz”) mozgását konkrét érdekcsoportok határozzák meg az egész életet szuggesztíven átszövő, a lelket, a szellemet, igényeket bábként mozgató reklámözönnel. Az újkori piacgazdaság *burkolt diktátúra*: időszakos, helyi, viszonylagos jólétebe csomagolva termi a nyomort, szennyet, kárt, pusztulást. Amikor tehát küzdünk az ökoszociális adórendszerért, környezetvédelmi szószólóért, hatástanulmányi törvényért, a vasút fejlesztéséért stb., akkor tudnunk kell és ki kell mondanunk, hogy ezzel csak időt nyerhetünk. Magát a kamatos pénzrendszert kell megszüntetnünk, ha nem akarunk gyermekeink és unokáink megnyomorítói lenni.

A „statikus” gazdasági rendszerhez, azaz a természetes piacgazdasághoz való visszatérés nem jelent visszatérést a középkorba. Számos bevált újkori vívmányát megtarthatná az emberiség. Sőt, csak egy „statikus” rendszerben óvhatná meg azokat, hiszen a „dinamikus” rendszer a létalapokat pusztítja el. A „statikus” gazdaság amúgy sem kötődik a középkorhoz, és ezernyi változata volt. Ebben a rendszerben éltek a gyűjtögető- és vadász-társadalmak, a nomád pásztorok éppúgy, mint az ókor és középkor sokféle fejlett kultúrtársadalmi.

Nem lehet elég nyomatékosan hangsúlyozni, hogy ebben a kérdésben az *önkéntes lemondásnak csupán szimbolikus-erkölcsi jelentősége lehet*, semmiféle megoldást nem hozhat a statisztikailag kényszerítő törvényszerűségekkel szemben. A környezetromboló igények, áruk és a környezetpusztító módon élő egyének száma ugyanis gyorsabban növekszik, mint a lemondók száma. *Gyakran éppen pusztító pénzrendszerünk haszonélvezői sugallják az egyéni lemondást mint „megoldást”, hogy a környezetükért aggódó embereket kicsinyes küszködésekkel kössék le, s ne maradjon figyelmük, idejük a gyökeres megoldáson dolgozni.* Hogyan mondjanak le például tömegek a személygépkocsizásról, ha az autólobby rejtett ártalmogatókkal a gépkocsiközlekedést látszólag olcsóvá, a vasutat drágává büvészke? (A gépkocsiközlekedést az állam büjtött módon — a legóvatosabb becslések szerint is — 75–80 százalékban szubvencionálja az adófizetők pénzéből, ugyanakkor a környezetkímélő és gazdaságos vasút csak 10 százalékos támogatásban részesül.) Ha olyan közlekedési szerkezetet és ráadásul olyan meghamisított árendszert, sőt ízlésmintákat alakítanak ki, amelyek statisztikai mére-

tekben kikényszerítik az autózást? A kamatos pénzrendszer gerjesztette gazdasági rendszeren belül a legnagyobb jóakarát is a létalapoknak hol gyorsabb, hol lassúbb, de előrehaladó pusztulását okozza.

A kamatos pénzrendszer megszüntetését mint célt, irreálisnak mondják a „realisták”. Ám lehet-e realista, aki véges készletekkel, véges szennyezési tűrőképességgel rendelkező világban határtalan növekedést, azaz határtalan energia- és hulladéktermelést sürget? Ez gazdasági vonatkozásában is irreális. Tanulmányozzuk csak a rosszindulatú dagantok természetét! Megdöbbenve ismerünk rá jelenlegi gazdasági és pénzrendszerünk természetére.

Környezetünk megmentése vagy pusztulása lényegében attól függ, hogy meg tudjuk-e szüntetni (és mikor tudjuk megszüntetni) az újkori (kamatos) pénzrendszert. Ám e célt elérni egyáltalán nem könnyű, mert elsősorban nem egyfajta „megszokásról”, hanem hatalmi kérdéstről van szó. *Az újkori piacgazdaságokban a bankok és a pénzemberek töltenek be hasonló szerepet, mint a kommunista rendszerekben a politikai bizottságok.* A politikai porond személyiségei ugyanis a bankoktól (a bankok befolyása alatt álló médiáktól, nagyvállalatoktól) függenek: a pénzemberek a nekik engedelmessé politikuskok és pártok választási hadjáratait anyagilag támogatják — a velük szembeszegülőket nem. Márpedig *az újkori „pluralista” társadalom harsogó, erőszakos reklám- és információözönből csak sok pénz árán lehet előtűnni.*

A pénztelen csoportok esélytelenek: sok pénz nélkül a politikai szabadság elméleti lehetőség csupán. Hasonló a helyzet a tömegtájékoztatási eszközökkel: egy lap vagy televízióállomás csak sok pénz árán tehet szert meghatározó befolyásra. A sajtószabadság pénz nélkül szintén csak elméleti lehetőség. Világunkat tehát s benne a választási hadjáratokat, parlamenti csetepatékat, valamint politikusainkat, sajtónkat, televízióinkat, mindennapi bolti igényeinket, sőt kertjeink stílusát és lakberendezési ízlésünket, sok esetben mentalitásunkat, gondolkodásunkat a háttérből a pénzemberek tervezik, igazgatják.

Látványosan illusztrálja ezt a futómuskátli ausztriai elterjesztése. A vegyipar reklámba büjtött vezényszavára szinte Ausztria egész lakossága lecserélte a hagyományos, de nem vegyszerigényes állómuskátlit az óriási vegyszermennyiséget igénylő, szépen csak a vegyszerek hatására növekvő futómuskátlira. A szörnyvirág naiv tömegimádói a háttérről mit sem tudnak.

A kommunista csatlópolitikusok a moszkvai telefontól tartottak, sokszor azt

meg sem várva találták ki a moszkvai kívánságokat. (És ilyenkor a „realitásokat” emlegették.) Az újkori demokratikus (?) politikusok szellemének vezére a bankok telefonja (ugyancsak a „realitások” jegyében). A különbség csak az — s a bankok ebben is ravaszabbak —, hogy ezek szemérmesebben akarják birtokolni a hatalmat, s fölöslegesen nem kérkednek vele. Közvetlen erőszakhoz pedig csak elvétve folyamodnak, mert a pénz a fegyvereknél is hatalmasabb.

Mindennek tudatában nehéz elképzelni, hogy a bankok, pénzemberek — az újkori piacgazdasági rendszer hatalmi piramisának csúcán — önként lemondának e bejáratott, őket automatikusan kiszolgáló rendszer igazgatásáról, az őket tápláló kamatról. Igaz, a kommunista rendszerrel sem gondoltuk, hogy földadja önmagát, mégis megtette. A mérhetetlen eladósodással szembesülve, a „tömegek” elszabadulni készülő lázongásától rettegve adta ki kezéből a hatalmat. Pénzrendszerünk hatalmasai hasonló módon tesznek bennünket (és önmagukat) eladósodottá a környezet, a jövő nemzedékek és a harmadik világ iránt.

Sokat papolunk a fogyasztói szokásokról, azok megváltoztatásáról, önmérsékletéről, lemondásról s általában a környezetvédelemről. Csakhogy ennek alig van értelme az alapoknak — a hibás és kártékony, a kártékonyaságra kényszerítő kamatos pénzrendszernek — figyelembevétele, elemzése, bírálata és megszüntetésének radikális követelése nélkül. *Ha sikerülne is lemondóvá győzködni az emberiség nagyobbik felét, a beteg pénzrendszer ugyanúgy kifejtené romboló hatását a gazdasági növekedés kényszere formájában.* Akkor legföljebb luxus fogyasztási cikkek divatja helyett (ál)puritán árukkal manipulálna: háborúkkal, fegyverekkel, önkínzó elméleteket népszerűsítő ponyvairodalom áradatával, álltermészetgyógyászattal, szükségtelen, de szükségesnek reklámozott „biokertészeti” készülékekkel vagy éppen divatosá telt önkínzó eszközökkel. *Pénzrendszerünk olyan, hogy bármit gondolunk is ki, bármit teszünk is, mindent pusztító konzummá változtat, s beépíti a fogyasztói társadalomba.*

Pénzrendszerünk megváltoztatása nélkül alig vagy egyáltalán nincs értelme föllépni bizonyos ismert környezetkárosító anyagok ellen. Ha kiszorítjuk őket a piacról, más — vagy más módon ártalmas, sőt gyakran még agresszívabb — (új) anyagokkal pótolják őket. A problémákat csak vándoroltatjuk, ide-oda tologatjuk. Tudnunk kell — mindenekelőtt: tudnunk! — hogy hol, milyen világban élünk.

Hanna Wolff

Jézus, a férfi

Jézus alakja mélypszichológiai szempontból
(III. rész)

Jézus, a nem-animó- zus férfi

Jézus az a „furcsa férfi”, aki *teljesen elválik történelmi háttérétől*. Totálisan elkülönült, legalábbis a lényegét tekintve. De Jézus nem is pusztán antitézise környezetének. „Furcsasága” valami alapvetően individuális dolog.

Az Újszövetség ezért gyakran számol be zavarról, amikor ezt a Jézust egyáltalán be akarják sorolni (a nagy próféták egyike, a várt messiás?); az egyes emberek és a csoportok sem rendelkeznek megfelelő kategóriákkal, hogy róla szerzett benyomásukat a szokott módon rögzíthessék. Ő „egészen más” volt. Az emberek újból és újból „csodálkoznak”, „elcsodálkoznak”, „álmélgodnak”, sőt „magukon kívül vannak” (pszichológiailag ez nagyon is érthető: valami ősjelenséggel találkoznak, s ezért egzisztenciális zavarba, egzisztenciális szorongásba esnek, elvesztik a talajt lábuk alól).

Miben áll ez az „egészen más”, hogyan lehetne néven nevezni? Bizonyára több aspektusa van, és nem állítjuk, hogy az általunk megnevezett az egyetlen aspektus, vagy hogy minden mást magában foglal, de állítjuk, hogy a központi aspektus Jézus személyének megértéséhez. *Jézus az első férfi, aki áttörte az antik világ androcentrizmusát!* (Nem említhető vele egy lapon Platon vagy Arisztotelész, de Buddha vagy Mohamed sem.) Jézus az első férfi, aki nem mutat semmiféle animóztatást a női elemmel szemben.

Mit jelent az, hogy „animózus”? Minden olyan magatartást, amiről korábban a tudati patriarchátussal kapcsolatban szóltunk. Az anima leszakítottóságának a férfi belsejében kifelé egy összességében antifeminin beállítottság felel meg, a nőiség leértékelése csak-nőiséggé, minden női érték lealacsonyítása a demonizálásig menően, a nő ellenséggé kezelése, brutálisan vagy szublimált módon, mindegy. Azt a férfit, **aki nem integrálta ellentétes nemű lélek-résztét**, tudattalanul ez a lélek-rész uralja, éppen ezért viselkedik úgy ténylegesen (minden hangsúlyozottan férfias álcát ellenére), mint egy primitív nő, azaz szeszélyesen, érzékenykedően, idegesen, ingerülten, önkontroll nélkül, gyakran dühben és minden egyéb indulatban tombolva. Nélkülöz minden tárgyilagosságot a nővel szemben, hiszen a nő lesz a saját kivetített árnyékának speciális hordozója, következképpen minden iritálja őt a nőben. Az ilyen férfi (elvben is excentrikus) gondolkodását semmilyen női érzelmi mozzanat nem termékenyíti meg, ezért az merőben intellektualiszf-

tikus, formális, életidegen, alapelvekhez görcsösen kötődő, ideológiák megszállottja. Ez a gondolkodás az életet formulává, az embereket számokká, a világot mechanizmussá változtatja; érzelmszegény (az „érzelem” meghatározása a következő utáni fejezetben: „Differenciált érzélem”), érzelmeiket megsértő és ennek megfelelően vak az értékekre. Ez a férfi annál inkább ilyen, ha azt képzei, hogy a nő megkérdőjelezi, kritizálja, vagy pláne uralja őt. Ekkor a pszichikailag frigid férfi — ahogy ma mondják — olyanná válik, amilyennek ábrázoltuk: „animózus” válik.

Nos, Jézus szűkebb és tágabb környezete androcentrikus és patriarchális irányultságú volt, animózus volt. Jézus nem az. Jézus a nagy kivétel, a fölcserélhetetlen kivétel — mondhatnók: *Jézus spontán magától értetődőséggel érintkezik a nőkel*, harag vagy titkos nehezeltetés (ressentiment) nélkül, ellenkezőleg, partneri tárgyilagossággal. Ez a *spontán magától értetődőség* szöges ellentéte az animóztatásnak. (Nem utolsó sorban ezen magatartása miatt üldözik, s ez végzetessé válik.)

Hogy Jézus milyen tárgyilagosan viselkedett a nőkel, az különösen abból válik világossá, hogy *még tanítványi körébe is tartoztak nők*. És nem csupán a tágabb vagy lazább tanítványi körbe, hanem állandó kísérői közé is. (Magára valamit is adó rabbi ilyet nem csinált volna.) Jézusnak e tekintetben is más volt az értékrendje. Lukács, aki különösen is utánajárt a „forrásoknak”, számos idevágó hírt ad (Lk 8,1-3; 23,49; 23,55 — vö. Mk 15,40-41). Hat nőtanítványt név szerint is ismerünk: Johanna, Kuza felesége; Zsuzsanna, akiről annyit tudunk csak, hogy Jézus meggyógyította; Mária, Kleofás felesége (az egyik „emmauszi” tanítványé — vö. Lk 24,22: „néhány közénk tartozó asszony...”); Mária, Jakab és József anyja; Szalome, a Zebedeus-fiak — Jakab és János — anyja és Mária Magdolna, akiből Jézus „hét ördögöt fűzött ki” és akit többnyire a „bűnös asszonnyal” azonosítanak. Ők hatan biztosan a vándorló körhöz tartoznak. — Ha aztán még „sok más nőről” is hallunk, akik Jézust és tanítványait „vagyonukból támogatták” (Lk 8,3), akkor bizonyos, hogy még egy egész sor további, név szerint meg nem nevezett nő volt Jézus körül, ha nem kísérték is állandóan.

Ennélfogva alaposan felül kell vizsgálnunk Jézus tanítványi köréről alkotott elképzeléseinket. A bevett „Tizenkettő”, nem más, mint stilizálás, egy vallástörténeti sémát követő szerkesztés (a legtöbb

prófétának vagy vallásalapítónak, pl. Buddhának is tizenkét közelebbi tanítványa van). Az érdekes az, hogy androcentrikus szerkesztésről van szó, a szokásos antifeminin tendenciának megfelelően; ez a tendencia természetesen egyáltalán nem korlátozódik a Tizenkettővel kapcsolatos hagyományra, hanem az egész Újszövetségben megtalálható. A kutatás még messze nem vette eléggé figyelembe ezt az animózus tendenciát a forrásanyagban, és meghatározó szerepét a hagyomány megformálásában.

Hogy hagyománytörténetileg így jártak el, az éppen a *Tizenkettő* körének magatartásában válik teljesen világossá. A tizenkét férfitanítvány ténylegesen az animózus férfielemet képviseli, *Jézus jó példája ellenére*. „Rendkívül elcsodálkoznak”, hogy Jézust nyilvános beszélgetésben találják egy asszonnyal. Bár kifejezetten ott áll, hogy nem merik kérdezni: „Miért beszélsz vele?”, de ez éppen azt jelenti, hogy elnyomják a kifogásoló kérdést (Jn 4,27). Máskor „boszúsúsak lesznek” egy asszonnyal, aki csak jót akar, és akit Jézus védelmébe vesz a tanítványokkal szemben (Mt 26,8). Más esetben szinte magunk előtt látjuk elutasító gesztusukat, úgy vélik: „El a nőkkel, és akkor nyugalom lesz!” Azt mondják: „Tedd meg, amit akar, hogy ne legyen tovább a terhünk!” (Mt 15,23). Nyilvánvalóan asszonyok hozzák Jézushoz a gyerekeiket, és a tanítványok „elutasítják”, „visszautasítják” őket. Jézus ismét beavatkozik: „Nem, éppen hogy...” (Mk 10,13 ssk). — Látjuk, hogy Jézusnak jellemző módon a legszűkebb tanítványi körben kell védekeznie a férfikollektívum androcentrizmusával szemben, és meg is teszi. A hagyomány szerint kifejezetten és ismételtelen.

S mindez ősjézusi hagyományanyag! Ugyanis azt, amit ezekben az összefüggésekben Jézusról elmondanak, ábrázolnak, amit Jézus megkíván, ill. cselekszik, semmilyen történelmi kontextusból nem lehet levezetni, a legcsekélyebb mértékben sem. (Ez azt is jelenti: mind a szóbeli, mind az írásbeli áthagyományozók többségét, mint amit megértettek.)

Ha egyszer számításba vettük a nők helyzetét illetően ezt a *kritikus módszertani nézőpontot*, akkor ennek váratlanul messzire nyúló *következményei* vannak. Három példára utalunk. — Az evangéliumoknak a feltámadással kapcsolatos beszámolóit asszonyokat sorolnak fel tanúként vagy hírközlőkként (bár a jellemző megjegyzésekkel: „mintha dajkamese, ostoba fecsegés lett volna” — Lk. 24,11).

Az 1 Kor 15,1–8 feltámadási beszámolójában már nem kapnak szerepet a nők! (Nem perdöntő, hogy az 1 Kor időben korábbi az evangéliumoknál, az számít egyebek között, mely körből származik a „régebbi” vagy „fiatalabb” beszámoló.) — A házasságtörő nő perikópájának (Jn 8,1 skk) elnyomása, kalandos története önmagáért beszél. (Jézus eljárása, ahogyan az elvetett bűnös nőnek új emberi státust ad, igazi anima-akció...) — Utalunk még arra az elbeszélésre, mely Jézusnak a szamaritánus asszonnal való találkozásáról és beszélgetéséről számol be (Jn 4,4–29). Magvát tekintve ez a beszámoló teljesen Jézus-szerű. Ilyen esetek nyilván gyakran adódtak Jézus életében, amikor nyilvánosan, fontos dolgokról beszélgetett nőkkel.

Mindenütt az válik világossá, hogy Jézus *spontán magától értetődőséggel* viseltetik a nők iránt. Nincs egyetlen szava, egyetlen gesztusa, mely azt akarná kifejezni: „Na persze, egy nő; csak egy nő!” Sohasem észleljük az animózus férfi tipikusan animózus leereszkedését, sem a moralizálást vagy a tudálékosságot. Továbbá nem tapasztaljuk az animózus magatartásra oly jellemző, hangos vagy csöndes, de folytonos dorgálást, még az a nővel szemben sem, akinek őt férfi volt, s akivel most együttél, az sem törvényes házastársa (Jn 4,17–18). Mindezekben a helyzetekben megmutatkozik: Jézus érzelmvilága eléggé fejlett ahhoz, hogy ne hintsen sőt a nyílt sebekbe. Sohasem gondol arra, hogy bántóan szóljon a

nőkhöz, amint azt a kor rabbijairól számtalan konkrét esetben feljegyzik. Sohasem esik kísértésbe, hogy a nőket mint nőket rendreutasítsa vagy a férfiak által megvont korlátok közé utasítsa. Ellenkezőleg, rendreutasítás helyett elismerő szavakat mond (Mt 15,28;26,10). Az asszonyokkal érintkezésének természetes gondtalanságáról tanúskodik viselkedése Mártával és Máriával is (Lk 10,38–42; Jn 11,17–37), gyakran vendégeskedik náluk. Szabadon, könnyedén tér be asszonyok házába akkor is, ha nincsenek jelen férfiak, ahogyan azt a szokás feltétlenül megkövetelte volna.

Jézust, a nem-animózus férfit még csak ezután kell felfedeznie a kutatásnak. *Számunkra ez a nem-animóztás a legkiemelkedőbb tünete anima-integráltságának!* Ha Jézus nem küzdött volna meg a férfi tulajdonképpeni pszichikai életproblémájával, az anima-problémával, akkor kívül állna az akkori és a mindenkori férfivilágon, és nem lenne jelentősége a férfiak számára. De *megküzdött, méghozzá sikeresen*, és éppen ettől az „egészen férfi”-váltástól nyer értelmet és jelentőséget „egészen ember”-volta. És éppen így válik minden generáció lányai-*asszonyai* számára is a partnerség példaképévé.

Jézus tudatosan élt

Jézus semmiféle participation mystique-ben, semmilyen magától értetődő belső azonosulásban nem áll korának férfi-kollektívumával. Az Újszövetség erről ismételtan tanúskodik (pl. „én pedig mondom nektek”

vagy a szociális tabuk áthágása). Ezért léptenyomon éles ellenállásra talál. Következésképpen mindig gondosan meg kell fontania szavait, állandóan felül kell vizsgálnia egész magatartását, folytonosan meg kell tartania azt a maga sajátos v o l t á b a n (azaz a környezetétől való különbözőségben). A korának és környezetének önértelemezésével és magától értetődőségeivel való ennyire éles szakítása, az, hogy ilyen mélyrehatóan elutasította a kor

„Így-és-nem-másképp”-jeit — mindez azt jelenti, hogy Jézusnak világosan megragadott szellemi tudatosságban kellett élnie. Ez azt jelenti: „tudatosan” létezett, és *nem a személyes vagy kollektív tudattalan kormányozta őt* tudattalanul.

Ez a tudatosítás és tudatosság voltaképpen nem más, mint a tudatos és a tudattalan (tartalmak) közötti teremtő viszony, az integráció vagy individuáció tulajdonképpeni lényege, az átfogóbb ember, a homo totus existenciális létrejövésének hic et nunc-ja.

Jézus maga felelős tudatosságban élt, és másokat is felelős tudatosságra szólított fel. Mindkét állítást példákkal fogjuk alátámasztani. Előbb azonban meg akarjuk világítani a „felelős szellemi tudatosság” fogalmát.

Az önmagunkkal szemben felelős tudatosság az *infantilitás ellentéte*. A felelős tudatosság azt jelenti, hogy valóban magunkra vesszük azt a felelősséget, amely a különböző életmintákban növekvő mértékben megkívánatuk tőlünk. Ez gyakran kemény és nehéz dolog, de csak ez a magatartás alkotó, amennyiben eleget tesz az élet követelményeinek, vagy legalábbis megpróbál eleget tenni.

Az *infantilis* ellenben az a magatartás, amely — gyöngeségből, felelőtlenégből vagy energiahányból fakadóan, legalábbis így szokták utólag kimagyarázni — visszariad attól vagy *megtagadja* azt, hogy *felelősen válaszoljon a mind nagyobb és átfogóbb kihívásokra*. Az infantilis ember inkább pórázon vezeteti magát az apjával vagy anyjával, vagy az őket pótló személyekkel. Az infantilis ember mindig mindent az élettől vár (mint egykor az apjától és anyjától), de semmit sem ad az életnek.

Ha tartós, akkor ez az előre helyett visszafelé orientálódás destruktív, megnyomorítja a személyiséget. Állítjuk, hogy *minden neurózis tulajdonképpeni gyökere az infantilizmus, annak megtagadása, hogy az illető teljesen felnőtte*, és ezáltal teljesen *felelőssé váljék*. Ami megjelenési és megbetegedési formáit illeti, ennek a folyamatnak nincs vége. Oda vezet, hogy infantilis nézeteket alkotnak a társadalomról és a világról, s e nézetek tulajdonképpeni dinamizmusokként ünneplik hangosan a legprimitívebb ösztönöket; oda vezet, hogy infantilis szemléletet alakítanak ki Istenről, olyat, ami semmilyen felelősséget nem kíván meg az embertől, de lehetővé teszi számunkra, hogy mint egy kisgyereket pórázon vezetessük magunkat egy mindennél hatalmasabb apa által. Aztán csalódottan utasítunk el mindenfajta világnézeti tájékozódást, amikor azok nem állják meg a helyüket a valósággal szemben, ahelyett hogy felismernők: saját infantilizmusunk mered a képünkbe.

Ha tehát Jézus magatartása a szellemi tudatosság, akkor ez egyúttal ellenmondás minden infantilizmusnak, melyeket általában éppen a vallásban szeretünk oly szívesen igazolni látni. — Jézus magatartása nem tartalmaz semmilyen elcsitító nyugtatószert, semmilyen biztonságba ringató szentimentalizmust, semmilyen ellazító valóságidegenséget. — Szentírási példaként legjobb, ha arra a jelenet utá-

lunk, amikor anyja és testvérei a ház előtt állnak, ahol tanít, és „hívadják”, nyilvánvalóan azért, hogy visszatérítsék a családi körbe (Mk 3,31–35), mivelhogy elterjedt róla: „elveszítette az eszét” (Mk 3,21). Jézus válasza (35.v.) világos ellenmondás a családi kollektívumnak. Immár nem az számít, honnan jön az ember, hanem az, hogy ő maga hova áll. Ez a világos döntés önmagáról kritikus tudatosságot követel.

De mint már utaltunk rá, a kollektívum által megkötött tudattalan minden formájának történő ellenmondás *mindenki számára érvényes követelmény*. „Aki tanítványom akar lenni, annak gyűlölnie kell...” (Lk 14,26). E „gyűlölni” értelmét a Zsolt 119,104 alapján kell meghatározni: „Minden hamis utat gyűlölök...” Csak hogy a naiv odaadottság mindannak, ami közeli és ismerős-bizalmas, ilyen „hamis úttá” lehet — akarja mondani igen kiéleztet Jézus. S valóban, mivel a közeli és ismerős megköt, nem enged a szabadság útjára. Ebben a problematikus közeli és ismerősbe beletartozik a kezdeti naiv viszonyulás is a „saját életünkhöz” vagy „önmagunkhoz”. Csak a naiv öngazolás megkérdőjelezésén át vezet út egy mélyebb, lényegi önlétezés igazságához — túl minden infantilis tapadáson.

Erre a felelős megfontoltságra újabb és újabb fordulatokkal szólít fel (a kereszt felvétele, a kehely kiívása, számvetés az építkezés vagy hadbavonulás előtt — Mk 10,38; Lk 14,27–32); Jézus azt akarja, hogy ne homokra, hanem sziklára építsünk (Mt 7,24–27). Mindenekelőtt azzal a dologgal kell tisztában lennünk: vajon Jézus útján valóban „jámi” (Lk 9,57–62) akarunk-e, és az ő vagy Isten akaratát ténylegesen „tenni” (Mk 3,35) akarjuk-e, ahelyett hogy azt csak megfontolnók, vitatnók és szószátyárságba fojtanók.

Jézus tehát azt akarja, hogy felelős tudatosságunk teljesen éber legyen. A „Virrasszatok!” (pl. Mt 25,13) egyáltalán nem csupán az eszkatologikus készenlétre vonatkozik, hanem ép-

pen olyan határozottan a kritikusan tudatos felelősségre is. Ez a jézusi felhívás elhárítja a dezintegrációt, és lehetővé teszi az integrációt. — De ezzel még nem mérítettük ki a tudatosság teljes mélypszichológiai értelmét. És ezért azt mondhatjuk, hogy Jézus egy még központibb és tulajdonképpenibb értelemben „tudatosan” létezett.

Nem kell ehelyt kibontanunk a tudatos integráció teljes filozófiáját, de célszerű korlátozással legalább *három tételt* ki kell fejtenünk, nevezetesen: Aki tudatosan él, az képes másokat tudatossá tenni. — Aki maga tudatosan él, az képes másokat emberléttük igazságában megszólítani. — Aki tudatosan él, az mások számára mélyreható, teremtő változások eszközévé válik.

Szeptemberi közhelyünk

„Az ember legyen modern”

Más megfogalmazásban: Az ember legyen korának gyermeke! — A „kor” elsősorban időfogalom, időhatárokat jelöl, de mivel sosem helytől elvonatkoztatva élünk egy korban, hanem mindig valahol, meghatározott helyen, ezért a „kor” gyakorlatilag az idő- és térkoordinátákat egyaránt magában foglalja. Modernnek lenni tehát annyit jelent, mint adott idő- és térkoordinátákon belüli normák szerint gondolkodni és élni. Mivel egy-egy ember életében gyakorlatilag csak az idő a változó elem, a modernségben összefoglalt normák az idő múlásával változnak. Kevésbé fajsúlyos szóval modernség helyett divatot is lehetne mondani. Ezért a közhely így is szólhatna: Légy divatos! — ne csak öltözködésedben (elsősorban talán ne is abban), hanem eszméidben és viselkedésedben is!

Ez utóbbi megfogalmazásban már meglehetősen nyilvánvaló a közhely mondanivalója, s annak súlyos negatívumai.

A helyes cselekvés normája e szerint nem az Igazság, nem az, ami Jó, hanem az aktuális és helyi „igazság”, az adott környezet felfogása szerinti „jó”. Úgy is lehetne mondani: a normát nem az Eszmék szabják meg és alkotják, hanem a mindenkori környezet közgondolkodása mint Tény. (Ez persze azt is jelenti, hogy a szó igazi, „filozófiai” értelmében nem is beszélhetünk itt Eszméről, Értékről, Normáról, hiszen — minthogy tudatos mássá-lenni-akarás nélkül az ember úgyis ugyanolyan, mint a környezete — e közhely lényegében azt mondja: Légy olyan, amilyen vagy!...) Végül úgy is lehetne mondani: eszerint a norma nem belülről fakad, hanem a külsőségek határozzák meg, azaz nem az ember saját normája, hanem mások normája...

A második súlyos negatívum ebben a közhelyben az a bennfoglalt tartalom, amelyet így lehetne megfogalmazni: „Ne lógj ki a sorból!” Légy modern, légy divatos, légy olyan, mint a többiek. Ez nemcsak morális katasztrófákat eredményez (az egyes ember életében és a társadalom egészének életében egyaránt), hanem egyszerűen megöli az egyéniséget, ami az egyén tragédiáján túl, hosszú távon a társadalom tragédiáját is okozza. A „Légy divatos!” látszólag színeséget jelent, ténylegesen a „Legszebb szín a szürke!” — elv megtestesítője...

A harmadik negatívumot valahogy így lehetne megfogalmazni: „Alkalmazkodj a mindenkori közvéleményhez, a mindenkori uralkodó széljáráshoz!” Kicsit durvábban (ha úgy tetszik: pontosabban): „Légy köpönyegforgató!” Mivel a modernség, a divat időről-időre változik (e „felgyorsult világban” nagyon is gyakran), a „Légy modern!” alapelv vállalása szükségképpen hordozza magában a köpönyegforgatást. Magyarországon ez az alapelv csak 1940 és 1950 között a következő színváltozásokat kívánta meg: Légy (püspök-)lila — (nyilas-)barna — (kommunista-)vörös!

1) „Aki maga tudatosan él, az képes másokat tudatossá tenni.” — Ez az alaphelyzet teljesen ismerős a pszichoterápiában. De miért van ez így? Azért, mert csak a nagyobb tudatosság (jelen esetben az analitikusé) képes átfogóbb tudatosságot ébreszteni (jelen esetben az analizáltban), amint láng csak egy másik lángtól gyúl. Ha az analízis során létrejön ez az elemi esemény, akkor az analizált számára egy csapásra megváltozik az össz-szituáció, új lehetőségek támadnak, másképp látja a régi problémákat, önmaga megtapasztalása és saját dinamikája tekintélyesen felerősödik. A tudatosan létező mássikkal létrejövő kontaktus őshirtelenséggel alapvető változásokat eredményezhet. Ezért hangzik így C.G. Jung döntő alaptétele: „Az analitikus nem rendelkezik (»hat«) valamilyen módszerrel, hanem ő maga (»ist«) a módszer.”

Ez az analitikus alaphelyzet segít megérteni a Jézus körüli atmoszférát. Hiszen ez az atmoszféra telítve van tudatossá tevő impulzusokkal! A találkozásokban, a kapcsolatfelvételen, vagy gyakran csak a ránézésben, odapillantásban — itt valami történik. Jézussal szemben nem lehet semlegesnek maradni: „önkívület”, „csodálkozást” vált ki; G. Bornkann megállapítja: „Itt Jézus történelmi alakjának igen jellegzetes vonásáról van szó.” Bizonyára; de melyikről? Továbbá: „Jézus magatartása és útja újból és újból a legélesebb kontrasztban áll azzal, amit az emberek elvárnak tőle és önmaguk számára remélnek.” Bizonyára; de miért van ez így?

Mindkét kérdésre így hangzik a válasz: *Jézus nem lép rá partnerének tudati síkjára, hanem egy átfogóbb tudatosság alapján gondolkodik és cselekszik.* Ez hozza létre rögtön ama jellegzetes újszövetségi „csodálkozást” és „félelmet”, de ugyanakkor azonnal a döntés pillanatát is, mivel az illető vagy megkeményedik szűkösségében, vagy hagyja, hogy nagyobb tágaságot ébresszen benne. „Aki nem hisz, az már elítéltetett” (Jn 3,18). A Jézussal konfrontálódás döntő pillanatában alapvető aktivizálódásra, vagy pedig stagnálásra és regresszióra kerül sor. Valóban, Jézus az a „terapeuta” (nyugodtan állíthatjuk ezt róla maximális értelemben), akinek a módszere ő maga (»ist«).

Két klasszikus példa tételünkre: Lk 19,1–10 és Lk 5,4–11. Jézus sem noszogatta vagy szólította fel Zakeust, nem tartott neki vezeklést sürgető prédikációt, nem bojkottálta amiatt, hogy gyalázatos módon kiszolgált a fennálló rendszert. De a Jézussal találkozós hirtelen világosságot gyújt Zakeusban, nagyobb tudatosságot ébreszt benne, s ennek következtében történik, ami történik. — Eltekintve a csodálatos halfogás történetiségének kérdésétől, megintcsak azt látjuk: Jézus nem intette és nem oktatta ki Simon Pétert, akit azonban a konfrontáció magasabb tudatosságra emel, és ezért tör ki belőle a vallomás.

2) „Aki maga tudatosan él, az képes másokat emberléti igazságában megszólítani.” — Ebben az esetben már nem „ideológiáról” és „vitákról”, meg arról a gyakran szokásos „találkozásról” van szó,

amely rendszerint szócséplő intellektualizmusban fullad ki. Túl minden — erkölcsi szempontból jelentéktelen — dolgon a tudatosan élő ember bele tud szólni az emberi egzisztencia eleven lényegi központjába. Pontosabban: ez a belenyúlás „önmagától van”, spontánul „történik”, abban a mértékben, amelyben a tudattalan érintést kap, és ezáltal az illető tudatos-tudattalan egész-voltában áll kihívás előtt. — Ebben a kontextusban az ember a benne mélyen rejlő erők vonatkozásában szólíttatik meg, azokat az erőket illetően, melyekhez különben nem fér hozzá. A bennünk lévő Imago Dei, az istenképiség az, ami azt „akarja” és nem szűnik meg soha „akarni”, hogy lényegét és igazságát megszólítsák. (Az embernek ezt az elemi őslényiségét — az Imago Dei-t — nevezte Kant „transzcendentális numenon”-nak, Jung pedig „én”-nek.)

Minden a maga önlétének tudatában lévő és az emberlét összizgazságában jártas terapeuta ezeket a páciensben benne rejlő lényegi erőket szólítja meg, a látható tünetek alapján legkétségtesebb helyzetben is. Végső soron csak ez a hivatkozási lehetőség teszi reményteljessé munkáját.

Jézus is ezzel az egzisztenciális kapcsolatfelvétellel szólítja meg az embereket. — Intuitív biztonsággal megérzi, ki az, aki képes az ő tudati síkjára lépni: „Az én juhaim hallgatnak a szavamra és ismerem őket” (Mt 10,27). Rögtön meg tudja mondani Nátánélról, hogy semmi hamisság sincs benne, és a csodálkozás ahá-élményével kérdezi Nátánélt (értelem szerűen fordítva): „Honnan ismersem engem ennyire intim módon?” (Jn 1,47–48). Másfelől ellenfeleivel szembesülve nagyon jól ismeri nemcsak vak, hanem gonosz agresszivitásukat is, a „szív rosszaságát”, amely űzi őket. „Ismerete gondolataikat” (Mt 12,25). S ez mindig azt jelenti, ismerte azt, ami lényegük középpontjából tör elő, hiszen a „szív” az Újszövetségben az „egész” egyik kifejezése, a „homo totus” szinonimája. És ezért mondhatja nekik elretentő végérvényességgel: „Ismerlek titeket, ti nem szeretitek Istent” (Jn 5,42), azaz: bennetek veszendőbe ment az „istenképiség” vagy az „én”. Pozitív és negatív vonatkozásban egyaránt érvényes: „Teljesen tisztában volt az emberekkel. Nem volt rá szükség, hogy bárki mondjon neki valamit az emberről. Tudta, mi van az emberben.” (Jn 2,25).

A beszámoló szerint Jézus nem hagyott kétséget a tekintetben, melyik ponton szólította meg az embereket, és melyik ponton kell megtanulniok önmagukat is megszólítani. — Ez különösen az adó pénz perikopájából tűnik ki (Mt 22,15–22), melyben Jézus a „reánymotó kép” szimbólumát állítja a vita középpontjába. Végső választ találóan parafrázálja így G. Bornkann: „Azzal az érmével, mely a császár képét viseli, a császárnak vagytok adósak; önmagatokkal viszont, az emberrel, aki Isten képét hordozza, Istennek tartotok.” S folytathatók: Ezzel törődjétek, mert az szükségesebb számotokra, mint hogy fogas kérdéseket tegyetek fel olyan dol-

gokról, melyek magától értetődöek, és melyeket különben is csak ürügynek használtak arra, hogy a tulajdonképpeni lényeg elől elfussatok!

Ez nem politikai íge. Nem is támogatja az Isten Országáé és az Evilági Ország semmiféle békés egymasmellettiségét. Egyáltalán nem mondja, hogy az egyiket, a földit meg kell cselekedni, a másikat, a mennyeit nem szabad elhagyni. Az effajta egzegéziseket a modern kutatás régóta belemagyarázásoknak és félreértelmezéseknek ismerte fel. De egyet lényeg megtesz ez az íge: Rosszindulatú, alattomos, tévedő embereket közvetlenül szólít meg nem kisebb ponton, mint emberlétük igazsága.

3) „Aki maga tudatosan él, az képes másokat tudatossá tenni és lényegiségükben megszólítani, az éppoly mélyreható, mint teremtő változások eszközévé válik.” — Hiszen a maximálisan tudatossá válás nem más, mint újjálevés vagy átalakulás (elvből legalábbis, amennyiben a döntő fordulat bekövetkezik). A minimális tudatosság egyet jelent az össz-személyiség átstrukturálódásával, az újjászületéssel, az integrációval.

Ha az első két tételünk Jézusra vonatkozóan helytálló, akkor a harmadik már nem lep meg. Az egész Újszövetség tanúsítja, hogy olyan valaki volt, aki „új életet”, „igazi életet”, új minőségű életet, azaz „örök életet” ad, közvetít, ajándékoz. Ő az igazi „elevenné tevő”.

És mi történik azzal az emberrel, aki találkozik vele? „Új emberré”, „új teremtéssé” válik, olyan lesz, mint aki „újjászületett”, „élő víz” „források” belőle. Egyszerűen jó gyümölcsöket „kell” (»muss«) hoznia, minthogy maga „jó fához” hasonlít. A „(Szent) Lélek gyümölcszeit” mindig változó konkretizációkkal írják le. Röviden: a megváltozott ember, a változásról változásra előrehaladó ember eseményé lett.

Ennek az eseménynek mindig *numinózus jellege van.* Hiszen arról a magasabb tudatosságról van szó, amely a maga összességében numinózus tudattalan integrációjából jön létre. Ezért hat a változás eseménye — még kezdeti fokon is — lenyűgözően, az eddigi kategóriákat meghaladóan, ezért tapasztaljuk csodának.

Ha tehát Jézust csodatevőként írják le — s ez természetesen a kor részben naiv, részben mágikus kategóriáival történik —, akkor először is Jézus maximális tudatosságára kell következtetnünk. Másrészt nem is képzeltet el a vele összekapcsolódó csoda-hagyomány (amely egyébként a tradíció legbiztosabb elemei közé tartozik). Mivel Jézus teljesen tudatosan él, ezért képes másokat lényegi változásokhoz elvezetni. Végső soron pedig minden vallás célja ilyen változások előidézése. (A változások problematikájában érintkeznek tehát vallás és mélypszichológia, analízis és hívő egzisztencia anélkül, hogy a kettő valaha is azonossá válnék.)

A kivonatos fordítást készítette: **G.G.A.**

(Folytatjuk)

Kovács László:

A vallástipró

— minidráma —

(Történik a kommunista önkényuralom idején)

A krisztus-szakállas

RIKKANCS: (aluljáró bejáratánál, kezében újságok, kiabál) Szenzáció! Óriási szenzáció! Jézus Krisztus az EMKE aluljáróban! Szenzáció!

PAP: (pénzt kotor elő) Kérek egy újságot!

RIKKANCS: Nem az újságban. Ott lenn az aluljáróban. Az aluljáróban a szenzáció!

PAP: (rohan, nyakát nyújtogatja, megtorpan) Ott van... Igen, Ő az... Farmerban... (számol) Egy, kettő, három... tizenegy rongyos... Az apostolok... (törtet)

RIPORTER I.: (kezében tábla: „Esti Hírlap”, összeütközik a pappal) Szabad! Szabad! Itt az Esti Hírlap munkatársa!

RIPORTER II.: (magnó, mikrofon, kalapján felirat: „Magyar Rádió”, nekimegy a papnak) Elnézést! Elnézést! Uram, ne tolok-jék, én a Magyar Rádiótól vagyok!

PAP: (ingerülten) Ki tolakszik? M^ag^a jött nekem.

TÉVÉS I.II.: (kamera, kábelek, egyik a pap elé áll a kábelt húzva) Vigyázat!

PAP: (félrelöki) Engedjen!

TÉVÉS II.: (odaszól társának) Halló, Jack, nem tudod ki ez az ürge? Széttépi a tyúkbeleinket!

PAP: (nekitámad) Ha tudni akarja, pap vagyok! És így is több közöm van Jézushoz, mint maguknak. Engedjen! (áttörve a tömegben Jézushoz és a tanítványok elé kerül)

A TIZENEGY: (szorosán egymás mellett, nézelődnek, hol Jézusra, hol a tömegre figyelnek)

JÉZUS: (megköszörüli torkát, tüzesen szól) Folytatom... Boldogok vagytok, ha miattam szidalmaznak és üldöznek titeket, és hazudozva minden rosszat fognak rátok...

PAP: (a lendülettől Jézusnak esik) Bocsánat, Mester!

JÉZUS: (elhallgat, felállítja a papot, ránéz) Mit akarsz?

PAP: (hebeg) Hogy mit akarok? Mit is akarok? (hirtelen) Tudom már. Gyere, gyere velem. Éppen jókor jöttél. Gyere a templomba, ott a helyed. A püspök úr nagy ünnepi misét celebrál. Rengetegen lesznek ott. Mind a te híveid. Gyere! (próbálja kivonszolni a tömegből, a feljáró felé)

JÉZUS: (könnyedén kiszabadítja karját a pap markából) Várj! (tagolva) Mi az, hogy templom?

1. Mi az, hogy templom?

PAP: (döbbenet néz rá) Mester, hát nem tudod? (magyaráz) Gondolj csak vissza a jeruzsálemi templomra. Olyan. A főváros legnagyobb temploma. A Bazilika. Ott zajlanak az országos ünnepek, főpapi misék...

JÉZUS: (közbevág) Nem megyek.

A TIZENEGY: (összenéznek, némán helyeslelnek) Nem megy.

EGY NŐ: (a tömegből felszisszen) Nem megy?

EGY FÉRFI: (morogva) Mi az, hogy nem megy?

PAP: (magyarázkodva) Miért nem, Uram? Ez a templom nem Kaifásé, hanem a Te templomod. Millió van szerte a világon. Noked építették.

JÉZUS: (rámered) Én, milliomos háztulajdonos? Nekem millió házam van, akinek nem volt hová fejem lehajtani?! (villámokat szór)

PAP: (nem enged) Hiába szór villámokat a szemed. Meg kell értened! Most már meghaltál, mi több, fel is támadtál, hát megillet...

JÉZUS: (felkiált) A templom kárpitja kettéhasadt azon a Pén-

teken. De azt még az a számariai asszony is tudta, aki bizony nagy k... volt, hogy Lélek az Isten és Lélekben kell őt imádni...

PAP: (közbevág) Nem úgy van az, Uram! Ellentmondásba keveredsz! Hát te is jártál templomba, már tizenkét éves korodtól...

JÉZUS: (a tömeg fölél terjeszti kezét) Az emberek miatt, akikhez Atyámtól küldtettem.

EGY FÉRFI: (karján egy kisgyerekekkel bekiabál) És a templomaiddal mit csinálunk?

JÉZUS: Van lakásod?

EGY FÉRFI: Egy albérlet öt gyerekkel.

JÉZUS: Költözzetek be a házamba. Azt mondták, enyém!... Nekem nem kell. Mindig is elég volt egy konyhaasztal, hogy ezekkel (a Tizenegyre mutat) ott leülhessek... (prófétai emelkedettséggel) Bizony, bizony mondom nektek, adjátok oda a templomokat, mert ti is úgy jártok, hogy leomlik templomotok és kőkövön nem marad...

PAP: (témát vált) Mester, úgy látszik most rossz passzban vagy a templomot illetőleg, de a püspök úr...! (jelentőségteljesen) A püspök úr...!

JÉZUS: (értetlenül) Mi az, hogy püspök?

2. Mi az, hogy püspök?

PAP: (bámul)

EGY FIATAL: Hö... hö...

EGY NŐ: (rendreutasítón) Csend! Csend legyen!

PAP: (magához tér) Püspök! Hát nem tudod, hogy ki az? Olyan mint Jeruzsálemben volt a főpap. (ijedten) De ne gondold rosszra. Ez a főpap nem az a főpap. Ez a főpap a Te főpapod... (órájára néz) Na nézd csak, épp most érhet oda a Bazilikához... most halad fel a lépcsőn... két oldalt ott térdepelnek a kedves hívek... és ő kezét áldásra emelve a Te keresztlejéddel áldást oszt jobbra, balra... Hát ő a püspök, az apostolotól!

A TIZENEGY: (kimeresztve a szemüket, egymásra néznek)

PÉTER: (hangosan felröhög) Hi... hi... hi... A püspök!... Ha... ha... ha...

JÉZUS: (leinti) Nyughassatok! (a papra támad) Nem kell a püspök!

PAP: (sértődötten) Bocsánat, Uram, nem jól értettem. Ez egy kicsit engem is érint. Mert mint már volt szerencsém bemutatkozni a tévés uraknak, én egy pap vagyok, a püspök úr engedelmes munkatársa. Mi végezzük a szent liturgiát és vezetjük a kedves híveket.

JÉZUS: (összevonja szemöldökét) Nem kell pap!

PAPTÁRS: (megfordul, a tömegből kifelé törtet)

PAP: (észreveszi, halkan Jézusnak) Nézd, nézd, Uram! Egy paptársam. Olyan besúgóféle. Ebből baj lesz. (Hangosan, hogy a paptárs is hallja) Fogalmazz pontosan, Uram!

PAPTÁRS: (visszafordul, de tovább megy)

PAP: (kiabál) Persze, hogy nem kell olyan főpap és olyan pap, mint az ószövetségi főpap és papság volt, de mi az újszövetség papjai vagyunk, az emberek közt Téged képviselünk, bemutatjuk a legszentebb áldozatot...

JÉZUS: (szavába vág) Nem voltam pap. Csóró ács voltam. Civil! Nem vagyok pap és nem is leszek. Elegem volt a főpapokból és a papokból. Ők ítélték halálra, és mindig is elárulnak... Én lábmosó szolgálókat akartam vezetőknél!

ÖREG NÉNI: (sipító hangon kiabál) És a legszentebb áldozat?!

JÉZUS: (az asszony felé) Mi az, hogy áldozat?

3. Mi az, hogy áldozat?

PAP: (segítségére siet az asszonyoknak) Majd én megmondom... A legszentebb áldozat olyan, mint a jeruzsálemi templom áldozata. De nem állatok, hanem kenyér és bor. Tudod, amit az utolsó vacsorán a kezébe vettél és meghagytad, hogy örökre ezt tegyük a Te emlékezetedre.

JÉZUS: De mi ebben az áldozat?

PAP: (tanácstalanul) Tulajdonképpen Te vagy az áldozat a Golgotán, de a kenyér és bor színében is. És mi Téged mutatunk be a mennyei Atyának, mert a Te Tested és Véred végtelen értékű engesztelés a mi vétkeinkért.

JÉZUS: (vérfagyasztóan felkiált) Elég!

PAP: (beleremeg, körül néz, a tömeg is megdermed) Mester, nem vagy elég szelíd. Vérfagyasztóan kiabálsz. Kidagadnak a torkodon az erek. Nem értem ezt a nagy felháborodást.

JÉZUS: (meg sem hallva, a pap felé közelít) Szóval engem mutogattok a mennyei Atyának magatok helyett, és azt hiszitek, hogy ezzel a mutogatással megúszhatjátok önmagatok feláldozását másokért. Kígyók és viperek fajzata! Mit csináltatok ti az én Golgotám-ból és utolsó vacsorámból...

KOPASZ: (halkan megszólal Jézus mellett) Vallást... (hangosabban megismétli) Vallást!

PAP: (ráförmed) Maga kicsoda és mit avatkozik bele a vallási dolgokba?!

KOPASZ: Vallástörténész vagyok.

JÉZUS: (még előbbi hévvel a paphoz lép, megragadja a galérlját és kegyetlenül megrázza) Irgalmat akarok és nem áldozatbemutatókat! Nem vallást!

PAP: (ijedten) Nem vallást?

4. Nem vallást?

JÉZUS: (komoran elengedi, nézi a rémült papot)

KOPASZ: (feláll Jézus mellé, nagyon intelligensen, halkan magyarázni kezd) Kérem, a vallás komplex társadalmi jelenség, amelyben az emberek egy csoportja kapcsolatot létesít valóságosnak, az ember sorsára döntő hatással levőnek vélt természetfeletti erőkkel vagy hatalmakkal, hogy velük szembeni függését kifejezze és egyszersmind befolyásolja azokat... Más szóval a vallás nem más, mint az a jelenség, amelyben az ember elismeri Istentől való függését belsőleg (hittel) és külsőleg (szertartásokkal, áldozatokkal), azzal a céllal, hogy az istenség jóindulatát megnyerje és a segítségével megkapja...

JÉZUS: (átveszi a szót) Amit meg én hoztam, éppen ellenkezője ennek! Testvér, (a Kopaszra néz) a te szavaiddal fogalmazok. Amit én hoztam, az az a jelenség, melyben az ember megismeri és elismeri az Istent olyannak, amilyennek bemutattam, azzal a céllal ismerve el, hogy az Isten erejében ő cselekedjék, jóindulattal fordulva embertestvérei felé, és ő segítsen rajtuk...

KOPASZ: (bólogat) Nagyon helyes. Csak megismétlem röviden: a vallásos ember hite arra megy ki, hogy az Istent manipulálja és az Istent mozgósítsa a cselekvésre... Ha pedig jól értettem Önt (Jézusra néz elismerően), Ön, mármint Jézus — ahogy itt többen állították —, Ön egy olyan hitet képvisel, mely tulajdonképpen nem vallás, ugyanis arra szolgál, hogy az ember megismerve az Istent, önmagát mozgósítsa a cselekvésre... az ember-

társak segítésére. Nekem ez nagyon szimpatikus!!

A TIZENEGY: (az aluljáró bejárata felé figyelnek, majd szorosan körülveszik Jézust)

PAP: (tömeggel együtt a lejáró felé néz)

RENDŐR I. II., PAPTÁRS: (megjelennek, a tömeg utat nyit, közelítenek Jézushoz)

PAP: (ijedten a túlsó kijárat felé néz) Istenem! Két rendőr... És a paptestvérem! (Jézusra nem nézve kifelé tárgít a többiekkel együtt, a kijáratból visszanez)

RENDŐR I.: (mutatja, hogy a személyi igazolványt kéri)

JÉZUS: (int, hogy nincs)

RENDŐR II.: (papírt mutat föl és bilincset vesz elő)

JÉZUS (mosolyog és oda nyújtja a kezét)

A TIZENEGY: (egy mozdulattal nyújtja a bilincs felé a kezét, hogy őket is bilincseljék össze)

PAP: (el)

(Fönt a Bazilika főpapi ülőhelye és az olvasóállvány látható a püspökkel és aszisztenciájával, ide érkezik a pap)

Az aranygyűrűs

TITKÁR: (egy cédulát nyújt át a széken ülő püspöknek)

PÜSPÖK: (fehér kesztyűs, aranygyűrűs ujjai közt fogja a cetlit, tüzetesen elolvassa a szent csend alatt, majd az ambóhoz megy, kitárt kézzel imádkozza a könyörgést, némajátékban, majd a cetlit kezében tartva szólni kegyeskedik) Krisztusban kedves Híveim! Mint hírt kaptam arról, amiről majd ti is hallani fogtok bizonyára, az EMKE aluljáróban egy huligán banda tűnt fel. A bandavezér a visszatért Krisztusnak adta ki magát, és az egyház és az állam ellen bujtogatott. Ezért a hatóságok letartóztatták... Nektek, akiket megzavarhat hitetekben az ilyen esemény, most a mi Urunk Jézus Krisztust idézem: „Vigyázzatok, hogy senki félre ne vezessen titeket! Sokan jönnek majd az én nevemben, s azt mondják: Én vagyok a Krisztus... Ti ne higgyetek nekik!...” Most pedig fogadjátok főpapi áldásomat.

TITKÁR: (az infulát a püspök fejére teszi, megigazítja a bojtokat)

PÜSPÖK: (énekli) Áldjon meg titeket a mindenható Isten, az Atya, a Fiú és a Szentlélek.

PAP: (tétovázik, majd hangosan énekli) Amen...

Gergely G. András

A Miatyánk

(III. rész)

Bocsásd meg vétkeinket...!

A katolikusok — legalábbis Európában — gyakorlatilag abbahagyták a gyónást. Ennek több oka közül az egyik: nincsen bűntudatuk. Azt mondják: „Nem öltem, nem loptam, nem raboltam, tisztességesen dolgozom, ellátom a családomat — minek menjek gyónni?” Akik mégis mennek, azoknak a túlnyomó többsége is így gondolkodik, s ezt nem egyszer a gyónatászkében is kimondják, és legfeljebb azzal vádolják magukat, hogy elmulasztották a szentmisét, az imádságot, a bűnt — „meg hát a szükségszerű emberi gyarlóságok”. — Emögött az a gondolkodásmód húzódik meg, hogy a bűn Isten parancsainak megszegése, Isten parancsait pedig a Tízparancsolat foglalja össze (persze annak is egy negatív beállítottságú, minimumra törekvő értelmezése működik), ezért aztán aki nem ölt, nem lopott, nem hazudott..., az úgy érzi, hogy bűntelen.

Jézusnak egész más fogalmai vannak a bűnről. Bűn helyett többnyire adósságról, bűnös helyett adósról beszél: a bűn adósság Istennel (ill. embertársainkkal) szemben. „Isten adósa vagyunk” — mondja rengeteg példabeszéde (pl. a gonosz szolgáról — Mt 18 —, a két adósról — Lk 7 —, a hűtlen sáfárról — Lk 16 —, a gonosz szőlőmunkásokról — Mk 12). — De mitől, hogyan válunk adósokká Istennel szemben — mindannyian?

Mindenekelőtt a mulasztásaink révén; úgy, hogy nem teljesítjük (kellően) Isten „akaratát”, azaz szándékait, terveit. Jézus számtalanszor figyelmeztet erre:

— „Ha igazságosságotok (tisztességetek) bőven fölül nem múlja az írástudóké és farizeusoké...” (Mt 5,20). — „Ha csak azokat szeretitek, akik titeket szeretnek, micsoda jószág ez?” (Mt 5,45–47). — Isten igazságossága? Az utolsó órában jött munkás is ugyanannyit kap (Mt 20,1–16). — Aki nem kamatoztatja a kapott talentumokat, aki csak annyit tesz, amennyi kötelező-tisztességes („visszaadom, ami a tiéd”), az kívül marad Isten Országán (Mt 25,14–29). — A szolgák nem érdemelnek köszönetet, ha csak azt tették,

amit parancsoltak nekik (Lk 17,7–10). (A pék, ha megkapta a kenyér árát, nem várhat még köszönetet is.) — A „szolga” csak azt teszi, amit parancsolnak neki, a „fiú” apja szándékait keresi — valószínűleg. Isten azt akarja, hogy „fiai” legyünk, azaz: olyanok, mint Ő, Hozzá hasonlóak, különben nem lehetünk közösségben Vele; kívül maradunk az Ő országán. — „Legyetek tökéletesek, mint mennyei Atyátok” (Mt 5,48)! — „Adjátok meg Istennek, ami Istennek jár” (Mt 22,21)! — „Szeresd Uradat, Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből, egész értelmiddel és minden erőddel (felebarátodat pedig, mint önmagadat)” (Mt 22,37–39)!

Melyikünk mondhatja el magáról, hogy tökéletes, mint a mennyei Atya, hogy teljes szívéből, teljes lelkéből, egész értelmével és minden erejével szereti Istent...?

Jézus megdöbbenő, megrendítő tanítása tehát: Nem elég Isten „parancsait” teljesíteni, nem elég igazságosnak lenni (a jókhoz jó, a rosszakhoz rossz, a közömbösekhez közömbös), nem elég nem-lopní, nem-ölní, nem-rabolni: A tisztességes ember is bűnös, mert mulasztásai vannak, mert adós, mert aki csak tisztességes, az még nem teljesíti Isten terveit—szándékait—álmait!

Nézzük meg miben is állnak mulasztásaink (adósságunk, bűnösségünk) a Miatyánk első részének szellemében? — „ABBA” — Valóban „Abba”-e számunkra Isten? Gondolatainkban, érzelmeinkben, akarásunkban, szavainkban, viselkedésünkben? Az-e számunkra, aki feltétel nélkül, mindenkit szeret? Vagy pedig Nyugdíjas Teremtő, Elképesztő Varázsló, Legyőzhetetlen Hadvezér, Szigorú Bíró, Elvont Eszme?

— „Szenteltesd meg a Te neved!” — Bárcsak áthatna minket, mindenkit a Te jószágod! Tényleg ez a legfőbb vágyunk—kívánságunk? Isten neve, Isten, Isten ügye, az Isten iránti szeretet a „szent” számunkra — vagy a mi (hír)nevünk, véleményeink, „hitünk”, hagyományaink, szokásaink, kényelmünk, érvényesülésünk, vágyaink—terveink?

— „Jöjjön el a Te országod!” — A szeretet országa — általunk (Isten nem fogja csodával megcsinálni). Tényleg túljutottunk viselkedésünkben az igazságosságon („Amilyen az adjon Isten, olyan a fogadj Isten!”)? Tényleg túljutottunk az önérdekből elkövetett jótetteken? Valóban megosztjuk javainkat a rászorulókkal? Csak a fölösleget? Vagy az sincs? Valóban szolgáljuk a kicsiket, kitaszítottakat, lenézeteket, a társadalmi ranglétra alján lévőket, az élet veszteseit? Nem erőltetjük rá akaratainkat a környezetünkre? Valóban szelídek vagyunk? Erőszakmentesek? Gondolatban, szándékban, szóban is? Békét teremtő tevékenységet folytatunk? Valóban hirdetjük Isten országát? Apostolkodunk? Tanúságot teszünk? Közösséget építünk? Közösséget teremtünk mások számára?

— „Legyen meg a Te akaratod!” — Hogy mindenki boldog legyen! Ne csak egyesek, ne csak a túlvilágon, ne csak lelkiileg, ne csak egyéni, hanem közösségi—társadalmi életében is! Valóban minden erőnkkel ennek a megvalósulásáért dolgozunk? Vagy pedig a magunk akaratának megvalósulásáért? A magunk boldogságának az eléréseért?

Melyikünk mondhatja el magáról, hogy mindezt megteszi, vagy akárcsak törekszik is megtenni mindezt? (Mennyire más lenne a gyónás egy ilyen lelkítükrő alapján!...)

Ezek alapján talán belátható, hogy mérhetetlenül nagy az adósságunk Istennel szemben — mindannyiunknak, kivétel nélkül! Akkor, mintha gerenda lenne a szemünkben, mintha 10 000 talentummal tartoznánk (ami mai pénzben kb. 40 milliárd dollárnak felel meg!). Elképesztően bűnösök vagyunk — valamennyien!

Mi menthet meg minket? Két dolog. Az egyik: Isten irgalma, megbocsátása, s a könyörgés, hogy engedje el adósságunkat (v.ö. Lk 18,13). Mindenki rászorul erre, de csak az lesz képes kimondani, aki felismerte és elismerte bűnösségét. — A másik: Ha mi megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek.

...miképpen mi is megbocsát/ott/unk...

A kérés első felét elemezve láttuk: a bűn Jézus szemében adósság; kivétel nélkül mindannyian mérhetetlenül el vagyunk adósodva Isten előtt (mintegy „40 millió dollárral”); csak két dolog menthet meg: egyrészt Isten irgalma, megbocsátása — és Isten egyetlen őszinte kérő szavunkra megbocsát —, másrészt ha mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek.

Hátborzongató a kérés második fele („miképpen mi is...”). Egyrészt mert igen merész kijelentést-állítást tartalmaz: az imádkozó azt állítja magáról, hogy ő (a pontos fordítás szerint) már megbocsátott az ellene vétkezőknek. Másrészt mert azt kérjük, hogy Isten úgy (annyira) bocsásson meg nekünk, ahogyan (amennyire) mi megbocsát/ott/unk az ellenünk vétkezőknek; ezt kérve önmagunkról hozunk ítéletet! Harmadrészt bennfoglaltan azt mondja: Isten megbocsátásának feltétele, hogy mi megbocsássunk az ellenünk vétkezőknek!

Ez nem elszólás Jézus részéről, mert egyébként is lépten-nyomon hangsúlyozza, hogy Isten csak akkor bocsát meg nekünk, ha mi (szívből) megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek: „Ha már fölálltatok is (értsd: hozzákészültetek, nekikezdtetek), hogy imádkozzatok, előbb bocsássatok meg, ha panaszotok van valaki ellen, hogy Isten, a ti Atyátok is megbocsássa a ti bűneiteket” (Mk 11,25). — „Ha adományodat az oltárra viszed, és ott eszedbe jut, hogy embertársadnak panaszja van ellened, hagyd ott adományodat, menj, békülj ki előbb vele, aztán jöjj vissza...” (Mt 5,23–24). V.ö. „Irgalmasságot akarok, nem áldozatbemutatást” (Mt 9,13). — A gonosz szolgálja egyetlen kérő szavára elengedi az Úr 10 000 talentumos tartozását, de aztán, mivel ő nem volt hajlandó elengedni szolgatársának a 100 dénárt, börtönbe vetteti, míg az utolsó fillért is ki nem fizeti (Mt 18,23–34). — „Ne ítélkezzetek (megtorló, visszafizető ítélettel), hogy Isten el ne ítéljen titeket” (Mt 7,1)! — „Boldogok az irgalmasok, mert hozzájuk Isten is irgalmas lesz” (Mt 5,7).

Hogy lehet ez? Hát nem azt hangsúlyoztuk eddig folyton, hogy Isten feltétel és kivétel nélkül mindenkit szeret? Hogy mindenkihez jóságos, és senkit sem taszít el? Vagy Jézus egyik szavával agyonüti a másikat? Hogy állíthatja azt, hogy Isten megbocsátásának feltétele van? — Ellentmondással van dolgunk? Nem. Csak meg kell vizsgálnunk:

Miért nincs közvetlen út Istenhez, Isten bocsánatának elnyeréséhez?

— Isten mindenkinek jót akar, mert mindenkinek szerető apja-anyja; szereti a tékozló fiúkat is, fölkelti Napját a gonoszokra is, esőt ad a bűnösöknek is. De ez azt jelenti: Ő azt is szereti, aki velem szemben ellenséges! Következésképp Istennel nem lehet úgy jóban lenni, hogy nem vagyok jóban a másik emberrel, akár az ellenséggel is; csak úgy lehet Istennel jóban lenni, ha ugyanúgy érzünk és cselekszünk, mint Ő (Mt 5,43–45).

— Isten azonosítja magát a bajban lévő emberrel: „Éheztem, és ennem adtatok... Amit egynek tettetek a legkisebbek közül, nekem tettétek” (Mt 25). Aki ellenem vétett, az is bajban van (a legnagyobb bajban; mert van-e nagyobb nyomorúság, mint bűnösnek lenni?); megbocsátásra, szeretetre szorul; ilyen értelemben Isten vele is azonosítja magát. Következésképp: ha én nem bocsátok meg neki, az anyyi, mintha Istennek nem bocsátanék meg! — Az iménti két tételből adódik a harmadik:

— Istennel csak az lehet közösségben, aki olyan, mint Ő (azaz szeret, megbocsát); aki nem így tesz, az végső soron *önmagát zárja ki* az Istennel való közösségből, így a megbocsátásból is. Jól szemlélteti ezt a gonosz szolgáról mondott példabeszéd (Mt 18,23–34: aki nem bocsát meg, azaz nem szeret, az nem lehet közösségben a Szeretettel, Istennel; magát zárja ki), de még jobban a tékozló fiú története (Lk 15,11–32), pontosabban a bátyjáié, aki zúgolódik, mikor megtudja, miért a nagy vígság-ének-szó; apja ugyan kérleli, de ő nem akar bemenni, ezért aztán kívül marad a házon, a lakomán.

Magyarul: Isten feltétel nélkül megbocsát, de aki ezt elutasítja a maga meg-nem-bocsátásával, az nem részesülhet Isten bocsánatában. (Ezt fogalmazza meg „elvi síkon” Jézus, amikor azt mondja: „...aki a Szent Léleknek mond ellent, nem nyer bocsánatot, sem ebben, sem az eljövendő világban”, (Mt 12,32. Isten „Lelke”, szelleme, szellemisége az irgalmasság; aki ezt visszautasítja, az Isten irgalmát utasítja vissza, amely meg akarná menteni őt.)

Hasonlattal élve: a Nap mindenkinek süt, de csak annak a szobájába süt be, aki felhúzza a redőnyt. Tehát: Isten megbocsátása mindenki felé árad, de csak ahhoz jut el, aki „felhúzza a redőnyt”, azaz megbocsát az ellene vétkezőknek.

Ha tehát egészen pontosan akarunk fogalmazni, akkor azt kell mondanunk: Isten akkor is megbocsát nekünk, ha mi nem bocsátunk meg az ellenünk vétkezőknek, de ebben az esetben nem lehet a miénk az Isten által megadott bocsánat, nem részesülhetünk benne.

(Az is látható a fentiekből, hogy a megbocsátás nem egyszerűen vallási törvény, hanem az élet egyik alaptörvénye: „Irgalmasságot akarok, és nem áldozatbemutatást!... Szeressétek ellenségeiteket!...” Mert az igazságosság pusztít — ld. például a jugoszláv polgárháborút —, csak az irgalom-megbocsátás-szeretet szolgálja az életet. A fejlődés útja a ragadozók erőszakosságától a racionális igazságosságon át és túl a mindenkit átfogó szeretetig vezet. Az ellenségszeretet parancsa nem a farkasoknak való, hanem az embernek; a jog nem elég, a jogot és a törvényt mindig az erősek írják — a maguk egoizmusa szerint; az ellenségre is kiterjedő szeretet a túlélésnek is, a növekvő boldogságnak is elengedhetetlen feltétele.)

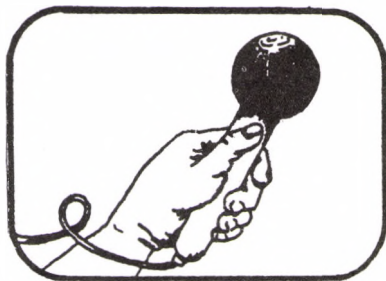
A kérdés már csak az: Lehetséges-e a megbocsátás? Ki képes megbocsátani? Ráadásul úgy, ahogyan Jézus tanította: szívből (Mt 18,35), hetvenszer hétszer is (Mt 18,22), a minket üldözőknek, tönkretévőknek (Mt 5,38–48), a gyilkosainknak (Lk 23,34a) is?

— Az képes rá, aki tudja-elismeri, hogy az ő szemében gerenda van, és ehhez képest szálla az, amit a másik vétett ellene; hogy az ő adóssága Istennel és embertársaival szemben kb. „40 millió dollár”, s embertársainak adóssága „30 dollár” vele szemben.

— Az képes rá, aki átélte-megtapasztalta Isten szeretetét-megbocsátását; hogy Isten elengedte neki a 10 000 talentumot (Mt 18), az 500 dénárt (Lk 7); mint Zakeus, aki ezt átélte Jézus szeretetének közvetítésével, és ezért vagyona felét szétoztotta, s az okozott kárt négyszeresen megtérítette (Lk 19,1–10). Aki megtalálta a kincset, az igazgyöngyöt (Mt 13,44–46), az szívest-örömet odaad cserébe mindent (v.ö. Tam 8)!

Így kapcsolódik a kérés második fele az elsőhöz: aki elismerte saját bűnösségét, kérte Isten bocsánatát és átélte azt, az képes megbocsátani az ellene vétkezőknek. — A bocsánat kérése így vezet a megbocsátáshoz, az imádság alkotó tettekhez. Itt is kiderül: az imádság iskolája Jézusnál az élet iskolája; aki jézusi módon imádkozik, az jézusi módon fog élni is.

(Folytatjuk)

Most már elfogadom

Interjú

A sudár termetű, szép Ildit gyakran látjuk, amint nagymamájával vagy édesanyjával a templom felé sétálnak... Ha megállunk egy szóra, a beszélgetésbe Ildi is bele-belekérdez, érdeklődik a maga módján. Mondatai rövidek és rettentő gyorsan elhadarja őket. Az első percben senki sem gondolná, hogy a kérdezősködő nagylány más, mint a többiek. Egészségesnek született ugyan, szép baba volt, úgy gögicsélt, mint a többi, jelezte, ha nedves a pelenka, úgy játszott, mint bármely más gyerek, és korán kezdett járni — de aztán 15 hónapos korában jött egy csúnya betegség, hányással, ájulásokkal. Mint kiderült — sajnos már későn — agyhártyagyulladás volt, és nem is múlt el nyomtalanul. Ildi most már húsz éves, de állandó felügyeletre szorul. Amikor a nagymama betegeskedni kezdett, édesanyja maradt otthon vele. A leszázalékolás egyik oka: A súlyosan szellemi fogyatékos Ildit nem lehet magára hagyni. Mégis: Mitől ilyen derűs és kiegyensúlyozott?

A szűk család három személyből áll: Ildi, édesanyja és apai nagymamája. Látogatásunkkor a nagymama az ebédhez készült elő, míg Margit néniel beszélgettünk. Ildi is ott ült velünk, figyelt, hallgatott, meg-megszólt.

— Biztosan sok keserűséget okozott Ildi állapota. Hogyan tették túl magukat rajta?

— Nagyon-nagyon sokat keseregtem. Sokszor voltam rossz idegállapotban. Közrejátszott a férjem halála is... Mert mi jól megvoltunk, ... szépen éltünk volna és akkor ... akkor hirtelen meghalt. Szóval úgy a kettő együtt... Sokat órlódtam. De azért jártam dolgozni, nem engedtem, hogy felvegyenek betegállományba. Nyugtatókat írtak, de én nem szedtem be. Szerencsére. Aztán beletörődtem. Beletörődtem, és most már elfogadom, hogy ez van. De néha azért kifakadok.

— Hány éves volt Ildi, amikor az apja meghalt?

— Tizenkettő. Sokat sírt utána. És haragudott rá. Odaállt a sír elé, és veszekedett vele, hogy miért hagyott itt minket. De szerette is őt az apja nagyon. Amikor elaludt közöttünk, a karjában vitte át a szobájába.

— Sose gondoltak rá, hogy Ildit intézetbe adják?

— De igen. Gondoltuk, hogy egy gyógypedagógiai intézetben csak megtanul írni, olvasni. Végül is tíz évig volt intézetben, hét éves korától. De már pénteken hazahoztuk minden héten, és hétfőn vittük vissza. Az első két hónapban bent kellett volna maradnia. Másik két gyerek is volt ott a faluból, őket

sem hozták haza egy ideig. De én kiero- szakoltam. Sokszor rossz állapotban jött haza, néha a bőre is sebes volt. Tudod, órá külön is oda kell figyelni, ha azt akarom, hogy rendben legyen. Megcsinál ő mindent, de ott kell lenni vele. Hiába gondolták, hogy majd megtanulja, nem tanulta meg a csoportban. Például mondani kell neki, hogy: Ildi, tessék fogat mosni, és hogy keverjen langyos vizet, mert ő csak hideget venne. Mellette kell lenni, és néha csinálni is, mert nagyon önféjű.

— Végül is megtanult írni, olvasni?

— Nem. A T, U, E betűket tudja leírni, de csak nyomtatott betűvel, írottan nem. Na meg az S betűt, fordítva.

— A nevét leírja?

— Nem. Illetve leírta, de azt lehet mondani, hogy nem sikerült.

— Gondolom azokkal a szülőkkel, ahol hasonló probléma volt a családban, jó volt találkozni, megbeszélni a közös gondokat...

— Persze, hogyne. De furcsa dolgok is voltak. Amikor kivettem az intézetből a lányomat, valaki azt mondta, hogy meg fogom bántani. Nem bántam meg, mert ott bent sok butaságot tanult. Sokkal jobb, hogy itt van, normális emberek között.

— Szokott-e unatkozni Ildi? Érzy az időt?

— Szerintem nem érzy az időt. Délelőtt el szoktam őt vinni vásárolni, hogy levegőz- zék, meg hogy mozogjon is, ne üljön min-

dig. Délutánonként elmegyünk a testvérehez, akkor a mama egyedül lehet, egy kicsit kikapcsolódik, pihen, ilyenkor csend van körülötte.

— *Tud-e Ildi segíteni itthon?*

— Néha-néha törölget. Ha valami nincs a helyén, azt elpakolja, a rendetlenséget nem tudja elviselni, de úgy különben nem segít.

— *Igaz, hogy imádkozni is tud?*

— Igen, a nevelőnője, Magdi néni is rácsodálkozott, amikor hallotta tőle a Miatyánkot. Mondtuk, hogy igen, mi megtanítottuk rá. Sok éneket is tud kívülről, nagyon jó ritmusérzéke van.

— *Szokott énekelni a templomban?*

— Nem, azt megbeszéltük, hogy ne, mert hátha nem folyamatosan, hanem bele-beleénekelne, vagy beleimádkoznék. De itthon reggelenként, főleg a márával szokott imádkozni.

— *Az ünnepeket szereti?*

— Jaj, nagyon. Például meghívtak minket ebédelni, amikor az unokám elsőáldozó lett. El tudok vele menni étterembe is. Összevagdossom neki az ételt, igyekszem feltűnés nélkül elkészíteni, aztán szépen eszik villával. Az ember sok mindenbe beletanul.

— *Nehéz volt beletanulni?*

— Nem. A helyzetek hozzák a tenivalókat.

Ildi is megjegyez gyorsan valamit: — Pista papa kórházban van.

— *Te is voltál kórházban?*

Erről Margit néni mesél:

— Igen, vakbélműtéten. Én is befeküdtem vele, ott sem hagytam magára. Nagyon rendes orvosokkal és ápolókkal találkoztunk a Rókus kórház sebészetén. Az a türelem, ahogy Ildivel bántak, és ahogy elmagyaráztak mindent, az egészen szokatlan volt! A nővérkék ketten-hárman is körülvették, az egyik beszélgetett vele, a másik beadta a fájdalomcsillapítót. Minden nap kellett kötözésre menni. Képzeld el, kiválasztotta magának az orvost. Csak az kezelhette őt, amelyik neki szimpatikus volt... Ők kiválasztanak maguknak embereket, akiket szeretnek. És annak ellenére, hogy hisztizett, hívták az orvost, és az jött.

— *És ha valakit nem szeret, azt is kimutatja?*

— Inkább a gyerekektől fél, vagyis azt nem tudja elviselni, ha kigúnyolják. Ő abban

a minutumban észreveszi, nem kell, hogy megszólaljon az illető, ő máris tudja, hogy melyik új gúnyt belőle. Akkor rákezd, hogy ez csúfol engem, ez kinevet. Vagy egyszerűen nem törődik vele.

— *Mit tesznek ilyenkor Ildi védelmére?*

— Hát semmit. Eleinte voltak fura dolgai, még ütögetett is. És volt egy időszak, amikor télen nem akart öltözni. Fogta és ledobta a sapkáját. Akkor szépen kellett vele beszélni. És voltak bizony emberek... például egy család ment el előttünk, még rokonok is ráadásul, és képzeld, nevettek. Normális, felnőtt emberek. Akkor nem tudtam megállni szó nélkül. Én annyira megismertem az embereket, hogy azt nem is tudom elmondani. Régebben, annak ellenére, hogy nagyon szegények voltunk a mostanihoz képest, jobban segítettünk egymáson. Most inkább... Ez a kapzsi világ, ez valami borzasztó.

— *Mi lesz Ildi sorsa, ha már nem lesz anyukája, magyamamája?*

— Arra gondoltam... Nem, nem tudom. Talán egy intézménynél kellene elhelyezni. Persze, lehet, hogy a testvére meggondolja magát és magához veszi, de én úgy érzem, hogy ezt nem kívánhatom. Nem tehetem tönkre a másik gyereket. Mert Ildit egy percig sem lehet egyedül hagyni. Szóval, valamilyen vallási intézménynél fogok érdeklődni.

— *Ildinek egy lánytestvére van, aki idősebb nála. Ő hogyan élte meg a húga betegségét. Néha rábízta Ildit?*

— Nem, nem, soha. Lánykorában is úgy intéztük a férjemmel a dolgokat, hogy neki ez ne legyen teher. Én meg is beszéltem magammal, hogy önző anya nem vagyok, mert nem lehetek. És már a nagyobbik lányomnak is van négy gyereke. Szóval, ameddig én élek és el tudom őt látni, azt akarom, hogy velem legyen Ildi. Vagyis velünk. Inkább a mama gondozásában segített a nagyobbik lányom, amikor kórházban voltunk. Minden este elvitte, hogy náluk aludjék, mert már a mamát sem merjük egyedül hagyni. Ágyba kell őt segíteni, és gyakran van rosszul éjjel. Nappalra visszahozta őt, megfürdet-

te, nagyon szépen ellátta.

— *Mi jelenti a kikapcsolódást, a felüldülést?*

— Szoktak hozzánk vendégek jönni, ezt Ildi is nagyon szereti. Szívesen kinnálom őket, jó beszélgetni velük. Időnként a németországi partnerfaluból is vannak vendégeink, mi vagyunk a szállásadók. Ilyenkor elmegyünk egy estére, még táncolok is. Nagyon szeretek táncolni. Szeretem a tévét is. Érdekel a politika, a vallási műsorok, a jó filmek. Minden szombat délelőtt megnézzük a Pajta Színház műsorát. Ott éppen olyan svábot beszélnek, mint mi, szentivániak. Ildi is érti őket. Szokta is kérdezni; Mikor jön az öreg? És akkorákat nevet!... Eljárók a Muttersprachevereinbe (helyi anyanyelv-ápoló egyesület), ahol mindig van megbeszélni való. Most például a zirci kirándulással kapcsolatban, amit tervezünk. És persze elmegyünk minden vasárnap a templomba.

— *Segít a hit abban, hogy Ildit családban nevelik?*

— Igen, csak az. Az segít. Na, látod, ezt kifejejtettem, a legfontosabbat. És van még egy mániám: szeretek másokon segíteni. Én ebben olyan nagy-nagy... olyan... nyugalmat találok. Hogy milyen jó, hogy tudtam segíteni. Például tegnap a szomszéd nénit kísértük el a földjére. Nem mer egyedül kimenni, mert ez a kert messze van a falutól. Hát, mondom, elmegyek vele. Ildi is velünk jött, hamar elültettük a borsót, ő de jó volt! Az a szép környék, és süttött a nap! Visszaemlékeztem a régi időkre, amikor még mi is kinn dolgoztunk. És Ildi is emlékezett. És képzeld, azt kérdezte: Nem megyünk a Kopárba? Mert amikor még az apjával szoktunk kirándulni, utána beültünk a Kopár csárdába ebédelni. Az nagyon tetszett neki.

— *Milyen volt az Apu, emlékszel rá, Ildi?*
 — *Most már nincs.*
 — *De milyen volt?*
 — *Fekete.*
 — *Sétáltatok Apuval?*
 — *Most nem.*

M. Borbála

Olvasóink figyelmébe ajánljuk

az 1988 őszétől évszakonként megjelenő ökológiai és irodalmi folyóiratot, a *LIGET*-et.
 1994 januárjától változatlan formátumban, 96 oldalon, 77 Ft-os eladási áron havonta jelenik meg a

LIGET.

Új előfizetőknek januártól 800 Ft befizetése ellenében küldik meg.

Cím: Liget 1525 Bp. 114. Postán maradó

Aki a Liget Alapítvány bankszámlájára fizeti be a pénzt

— MKB 203-31719-7007 —,

az összeget leírhatja személyi jövedelmének adóalapjából.

Külföldre az előfizetés duplája a hazainak.

Walbert Bühlmann

Mennyire keresztény a római kúria?

Ugyan mi lehet az oka annak, hogy a római kúria a zsinat után és a zsinat ellenére olyan hatalmassá és ismét olyan ellenszenvessé vált? Miféle lelkiség rejtőzhet emögött? Támaszkodhat ez az Evangéliumra? Róma, mint eddig, ma is a világ evangelizálására és Európa újraevangelizálására hív fel. A kérdés azonban az, hogy Róma az Evangéliumot éli-e élénk?

Hogy ezt a kérdést megválaszolhassuk, ragadjunk ki néhányat Jézus evangéliumi tanácsaiból és életmódjából, és vessük össze azokat Róma gyakorlatával. Persze jegyezzük meg előljáróban: semmiképpen sem akarjuk ezzel a Vatikán egyes személyeinek bírójává nagyítani magunkat, szeretnők viszont átvilágítani a rendszert mint olyant, mely éppen anonimitása folytán egyfajta kollektív bünt eredményez. Ugyanakkor azt is hangsúlyozni kell, hogy a következő pontok nem világítják meg Róma összfunckióját, csak annak gyenge pontjait, ennyiben tehát egyoldalúak ugyan, viszont nem hamisak emiatt. Végül pedig: nem szabad Rómát túlértékelni. Az egyház a közösségekben él, nem a struktúrákban.

1. Nyilvános életének kezdetén Jézus a Szentlélektől „hajtvá”, „eltöltve”, „küldve” (Mk 1,12; Lk 4,14.18) lépett fel a zsinagógában, és küldetésének célját és értelmét abban jelölte meg, hogy jóhírt hozzon a szegényeknek, szabadulást hirdessen a foglyoknak és szabadságot a megkínzottoknak. Hozzátette még, hogy ez az ígéret most az Ő fellépésével beteljesült (Lk 4,18–21). Ő mindezt komolyan gondolta. Új reményt akart hozni az embereknek nemcsak a mennyben, hanem már itt a földön.

II. János Pál pápa elkötelezetten és illetékesen szólít ugyan fel a reményre, felszabadításra és igazságosságra. De Róma gyakorlata másképp fest. Rómában nem nézik jószemmel azokat a papokat, szerzeteseket, püspököket, bíborosokat, akik komolyan veszik a döntést a szegények mellett. Azokat az egyházi csoportokat pedig, melyek a felszabadítás szellemében cselekedtek és cselekszenek, Róma módszeresen és rafináltan aláaknázza és legyengíti.

2. Jézus vándorolt az országban, „hirdette Isten evangéliumát” (Mk 1,14sk). Tehát a hitet az örömhírben! Ennek megfelelően gyógyította meg Jézus a római főember fiát, mert az apa rendíthetetlenül hitt a megmentésben (Mt 8,5–13). Jézus megvizsgálta a kánaáni asszony hitét, aztán nem azt mondta neki: „Neked igaz hited van”, hanem „Nagy a te hited”, és meggyógyította a lányát (Mt 15,21–28). Az egész Márk-evangéliumban Jézust egyszerűen gyakorlati embernek látjuk, aki nem szép beszédeket mond (mint a későbbi János-evangélium misztikusa), hanem azonnal nekiáll és segít, bárhol is lát bajban egy embert.

Az „egyház” azonban a hangsúlyt Jézus ortopraxisáról egyértelműen az ortodoxiára helyezte át. Minden zsinaton kiátkozások tucatjait mondták ki (kivéve a II. Vatikánomot), az inkvizíció korában az „eretnekeket” kínzásra adták át, és a tanítóhivatal még ma is teológiai professzorokat mozdítt el vagy sújt más büntetéssel.

3. Jézus egyértelműen az ember javára foglalt állást. Kétség nélkül elfogadta a szombat törvényét. De ha egy bajban lévő embert látott, neki segített. Ezzel nem a szabbatot „törte meg”, hanem belátta — és ezt a tanítást hagyta ránk! —, hogy minden törvény elveszti kötelező érvényét abban a pillanatban, amint meghíúsítja a segítséget az emberen. Ugyanis, „szabbat van az emberért, és nem az ember a szabbatért” (Mk 2,23–3,6).

Róma azonban abszolutizálja a törvény funckióját. Nem tűr meg kivételt az egyházjog 1752 tételéből (kánonok), a zsinatok dokumentumaihoz fűzött különböző végrehajtási utasítások rendelkezéseiből és a misekönyv rubrikáiból. Svájcban például a püspökök lelkipásztori okokból különböző gyakorlatokat vezettek be, bűnbánati ünnepeket általános feloldozással, nyitott papi szemináriumokat, világiak prédikációját, amelyek miatt Róma a „svájci különsetről” beszél, s ez kiirtandó. Ehhez segítségül veszik Wolfgang Haast is, egy olyan püspököt, aki a papi káptalanoknak mondott beszédeiben soha nem hivatkozik az evangéliumra, hanem mindig csak ezt mondja: „Megfontolásaitok kézenfekvőnek tűnnek, de az egyházjog nem engedélyezi”.

4. Jézus gyakorlata a pástzomodell volt, megértette egyházával, hogy az elveszett bárányok után kell menni, és ha megtalálták, a szomszédokkal és a menyeeikkel együtt örülni kell (Lk 15,3–7).

Az egyházban azonban azok a papok és püspökök, akik „lelkipásztori módon” cselekszenek, előbb-utóbb konfliktusba kerülnek Rómával.

5. Jézus nem adott tanítványai számára ruházkodási előírásokat, de közvetve óvta őket, nehogy úgy tegyenek, mint a farizeusok és írástudók, akik hosszú ruhákat hordanak hosszú bojtokkal és imaszíjakkal, hogy az emberek köszöntsék őket az utcákon és tereken, és hogy minden alkalommal az első helyeket kapják meg (Mt 23,5–7).

Róma azonban a papok és szerzetesek ruhakérdéséből olyan problémát csinál, mintha azon állna vagy bukna az egyház. Jaj annak a papnak vagy püspöknek, aki megfelelő öltözet nélkül merészel megjelenni a pápai audiencián! Biztosra veheti, hogy a pápai udvari fényképész ezt a találkozást nem fogja megörökíteni.

6. Nagyon egyértelműen beszélt Jézus a rang- és címkorságról. És megint az írástudók és farizeusok példáját vette elő, akik az emberekkel szívesen szólították magukat rabbinak (mesternek): „De ti ne szólíttassátok magatokat mesternek, mert egy a ti Mesteretek, ti pedig mindnyájan testvérek vagytok! Atyának se szólíttatok senkit a földön, mert egy a ti Atyátok, a mennyei. Ne szólíttassátok magatokat tanítóknak se, mert egy a ti tanítókotok, a Krisztus” (Mt 23,8–10).

Rómában azonban máig hozzátartozik a hivatalos udvari stflushoz, hogy pontosan megkülönböztetnek hét címfézet, a tiszteletreméltó nővértől a főtisztelendő pátereken keresztül a legtisztelendőbb generálisig, a monsignoroktól, a legtisztelendőbb excellenciás püspök uraktól és legtisztelendőbb eminenciás bíboros uraktól egészen a „szentatyáig”.

7. Nagyon világosan beszélt Jézus az esküről is: „Hallottátok, hogy megmondatott a régieknek: Ne esküdj hamisan..., én pedig azt mondom nektek, egyáltalán ne esküdjetek...; igenetek legyen igen, a nemetek pedig nem, minden egyéb a gonosztól származik” (Mt 5,33–37). Annak is meg kellene maradnia rossz emlékeink között, hogy éppen Péter, a Kétfás, ismételtlen „tagadta, mégpedig esküvel: Nem ismerem azt az embert!” (Mt 26,69–75).

Az új egyházjogban azonban az „eskü” címszó alatt 30 hivatkozás található, ahol az egyházban tett esküről van szó, nem is tekintve az engedelmességi esküt, amelyet minden kezdő plébánosnak, teológiai professzornak és püspöknek le kell tennie.

8. Jézus nagyon óvakodott attól, hogy lenézze a másik embert. Nem azért jött, „hogy elítélje a világot, hanem hogy általa megmentődjék a világ” (Jn 3,17).

A házasságtörő asszony láttán ezt a kihívást mondta az önelégült farizeusoknak: „Aki büntelen közületek, az dobjon rá először követ!« Erre egymásután eltávoztak onnan, kezdve a legöregebbeken. Majd Jézus az asszonyhoz: »Én sem ítélek el téged!« (Jn 8,3–11). Saját viselkedése alapján a tanítványoknak is ezt tanácsolta: „Ne ítéljetek, hogy ne ítéltessetek!... Miért nézed a szálkát felebarátod szemében, a magadéban meg még a gerendát sem veszed észre? Hogyan mondhatod felebarátodnak: Hadd vegyem ki a szálkát a szemedből! — mikor a magad szemében ott a gerenda? Képmutató! Vedd ki először saját szemedből a gerendát, aztán megkísérelheted felebarátod szeméből kivenni a szálkát” (Mt 7,1–5).

Az eucharisztia minden megünneplésekor megvallják a hívők, a püspökök és a pápa is, hogy a jót elmulasztották és rosszat cselekedtek: „Én véttem, én véttem, én igen nagy véttem”. Milyen őszintén gondolják ezt? A pápa minden alkalommal felhívja a világot, hogy tartsák tiszteletben az emberi jogokat, pl. adják meg a nőknek a társadalomban az őket megillető állást és egyenjogúságot. De az egyház „férfiuralma” a nőt nemcsak gyakorlatilag, hanem alapvetően, „teológiaiilag” is a szolgáló szerepre utasítja. A pápa a világtól társadalmi igazságosságot követel, az egyházi alkalmazottak azonban röviddel ezelőttig a legalacsonyabb béreket kapták, és a szakszervezet a Vatikánban máig csak a legnagyobb nehézségek árán tudott fennmaradni. Amerika felfedezésének 500. évfordulója alkalmából az ottani szegények és a velük szövetségesek inkább bünbánati ünnepeket akartak rendezni azoknak a hihetetlen szörnyettegnek az emlékére, melyeket a konkvizista és az evangelizálás során követtek el. Róma azonban megkísérelte távolról irányítani az egészet, és a CELAM múlt októberi teljes ülésén mindenekelőtt a hit nagy ajándékát hangsúlyozva a többi fölött át akart siklani ahelyett, hogy ezt bünbánatban feldolgozta volna.

9. Jézus működése nem a sikerhajhászásra irányult, hanem egyszerűen a hűség megbízatására. Számított rá, hogy örömhíre csak olyan kis csoportokhoz jut el, akik azt képesek felfogni. „Ne félj te kicsiny nyáj! Mert Atyátok úgy határozott, hogy nektek adja az országot.” (Lk 12,28–32). Mihelyt — már rövid idő után — észrevette, hogy üzenetét a galileai városok a sok csoda ellenére sem fogadták be, és küldetése, mint egész, kudarcba fulladt, tanítványainak kis csapatára tekintve vizsgáldott, és imádkozott Lélékben: „Magasztallak, Atyám, menny és föld Ura, hogy elrejtetted ezeket a bölcsek és eszesek elől, és kijelentetted a kicsinyeknek. Igen, Atyám, mert így láttad jónak” (Mt 11,20–21).

Róma azonban most is, mint azelőtt, tömegsikerre utazik, ami nem közömbösítheti az evangelizálásra szóló küldetést. Azok a missziós püspökök fekszenek jól Rómában, akik nagy kereszteselési statisztikákat nyújtanak be, míg azokat, akik azt hiszik, hogy ezalatt „csak párbeszédet folytathatnak”, nagyobb buzgóságra intik. A Redemptoris missio kezdetű új missziós enciklikában a pápa majdnem pánikba esik, mikor meggondolja, hogy a nemkeresztények száma a zsinat óta majd megkétszereződött.

10. Mihelyt a történeti Názáreti Jézus művét befejezte, elszenvetve a halált, és feltámadásának révén elnyerte az Atya igazolását, megdicsőült Úrként még néhány alkalommal tanítványai közé lépett, és az oly siralmasan kudarcot valló Péternek feltette a kérdést: „Simon, Jóna fia, jobban szeretsz-e engem ezeknél?” Miután Péter erre igent mondott, Jézus ezt a megbízást adta neki: „Legeltesd bárányaimat!” (Jn 21,15–19). Tehát nagyobb szeretete alapján adta meg neki a szeretet primátusát. Mindenekelőtt arról kellett gondoskodnia, hogy az „új parancs” (Jn 13,34), az első és legfontosabb kettősparancs (Mt 22,34–40) az egyház életében megtartsa valódi elsőbbségét, és Jézus példáját és az ahhoz kapcsolódó parancsot minden időben kövessék: „Ha tehát én, az Úr és Mester, megmostam a lábatokat, akkor nektek is mosnotok kell (a görög szövegben ez szigorú parancs!) egymás lábát” (Jn 13,3–17). Ez azt jelenti, hogy a hierarchiának nemcsak jelképesen, Nagycsütörtökön, hanem mindennap alázatos és abszolút szolgáló lelkületet kell felmutatnia.

De mennyire eltért a kúria — és éppen a II. Vatikáni Zsinat után — ettől az alázatos szolgáló magatartástól, és épített fel egy olyan hatalmi rendszert a római centralizmusban, amely a valódi egyházat a püspökökkel együtt megalázza és elnyomja! Róma módszeresen úgy rendelkezett, hogy Rómán kívül semmilyen grémiumban ne lehessen döntéseket hozni. Minden tanács, az egyházközségtől az egyházmegyei lelkipásztori és papi tanácsokig, az egyházmegyei szinódusoktól a püspöki szinódusokig, amelyek minden harmadik évben Rómában üléseznek, csak tanácsadói funkcióval rendelkezik, tehát csak elemzéseket készíthet, javaslatokat nyújthat be, kívánásokat jelenthet, de semmiben nem szabad döntenie.

Leonardo Boff „Egyház, karizma és hatalom” („Kirche, Charisma und Macht” Patmos 1986, Pieper 1990) című könyvében leleplezi ezeket a hatalmi struktúrákat. Róma ahelyett, hogy ezt lelkiismeretvizsgálati alkalomnak vette volna, a szerzővel szemben nehézséget nehézségre halmozott. A szeretet primátusához a bajban lévő ember iránti lelkipásztori, anyai megértés is hozzátartoznék. De a pápa milyen gyakran és keményen szól a magzatelhajtás ellen, a válás ellen, a homoszexualitás ellen stb! Tárgyilag igaza lehet ezekben. De az ilyen elítélésekkel nem segít az emberek konkrét helyzetén. Nem kapnak bátorítást, hogy kíséreljenek meg kimászni bajukból. A jó anya, aki sok szó nélkül testesíti meg a szeretet primátusát, másképp beszélne férjével és gyermekeivel.

*

Ennek az elemzésnek a mérlege minden, csak nem örömdetes. Tíz evangéliumi alapmagatartást vettünk nagyító alá, azt is mondhatnók, hogy tíz evangéliumi parancsot, és mindegyiknél meg kellett állapítanunk, hogy a római hivatali egyház ezekkel éles ellentétben él és cselekszik. Ennek súlyos jelentősége van. Anélkül, hogy az egyes prelátusok személyes magatartását megbírálnók és elítélnők, úgy látszik, hogy a római kúria mint rendszer, általánosan evangéliumi helyett evangéliumellenes magatartást tanúsít. Természetesen az egyes keresztény ember is elmarad gyengeségből az örömhír eszményétől. Róma azonban elvből, macacsságból, meggyőződésből cselekszik — vagy azt kell mondanunk, hogy elvakultságból? Aki rámutat ezekre a képtelenségekre és kritizálja a kúriát, arról hamarosan elterjed, hogy nem jóindulatú az „egyház” iránt.

Érthető, hogy ezen az „egyházon” sok keresztény megütözik, és nem kevesen azt a szemléletet tartják, hogy: Jézus igen, egyház nem! Ahol persze az „egyház” és az egyház szót megkülönböztetés nélkül dobják ugyanabba a kosárba. Az evangéliummal egyedül összhangban lévő reakció azonban abban áll, hogy komolyan vesszük magunkat mint egyházat, és azért dolgozunk, hogy az egyház, amelyben élünk, úgy alakuljon, hogy magunk és embertársaink jól érezhessük magunkat benne. A jelen óra parancsa abban áll, hogy ne horzsoljuk sebesre magunkat az „egyház” struktúráin, hanem forduljunk oda a mi egyházunk feladataihoz és kihívásaihoz, és elérjük, hogy a földön valamivel több mennyország valósuljon meg.

Ha Jézus a római hivatalos egyház gyakorlatában nehezen fedezhető is fel, még ha Ő Rómára talán ugyanolyan „jajokat” kiáltana is, mint Galilea kiváltságolt városaira, az éber keresztények mégis felujjonghatnak és dicsérhetik az Atyát, mert — hála Istennek — az egyház bázisán keresztény nők és férfiak sok kis élő közössége létezik, melyek reményt öntenek belénk, a világban sokékt, fényként, kovászként működve egészen az „Úr napjáig” (1 Tessz 5,2).

Fordította: (—elká—)

(Walbert Bühlmann ismert svájci kapucinus páter, a missziótudományok művelője, évtizedekig élt Rómában.)

Forrás: Kirche Intern 93/4.

Te is lehetsz menekült!

*Nincs nagyobb szomorúság a földön,
mint amikor valakinek el kell hagynia
szülőföldjét... (Eurüpidész, Kr.e. 431)*

Elvesztettség érzés

Az idegen földön menedéket keresők elveszettek érzik magukat. Amikor egy menekült elhagyja hazáját, semmije sincs. Nincsenek papírjai, nem mehet haza, nem tudja, mi lesz vele, hová kerül. Többnyire teljesen magára van hagyatva, nem tudja megértetni magát, nem talál képzettségének megfelelő munkát. Megszokott környezetéből kiszakítva, kulturális gyökereit elvesztve valóban elveszett.

Világstatisztika

Ma az egész világon több, mint 78 millió ember hagyta el hazáját, és költözött másikba. Legtöbbjük személyes vagy érvényesülési okok miatt szánta el magát a költözködéssre, vagy mert nem bírta nézni gyermekei éhezését és felnőttkori esélytelenségüket a nyomor nélküli jövőre. Ezek közül az emberek közül azonban több, mint 18 milliót az kényszerített menekülésre, hogy megóvják az életét és szabadságát. Ezeket hívjuk menekülteknek. Nem felejthetjük azt sem, hogy a helyükre telepített másik húsz millió ember saját országán belül kerül olyan körülmények közé, amelyek őket is menekültekké teszik. A Föld mai, 5,2 milliárdos lakossága mellett ez azt jelenti, hogy minden 137. ember menekülésre kényszerült.

Etnikai, törzsi, nacionalista ellentétek

A hidegháború végének eredményeként sok országban összeomlott a központi hatalom, és ez lehetővé tette az ősi etnikai, törzsi, nacionalista ellentétek felszínre jutását. Számos országban nem az új rendszer váltotta fel a régit, hanem az anarchia. Kimondhatatlan dolgokat követtek és követnek el emberek más emberi lények ellen a nacionalizmus, az etnikai tisztogatás és a vallás nevében. Ez riasztó. Azért is, mert a világon csak kb. 190 nemzet van, de több, mint 3000 etnikum.

Menekülttáborok

A nyolcvanas és kilencvenes évek tömeges elvándorlásai főleg a fenti erőszak véres áradatának köszönhetőek. Új problémákkal súlyosbodott a menekültkérdés. A szomszéd országba át kell szökni a határon. Nem ritka, hogy a menekült összes addig megtakarított pénzét feláldozza, hogy egy vezető átsegítse a veszélyes határon. Sikeres átjutás után legtöbbször ideiglenes menekülttáborok várnak a menekültekre. Senki sem tudja megjósolni, mennyire lesznek ezek ideiglenesek. (A palesztínok táborainak fiataljai pl. a táboron kívül nem is ismernek más otthont.) A táborokban igen nehéz az élet. Nem megfelelőek az egészségügyi feltételek, a higiénia, és az élelmiszer-tartalékok is szűkösek.

Asszonyok és gyerekek

Az asszonyok és gyerekek teszik ki a menekültek között a legnagyobb részt, és ezeknek a védetlen csoportoknak a kiszármányolása időről időre megismétlődik a világ minden részén. A nőket még a szexuális erőszak és zaklatás hátrányai is sújtják. A gyermekekkel szemben pedig nem ismeretlenek a fizikai durvaságok, kínzások, brutalitások.

Az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága (UNHCR)

A menekültek védelmére és támogatására 1951-ben megalakították az Egyesült Nemzetek Menekültügyi Főbiztosságát. Egyezmény is született a menekültekre vonatkozóan, melyet máig több, mint 112 állam írt alá. Az eltelt negyven év alatt a menekültprobléma új és új követelményeket támasztott a védelem és gondoskodás szempontjából. A gazdag országok azonban, a gazdasági recesszió közepette, nemcsak a menekültek támogatására szánt pénzügyi támogatást csökkentik, hanem egyre kevésbé hajlandók a nemzetközi jog szellemében biztonságos menedéket is nyújtani a menekültek számára.

Malawi

A menekültválság idején pozitív példák is vannak. Mindebből talán a világ néhány igen szegény országának a hozzájuk érkező hazátlanok iránt tanúsított nagylelkűsége és részvétele a leginkább figyelemreméltó. A világ negyedik legszegényebb országa, Malawi, egy apró ország tipikus példát ad erre. Malawi népének éppen elég nehézséget okoz, hogy kijöjjenek a meglévő csekélyke erőforrásokból. Mégis, eddig már egymillió mozambiki menekültet fogadtak be, akik jelenleg Malawi népességének 10 százalékát teszik ki. Az ország közigazgatását ki kellett bővíteni, hogy meg tudjon birkózni ezzel a hirtelen növekedéssel. Az országban sok kis településnek több mozambiki tagja van, mint malawi...

Eszék

Az ENSZ menekültügyi főmegbízottja, a japán Sadako Ogata szerint a nem kormányzati szervezetek (NGO-k) nélkül lehetetlen lenne az ENSZ munkája. A korábbi Jugoszláviában figyelemreméltó az Adam Curle által alapított észéki csoport. A mérhetetlen emberi győtrelem közepette megalakult ez a kis csoport olyan emberekből, akik megőrizték józan gondolkodásukat, objektív emberszeretetüket, amely szükséges ahhoz, hogy egymásnak segítsenek. Húsz mindennapi, különböző utat bejárt emberből áll ez a közösség. A csapat lelke egy negyvenes éveie elején járó orvosnő. Hatalmas személyes kockázatot vállalva segít a menekülteken, sebesülteken és a gyermekeken. Aknákat szednek fel, és még a rendőröket is tanítják az erőszak nélküli konfrontációs módszerekre. Az egész világon vannak ilyen, az észéki csoporthoz hasonló emberek, akik érzékeny szívvel reagálnak az emberi tragédiákra, és akik nem másoktól várják, hogy segítsenek.

A megoldás

az egyes emberben van: Feloldani a gúzsba kötő kezek szorítását — szeretettel (Adam Curle).

Te is lehetsz menekült!

Jól gondoljuk meg: Nagyon kevésen múlik az, hogy valaki idegenné váljék, az, hogy egy megelégedett, boldog ember elveszítse helyét a napos oldalon... (Elie Wiesel)

—cs—6

Leszkay András bácsi Moha-meséje

Ne taníts – buta akarok maradni!

Egy őszi délután nagyon jókedvűen indultam Gyopár bátyámmal a játszótérre. Gyopár viszont már odakünn az utcán azt mondta:

— Aggódok a számtánpéldák miatt. Számítok rá, hogy legalább kettőt rosszul oldottam meg.

Gyopár mindig megharagudott, ha figyelmeztettem valamelyik hibájára. Viszolyogtam hát tőle, hogy szóljak, de kötelességemnek éreztem a figyelmeztetést:

— Ne így mondd: „számítok rá”! Csak arra számítunk, amit szeretnénk! Így mondd: „tartok tőle”, „félek tőle”.

Rámfördedt:

— Ne taníts engem! Idősebb vagyok, mint te! Ugri Bugrit taníthatod, de engem nem!

Elszomorodtam. De el is határoztam hirtelen, hogy nem engedem elromlani a jókedvem. És válaszoltam:

— Hiszen ez nagyszerű! Ha tudod, hogy ostoba vagy, akkor tulajdonképpen nem is vagy ostoba.

Mogorván rámbámolt:

— Mit beszélsz te? Nem azt mondtam, hogy ostoba vagyok, hanem azt, hogy ne taníts engem!

Rámosolyogtam:

— Akkor hát semmi okom az aggodalomra, mert akik valóban ostobák, sose mondják magukról, hogy ostobák.

Most már megállt és bömbölt:

— Ne szemtelenkedj! Én nem mondtam, hogy ostoba vagyok! Azt mondtam, hogy ne taníts engem!

— Hát örülhetsz, hogy ostobának tartod magad. Ez a bölcsesség kezdete.

Most már elbizonytalanodott a hangja:

— De hát mit vagyogsz te összevissza? Vagy énbőldelem akarsz bolondot csinálni? Én semmi egyebet nem mondtam, csak hogy ne taníts engem.

Bólintottam:

— Helyes! Mondd is ki minél többször! Valahányszor kimondod, hogy ostoba vagy, egy-egy lépés az értelem útján.

Ekkor már megdöbbenve vizsgálgatta az arcom:

— Ismételd, amit most mondani fogok! „Ne taníts engem!” No mit mondtam? Ismételd!

— Azt mondtad: „Ostoba vagyok”!

Megfogta a karom:

— Gyerünk be Földigszakáll bácsihoz!

Eppen a kertje előtt álltunk.

— Dehogyan megyek, miért mennék? A rétre akarok menni játszani! De nincs is idehaza! Ma Bibiéknél ebédelt!

A padhoz vezetett Földigszakáll bácsi kapuja mellett:

— Ül le ide és várj meg! De el ne menj! — és futni kezdett Bibiék felé. Ugyanakkor odaszaladt hozzám Ugri Bugri, az öcskösöm.

— Hova tetted a labdám? Te játszottál vele utoljára tegnap este!

— Rossz a memóriád, öcskös. Hiszen elvetted tőlem és felvitted a kertbe!

Pattintott az ujjával:

— Igazad van! De ne mondd, hogy memóriád! Magyarul mondd, hogy emlékezet!

Pattintottam én is:

— Igazad van, köszönöm!

Ugri Bugri hazaszaladt, én meg jókedvűen elindultam a játszótér felé. Csiri Pizliék verandájáról kihallatszott az utcára, amint édesanyja korholja Csiri Pizlit. Önkéntelenül bepillantottam. Csiri Pizli már a sarokban állt, és mogorván nézett kapujuk felé. Onnan ugyanis a kis Morcos Gombóc bámészkodott be rá. Most már ingadoztam néhány pillanatig, hogy szóljak-e Morcos Gombócnak, hiszen úgyis kellekett fogadja, és én a rétre sietek, játszani szeretnék. De kötelességemnek éreztem, hogy őt a helytelen viselkedéstől, Csiri Pizlit meg szégyenkezése növekedésétől megszabadítsam.

— Gyere onnan, Morcos Gombóc, gyere velem! — és amikor már egymás mellett lépegettünk, ezt mondtam: — Éppen eléggé szégyelli magát Csiri Pizli az édesanyja előtt is. Derék kistorpe nem növeli szégyenkezését bámészkodással!

Morcos Gombóc hirtelen megállt:

— Ne taníts engem! Én még kicsi vagyok, nekem ez még magas. A barátaidat tanítsd!

Ismét szembeszállt elszomorodásommal a gyors elhatározás: nem engedem elvenni a jókedvem! És vidáman, bólogatva feleltem:

— Igazad van, Morcos Gombóc, rád fér a tanítás!

Dühösen kiáltotta:

— De én nem azt mondtam, hogy rád fér, hanem azt, hogy ne taníts!

Most már mosolyogtam is:

— Értem, értem, rád fér!

Megállt és toppantott:

— Nem azt mondtam, hogy rád fér,

hanem ne taníts!

— Örülök neki, hogy magad is tudod, rád fér. Ez nagy dolog!

Elbizonytalanodott a hangja:

— De hát mi bajod van? Nem érted meg az emberi szót? Nem azt mondom, hogy rád fér, hanem azt, hogy ne taníts.

Örvendezve nevettem:

— Nagyszerű ez, Morcos Gombóc! Ha ilyen biztos vagy benne, hogy rád fér a tanítás, nemsokára magad fogsz tanítani másokat!

Most már ijedten vizsgálta az arcom, aztán gyengéden megérintette a karom:

— Mohácska! Gyere el most velem Földigszakáll bácsihoz!

Nevettem:

— Dehogyan megyek! Én most játszani szeretnék! Gyere te is a rétre! — és már indultam is jókedvűen. Morcos Gombóc pedig szaladni kezdett Földigszakáll bácsi otthona felé.

Amikor már Törpeháza utolsó háza közt jártam, megpillantottam a távolban Kutykuruty cimborámat. Ő is észrevett engem, de hiába intettem neki, nem állt meg, sejtettem ebből, hogy nem jár egyenes úton, és kiáltottam:

— Kutykuruty! Állj meg!

A 12 éves Csipi Csóka rámszólt a túlsó oldalról:

— Ne bömbölj, Moha! Odahaza sem illik, hát még a nyílt utcán! Ennyit se tudsz?

Nevettem:

— De tudok!

Kutykuruty most már kénytelen volt megállni. Mentem tovább feléje, és elgondolkoztam: Milyen érdekes, hogy éppen Csipi Csóka szólt rám. Aki akkorákat szokott rikkantani, hogy elhallatszok a falu egyik végétől a másikig. Úgy látszik, jól sejtem: a legkönnyebben a saját hibánkat vesszük észre másban.

Eközben odaértem Kutykurutyhoz. Kezében füles kosár volt, benne félig alma. Aprószemű, sötétpiros. Volt az öreg Lányka néninek Kutykurutyék kertje fölött egy parányi gyümölcsöse, és Kutykuruty szokta neki elvinni a termést. Mentünk is tüstént tovább Lányka néni háza felé. A piros almából azonban, úgy emlékeztem, többet láttam a fán, mint azt a fél kosárnyit. Kérdeztem hát csodálkozva:

— Csak ennyi termett?

Kutykuruty elvigyorodott:

— Még egyszer ennyi! A felét már elhoztam az előbb.

Nem értettem:

— Miért nem egyszerre hoztad el? Hiszen elbírtad volna!

Még szélesebben vigyorgott:

— Hát persze, hogy el! De ha kétszer járok, többet ad!

Jajdult bennem a megbánás, minek is kiáltottam rá. A rétre kíváncszom, játszani szeretnék jókedvűen. De máris engedelmessé váltam a belső parancsnak, és szóltam:

— Ha tréfából tennéd és odahaza, és meg is mondanád utólag, akkor ez huncutság volna. De te a szegény, öreg Lányka névvel teszed! És egy cseppet se tréfából, hanem haszonért. Tehát félrevezetés! Csúnya becsapás!

Kutykuruty vigyora eltűnt. Szava olyan volt, mint a jég:

— Ne taníts engem! A csöppséget tanítsd! Mi egyidősek vagyunk!

A tarkóma csimpaszkodott volna a tettet öltött szomorúság. Előrecsuklott a fejem, elcsüggedtem. De hirtelen megráztam magam és feleltem:

— Ez túlzás! Ne mondd azt, hogy neked Törpeháza se inged, se gallérod, hogy füttyülsz mindenkire!

Kutykuruty megállt és rámbámult:

— De hát ki mondta ezt? Én azt mondtam, ne taníts engem!

Tagadólag intettem:

— Tiltakozom! Nem igaz, hogy se inged, se gallérod Törpeháza!

Most már kiáltott:

— De hiszen nem is mondom, hogy az! Azt mondtam, ne taníts engem!

Elmosolyodtam:

— Dehogyan füttyülsz te mindnyájunkra! Ezt ugyan hiába mondd nekem!

Elémállt, az arcomat vizsgálgatta:

— Mi történt veled? Vagy csak boldoggá akarsz tenni? Én meg azt nem hiszem el, hogy nem értes meg ezt a három szót: ne taníts engem!

Most már elvettem magam:

— Könnyelmű vagy, az igaz, meg meggondolatlan is, de hogy Törpeháza se inged, se gallérod, ez ne mondd!

Megdöbbenve nézett az arcomba, hallgatott: Aztán hirtelen így szólt:

— Beviszem gyorsan ezt az almát Lányka nénihez, várj meg itt a kapu előtt, de el ne menj! — Besietett.

A következő pillanatban kiszaladt hozzám kertjükből osztálytársunk, a kerekarcú Napraforgó, és diadalmasan vigyorgott:

— Tanulj meg valamit: ne szólj bele olyasmibe, amihez semmi közöd. Szídtál engem a múltkor, hogy csalog, amikor Rezeda fellökött, és úgy tettem, mintha nagyon megütöttem volna magam, hogy megijesszem, és igenis úgy tesztek ezentúl is, mert az nem csalás! Talán nem üthettem volna meg magam?

— De hát nem ütöttem meg, tehát csa-

lás. Ne tégy úgy többé!

És most értettem meg, miért vigyorg diadalmasan. Ezt vágta ki:

— És Kutykuruty? Talán nem tudod, hogy kétszerre hozta el az almát? Mert van esze! Akkor hát énnekem miért ne legyen? Hát csak hallgass ezentúl! — Megveregette a vállamat és elszaladt.

Elgondolkoztam: Lám-lám, tévedtem az előbb. Íme Napraforgó is hajlamos a csalásra, de mégsem hibáztatja érte Kutykuruty. Nem biztos tehát, hogy legkönynyebben a magunk hibáját kifogásoljuk másokban. Úgy látszik, én meg arra vagyok hajlamos, hogy alapos vizsgálatok nélkül is igazságnak fogadjam el tetszetős megállapításaimat. — És mentem volna a rétre.

Kutykuruty már szaladt is ki Lányka nénitől, és megfogta gyöngéden a kezem:

— Gyere Földigszakáll bácsihoz!

Nevettem:

— De én a rétre szeretnék menni játszani!

Egy kis szigorúság vegyült a hangjába:

— Most Földigszakáll bácsihoz megyünk!

Amikor fellepegettünk a verandájára, már ott állt előttem Gyopár meg Morcos Gombóc, és Gyopár éppen befejezte elbeszélését:

— Utoljára már egészen lassan mondtam, hogy jól megértse: „Ne taníts engem!”, de megint úgy értette, „Ostoba vagyok”.

Megszólalt Morcos Gombóc:

— Én is azt mondtam, „Ne taníts”, de úgy értette, „rámfér a tanítás”.

Kutykuruty is kijelentette:

— Azt mondogattam én is: „ne taníts”, de úgy érti, mintha azt mondanám, „se ingem, se gallérom Törpeháza, füttyülsz mindenkire”.

Nézték mindhárman Földigszakáll bácsit. Várták a szavát. És ekkor becsapott a bomba. Földigszakáll bácsi ugyanis lassan felvonta a vállát:

— Nem értem, mit panasztok? Gyopár azt mondta Mohának, „Ostoba vagyok”. Morcos Gombóc azt mondotta, „Rámfér a tanítás”. Kutykuruty meg ezt: „Se ingem, se gallérom Törpeháza, füttyülsz mindenkire”! Hát mi egyebet értsen Moha, mint azt, amit mondotok?

Gyopár, Kutykuruty és Morcos Gombóc megdöbbenve összenéztek. Világosan látszott szemükben a rémült kérdés: Mi történik ma Törpeháza? Moha után most már Földigszakáll bácsi is megzavarodott?

Ekkor azonban Földigszakáll bácsi elnevette magát, és szólni akart. De dörrént a kerti ajtó és a kis Csiri Pizli totyogott fel a verandára. Földigszakáll bácsi ezzel fogadta:

— Hallottam, hogy ma megint sarokban álltál! Mi rossz fát tettél a tűzre?

Csiri Pizli hallgatott. Csak unszólásra dűnyögte:

— Földigszakáll bácsi miatt álltam a sarokban. Mert nem volt jó a tanács, amit adni tetszett.

Földigszakáll bácsi mosolygott:

— Mondd hát el, mi történt? Mit tanácsoltam rosszul?

De Csiri Pizli szégyenlősen félrefordította a fejét:

— Nem akarom Földigszakáll bácsit tanítani.

Földigszakáll bácsi méltatlankodva fölkiáltott:

— Nem akarsz tanítani engem? De hát mivel szolgáltam rá, hogy ilyen rossz légy hozzám? Tanításból mindig okulhat az ember. Még a tévedésből is! Jobban ismeri azt, aki tanít, és jobban megismeri önmagát. Ha nem akarnék tanulni, annyit jelentene, hogy ostoba vagyok. Sőt azt is jelentené, hogy rámfér a tanulás. Csak az mondja, hogy ne taníts engem, akire nagyon is ráfér. De kötelességem is mindnyájatok iránt, hogy a magam személyével is folytonosan növeljem az egyetemességem és tudásom. Ha nem akarnék tanulni, azt jelentené, se ingem, se gallérom Törpeháza. Füttyülsz mindnyájatokra. Kérlek hát, Csiri Pizli, taníts!

Gyopár, Kutykuruty és Morcos Gombóc most már egymásra sem mertek nézni. Lehajtották fejüket. Csiri Pizli halkán mondani kezdte Földigszakáll bácsinak a sarokba állítás előzményeit. Hogy Földigszakáll bácsi tanítására igazat mondott. Azt mondta, lesz ő még máskor is rossz.

Gyopár eközben, mintegy tapintatból, de inkább szégyenében oldalogni kezdett a veranda lépcsője felé. Ment utána felszegen, zavarosan Kutykuruty is. Komoran Morcos Gombóc, és vidáman én. Miután betettem magam mögött az ajtót, még kurjantottam is:

— De most már igazán gyertünk a rétre!

Örültek neki, hogy nem büszkélkedem a győzelemmel. Jöttek szívesen mindhárman, és nagyon jól játszottunk alkonyatig.

Korunk egy igaz embere — Janusz Korczak

Filmet játszottak Janusz Korczakról a magyar televízióban, Wajda filmjét. Valószínűleg kevesen nézték meg, leginkább azért, mert nálunk a film hőse csaknem ismeretlen. Úgy gondoltam — még ha esetleg eső utáni köpönyegnek tűnik is —, hogy érdemes néhány adatot közölni róla. Forrásaim a bécsi rádió néhány év előtti előadásorozata és Bruno Bettelheim tanulmánya (a *Themen meines Lebens* c. kötet 209–224. oldalain; a kötet megjelent Stuttgartban, 1990).

A filmről csak annyit, hogy hazájában is vitákat váltott ki, nem csupán a rendező személye, hanem a téma feldolgozása miatt is. Sérti ugyanis a lengyel nemzeti érzést, hogy náluk is akadtak kollaboránsok és gyávák; a másik oldalon viszont az volt a kifogás, hogy szerepelnek a vásznon túlonúl-emberi zsidók is, akik a saját népük nyomorúságának vámszedőivé váltak.

Janusz Korczak doktor eredeti neve Henryk Goldszmit. Művelt, jómódú zsidó famíliából származott, amely már levált a hagyományos rítusokról, nem beszélte a jiddis nyelvet, és őszintén igyekezett lengyellé válni. Ősi hitüket nem tagadták meg, de csak a magvához ragaszkodtak, külsőségeihez nem. A nagyapa tekintélyes orvosként tevékenykedett, az apa viszont sikeres ügyvéd — de sajnálatosan problematikus egyén volt, aki a fia sorsára is ránehezedett. Nagyszabású és irreális elképzelései gyakran állították szembe a valósággal (pl. elmulasztotta fiának anyakönyveztetését — így máig sem biztos, 1878 vagy 1879 júliusában született-e a kis Henryk). A fiú 11 éves lehetett, mikor apján az elmebaj első jelei feltűntek; nemsokára intézetbe szállították, és mire fia érettségizett, meghalt. A családot

sújtó anyagi nehézségek miatt a fiatal diáknak korrepetálást kellett vállalnia, emellett írogatással is próbált pénzt keresni. Írói névként vette fel tulajdonképpen a lengyelesen hangzó Janusz Korczak nevet, származásáról árulkodó családi nevével ugyanis íróként aligha érvényesülhetett volna.

A gyermekeket nagyon szerette (a családalapítástól azért riadt vissza, mert nem akart az apai elmebaj továbbvivője lenni). Az általában elnyomott gyermekek helyzete javításának kívánta szentelni magát, ezért gyermekorvosnak készült. Egy érdeklődő medikának kissé tréfásan így beszélt magáról: Elmebeteg fia vagyok, aki elhatározta, hogy Karl Marx lesz a gyermekek számára. — Orvosként gyermekórházban dolgozott 1905–1912 között, ezután három évtizedig a varsói zsidó árvaház igazgatója volt. Kis epizód közben: az első világháború alatt katonatorvosként működött a cári hadseregben (akkor még nem volt önálló Lengyelország, ő is orosz alattvalóként született). Irodalmi alkotásai életművének maradandó része. Nyugaton leginkább a meseregényét — *I. Jancsi király* — ismerik (ötlete: a trónörökös kisfiú átveszi apja királyságát, és gyermeki — de nem gyerek — elvei alapján átszervezi az országot; megvalósíthatatlan, ám elgondolkodtató utópia). További sikeres regényei: *Az utca gyermekei* és *A szalon gyermeke* (ez utóbbi önéletrajzi ihletésű).

Elméleti pedagógiai műve: *Hogyan szeressük a gyermekeket* — reálisan jónak és rossznak mutatja be ebben a könyvében a gyermekeket, akik alapjában véve okosak és jóindulatúak —; kár, hogy felesleges információkkal tömik és túlírányítják őket, hagyni kelle-

ne, hogy saját dolgaikat maguk döntsék el. — A két háború között Korczak doktor gyakran tartott előadásokat a varsói Pedagógiai Intézetben és a rádióban is — ezek népszerűvé tették országáért.

Árvaházában nagyvonalú pedagógiai kísérletet hajtott végre — és ennek kulcsa egyéniségében keresendő. Saját elhibázott nevelése miatt (apa!) nem bízott önmagában; elfuserált felnőttnak tartotta magát, aki külső korrekcióra szorul. Intézetében önkormányzatot állított fel gyermekekből, a vitás-hibás magatartások elbírálására pedig gyermekbírósgot, amelynek a pedagógusok is alárendeltjei voltak. A doktor néhány feljegyzett bűncselekménye: az egyik komisz kölyök provokálta, ő pedig megütötte; egy éjszaka kiabáló gyereket kiküldött a hálóteremből anélkül, hogy a többieket megkérdezte volna előbb, helyes-e a zavargót eltávolítani; a törvényszék döntését megelőzően vádolt meg egy fiút lopással; egy félnék kislányt fölrakott a fára, és mivel ijedezett, kifigurázta (az ítélet után a kislány sírva vetette magát a doktor karjába!). Egyébként készülő könyveit is felolvastatta a növendékeinek, és kritikájukat kérte. — Az árvaház élete a gyermek-kormányzás ellenére sem volt anarchikus, kaotikus, mivel fenyítő eszközök bevetése nélkül is megtanulták a lányok és fiúk a szükséges önuralmat.

Janusz Korczak módszere nyilván személyéhez kötött, és több szempontból vitatható. De vajon nem lehet ugyanezt állítani a legnagyobb katolikus nevelőnek kikiáltott Don Boscoról is, aki a kárhozát emlegetésével tartotta vissza fiait a halálos büntőtől, az érzékenyekben súlyos szorongást keltve ezzel; és akinek nyomán intézeteiben bevezet-

ték a Jóhalál-gyakorlatokat, melyekben az autogén tréningre emlékeztetően sorra veszik az egyes testrészek haldoklás közbeni kihülését, és közben refrénszerűen, autoszuggesztív hatást keltve ismételtetik: „Akkor, jószágos Jézus, irgalmazz nekem!”? (Úgy tudom, a mostani szaléziánusok ezt a halálfélelem-átatosságot már nem végzetetik a tanítványaikkal). — Megemlíteném még érdekes (Freudtól független) lélektani meglátását: a gyermekek nem kedvelik a csókolgatást (erre a felnőtteknek van igényük), viszont örülnek annak, ha a számukra kedves felnőttek átölelik, tartják őket (biztonságérzet).

Korczak doktor szellemének-gondolkodásának érzékeltetésére idézem azt a szöveget, amelyet egy alkalommal a növendékek záróvizsgáján mondott: „Búcsúzzunk tőletek, és minden jót kívánunk távoli országba vivő utatokra. Ennek neve és célja: életetek. Sokat töprengtünk, hogy s mint búcsúzzunk tőletek, milyen tanácsot adjunk. Szavaink szegényesek és gyöngék, nem tudják kifejezni. Semmit se adunk nektek ezért az útra. — Nem adjuk Istent, mivel Őt a lelketekben fáradozva kell keresnetek. Nem adunk nektek hazát, mert ezt a szívetek és gondolataitok erőfeszítésével kell megtalálnotok. Nem adjuk nektek az embertársak iránti szeretetet, mivel nincs szeretet megbocsátás nélkül — a megbocsátás pedig fáradságos feladat, amelyről mindenkinek magának kell eldöntenie, vállalja-e. Csak egyet adunk nektek: vágyat a jobb életre, ami még nem létezik, de meglesz egy szép napon. ... Talán ez a vágy vezet majd el Istenhez, az igazi hazához és szeretethez.”

Politikai nézeteiről és társadalmi helyzetéről annyit, hogy — reformáló hajlamai ellenére — gondosan távortartotta magát az erőszakos, forradalmi átalakítóktól; ő alulról, a gyermekek világából kiindulva szerette volna boldogítani az embereket. — Bármennyire sokan becsülték és tisztelték, mégis magányos maradt gondolataival és törekvéseivel. Persze a próféták sírját gondo-

zó utókor nyújtott neki némi elismerést (így 1972-ben a Német Könyvkiadók és Kereskedők Egyesülete posztumusz-békedíjat; születésének centenáriuma az UNESCO az 1978/1979 évet Korczak-évnek nyilvánította; II. János Pál pedig azt nyilatkozta, hogy Janusz Korczak az igazi vallásosság és erkölcs jelképe a mai kor számára).

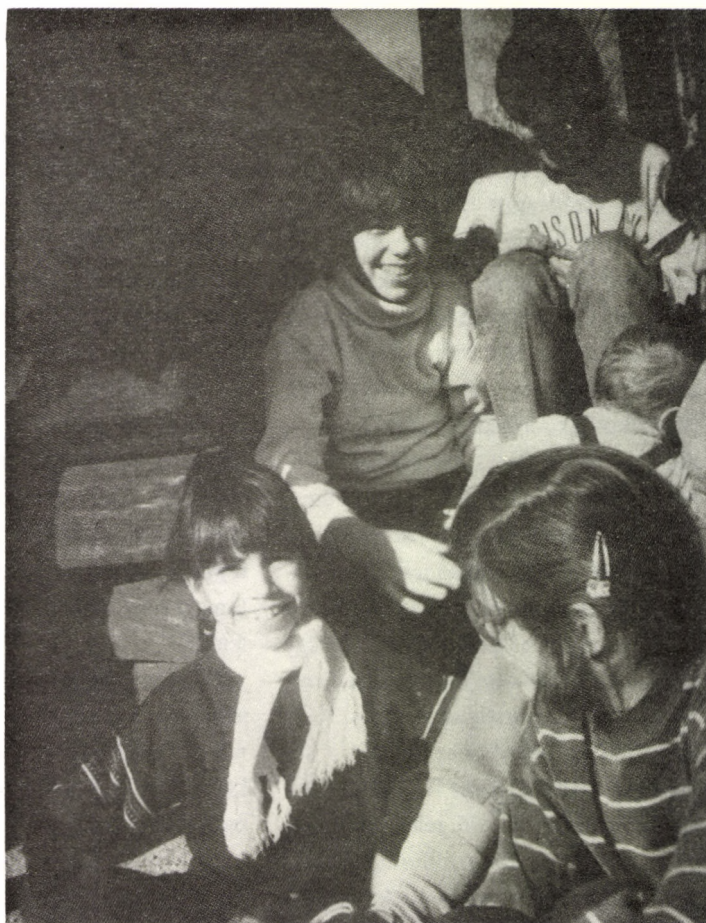
Röviden szólok még utolsó életrészéről. A német megszállás alatt neveltjeivel a gettóba költöztették (személye szerint ezt elkerülhette volna!), itt gondoskodott védeńcei ellátásáról, végigkoldulva, akit csak tudott — még a csempészekről is szerzett ennielót. Mikor arról értesült, hogy haláltáborba hurcolják a gyermekeit, hiába próbálták meggyőzni arról, hogy a jövő Lengyelországának még szüksége lesz rá, úgy döntött, velük marad, és előkészíti őket arra, hogy együtt, derűsen várják a halál angyalát. — Árja munkatársa és barátja, Igor Newerly még egy hónappal a halála előtt is megkísérelte hamis papírokkal kihozni

a gettóból — nem fogadta el; viszont a jóakaratai viszonzásául megígérte, hogy majd elküldi a naplóját. (Ez tényleg nem vészett el, kimentették a lágerből, és a háború után Gettónapló címen jelent meg). — Mikor aztán a halálvagonokhoz vezényelték az árvaház lakóit, az öreg doktor

úgy oszlatta el a gyerekek aggodalmát, hogy azt mesélte: most vidéki kirándulásra megyünk. Sorbaálltak; előre a legnagyobb fiú állt, kezében az intézet zászlajával (zöld alapon arany négylevelű lóhere), mögötte Korczak, karján a két legkisebbel, és utánuk meneteltek — fegyelmezetten, de nem katonásan — a többiek. A pályaudvaron a csendőrök, akik addig puskatussal taszigálták a tömeget, önkéntelenül tisztelegtek, az őrséget vezető SS-tiszt pedig meghökkenően kérdezte: Ki lehet ez a kiváló ember? — A pályaudvaron még történt egy kísérlet Korczak kiszabadítására, de ő rendíthetetlenül ment gyermekeivel a pusztulásba. Gettónaplója végén ezt olvassuk: Senkire sem haragszom. Senkinek sem kívánok rosszat. Nem értem, hogy lehet ilyet tenni.

Az biztos: krisztusian teljesítette be az életét — övéért adta. Értelmetlenül, mint régebben az a másik zsidó ember.

(outsider)

BIBLIA

Az októberi elmélkedéseket Szabó Gyula mezőörsi plébános, a novemberi-eket Bulányi György piarista szerzetes készítette.

Október 3. — Évközi 27. vasárnap — Mt 21,33–43 —

A hívő ember számára mindig időszzerű kérdés, hogyan gazdálkodunk az Isten által reánk bízott küldetéssel, valósul-e általunk az Isten Országá?

1. A szőlőt bérbe kaptuk az Úrtól

Vagyis ezen a földön semmi sem képezheti az ember tulajdonát, nem birtoklást kíván tőlünk az Isten. A szőlőnek jó termést kell hoznia. Ez az Isten szándéka. Átutazók vagyunk ezen a földön. „Híd a világ: menjetek át rajta, de rá ne telepedjete!”

A materialista ember a világot nem hídnak látja, hanem olyan pályának, ahol önmagát ki kell bontakoztatnia, ha kell, mások rovására is, mindent meg kell szereznie, amit csak lehetséges, hisz több lehetősége már nem lesz, mert csak egyszer él...

Tudjuk-e, hogy életünk az Isten Országát építő szolgáló szeretetben s nem a birtoklásban bontakozik ki?

2. Felismerjük a követeket?

A szentírási szövegben Jézus arról panaszkodik mindenki előtt, hogy a „választott nép” nem ismerte fel a kellő időben Isten küldötteit. Sőt annyira zavarta értelmüket a tiszta szó, hogy fizikai erővel távolították el a küldötteket az élők sorából. Azt gondolták, hogy ezzel magának az Úrnak tettek szolgálatot.

Manapság túl sok követ van. Ezek a követek jönnek keletről, jönnek nyugat-

A gonosz szőlőmunkások

ról. Engem nagyon zavar, hogy azt hiszik, meg kell téríteniük minket. Csak bámulni tudom önbizalmukat, amikor Indiából, vagy éppen Amerikából eljönnek hozzánk téríteni. Vajon tiszteltreméltó részükről ez a hatalmas áldozatvállalás? Elsőlátásra minden bizonynyal. Ám ha jól megnézzük tartalmaikat, nem sok jézusit találunk bennük. Előfeltevéseik között szerepel, hogy mi nem ismerjük Jézus tanítását, amely ugyebár minden ember szívébe beleíratott... Ezt anélkül gondolják rólunk, hogy megismerkedtek volna az általunk képviselt értékekkel. Abból indulnak ki, hogy a jó Istennek egyetlen kinyilatkoztatása volt, mégpedig az övék..., így az emberiségnek jelentős része megtérítésre szorul. Hála a Jó Istennek, rengeteg kinyilatkoztatást adott az emberiségnek. Így hát nem kellene elmenvén téríteni...

Szóval, miről ismerhető fel a követ? Arról, hogy nem hittételeket gyárt, nemcsak hitet követel (= Fogadd el Jézust megváltódnak!), hanem az arany-szabály valósítását is (Azt tedd a másikkal, amit akarsz, hogy veled tegyenek!), a katolikus=egyetemes értékeket, az el-lenségszeretetet, szolgálatot, adást, a minket szerető Isten képét... Szóval, ha a küldöttben megvan a tolerancia, a nyitottság mások értékei iránt: ha tiszteli a

vele nem egy kocsi-ban ülök hagyományait, értékeit, sőt még tanulni sem rest tőlük; ha nem gondolja azt, hogy egyedül csak ő birtokolja az igazságot; ha egyáltalán nem gondolja magáról, hogy a teljes igazságot birtokolja; ha egész életében megmarad önmagát állandóan korrigálni képes, nyitott, kereső embernek — akkor Isten követével állunk szemben.

3. A fiamat csak becsülni fogják!

Nem becsülték meg, kivégezték, mert nem voltak képesek Isten szeretrendjében gondolkodni. Ők evi-lág reálpolitikusi voltak. A történelem Jeruzsálem pusztulásával nem a reálpolitikusokat igazolta. S az azóta eltelt kétez-er év szintén nem a reálpolitikusokat igazolta, hanem azokat, akik a szeretetrendet képviselték.

A „rendszer-váltás” igen sok felnőtt keresztényt megzavart. Többen pártokban, egyesületekben stb. „építik” az Isten Országát. Tényleg építik? Nem gondolnám. A hatalom, gazdagság, erőszak alapjaira felépülő „demokrácia” értékei jobb-ak, mint egy totális diktatúráé, de mégsem Istennek tetszőek. Mert az Isten Országá más értékekre épül.

Hogyan becsüljük meg ma Jézust? Úgy, hogy még nagyobb erővel építjük közösségeinket, hogy keressük a kapcsolatot mindazokkal, akik ezen értékek irányában mozdulnak. Mindezzel az emberiség megmenekülését szolgáljuk, hiszen a hegyre épült város egyre nagyobb teret nyer majd a világban, s ezáltal pozitív alternatívát, új társadalmi modellt kínál fel a zsákutcában, modell nélkül élő emberiségnek.

Mert valóban Jézus a szegletkő és az összekötő kapocs. Ha nem is személye, de tanítása mindenképpen, hisz ezt a tanítást minden humánusan gondolkodó ember és más szent Hagyomány is vallja.

Október 10. — Évközi 28. vasárnap — Mt 22,1–10 — A meghívottak nemet is mondhatnak

Sokan hisznek az eleve elrendelésben. Igazuk is van, hisz az Isten mindenkit eleve a saját képmására, vagyis a szeretetre teremtett, s arra rendelte az embert, hogy a szellemfejlődés útján szeretetre hangolt lénygé legyen, s ezáltal az Ő Országát építse.

1. Isten menyegzőt rendezett

Isten nagylelkű. Az embert nem az igazságosság szemüvegén keresztül szemléli. Mindenkit meg akar nyerni a szeretet ügyé- nek. Az evangéliumokban több példabeszéd szól az Úr aggódó, gondot viselő szeretetéről. Gondoljunk a Lk 15. fejezetben található elveszett bárány, elgurult drachma

s a tékozló fiú történeteire. Nem lehet nagylelkűségben felülmúlni az Urat. Ő nem érveléssel, nem erőszakkal, hanem jósággal, irgalmassággal akarja meggyőzni az elkóborolt bárányt.

Nagyon szép a Tamás-evangélium 107. logionja: „Jézus mondta: A királyság a pásztorhoz hasonlít, akinek száz juha van. Egy közülük, a legnagyobb, eltévedt. Otthagytá a kilencvenkilencet, s ezt az egyet kereste, míg csak meg nem találta. Amikor már elfáradt, azt mondta neki: Téged jobban szeretlek, mint a kilencvenkilencet.” Ez az Isten „módszere”. A 25. logion pedig az em-

bértársak iránti szeretetre figyelmeztet: „Jézus mondta: Szeresd testvéredet, mint saját lelkedet, és őrizd őt, mint a szemed fényét.” Így szeret minket Isten. Innét érthető a menyegző gondolata. Ő senkiről nem mond le. Mindenkit haza-vár. Sőt, elsőként Ő lép az ember felé.

2. Az ember nemet mondhat

Sokat gondolkodtam azon, hogy a szeretetre megteremtett ember hogyan mondhat nemet a meghívásra. Az nem lenne probléma, ha 50 % igent, 50 % pedig nemet mondana. Ám úgy tűnik, hogy az emberiségnek igen jelentős hányada elutasítja a meghívást. Ennek komoly oka lehet.

Persze van szabad akaratunk, de nagyon igazságtalan lenne Isten, ha valakit fejlettebb értelemmel áldott volna meg, másokat pedig kevésbé fejlett szeretet-rezonancia képességgel. Valószínű, hogy a szellemvilág elbukásának foka más-más lehetett, s ennek következtében az inkarnációk alkalmával más-más fejlettségi fokkal kellett megszületniök az embereknek ebbe a világba. — Vagy valamilyen zavar van még a programunkban?! Megdöbbenő, miért választja az ember a pillanatnyi anyagi jobblétet a hosszútávú szeretend helyett?

Jézus meghívását nagyon sokan nem fogadták el. Talán mindenkit a neki megfelelő szinten kellene előbbre vinni Isten felé?!

Október 17. — Évközi 29. vasárnap — Mt 22,16–21 — A császáré vagy az Istené?

Az evangéliumban ellenfelei törbe akarják csalni Jézust. Nehéz jól válaszolni a törbe csaló kérdésre. Ha Jézus az adófizetés mellett dönt, elveszíti népszerűségét, az emberek bizalmát. Ha elutasítja az adófizetést, be lehet vádolni a császár elleni felbujtással.

1. Te kinek fizeted az adót?

Nem akarok törbe csalni ezzel a kérdéssel, de mégis úgy gondolom, magadban válaszolnod kellene erre.

Nem régen jelent meg Hamvas Béla 4. kötete, a Patmosz 2. Az egyik tanulmányban Hamvas a megalkuvásról beszél. Azt írja, hogy a világban létrontás van. Vagyis a nem a szeretetrendet építők a létrontók. A létrontó császárok elpusztítják az emberiséget. Megakadályozzák a szellem fejlődését.

Te ki mellé álltal? Jézus mellé, tanítását élve, vagy a létrontó hatalmak s praktikáik mellé? Szóval kinek is fizeted az adódat? Ugye két úrnak nem szolgálhatunk?!

2. Tudj megkülönböztetni!

Az ember képes a szeretet rezonálni. Van, aki könnyebben, van, aki nehezebben. Jézus nem volt hajlandó az embert elítélni, de igen gyakran mondott véleményt az egyes ember által képviselt értékekről, cselekedetekről.

Az embertársal akkor is ki kell engesztelődni, ha napjában hetvenszer hétszer vétkezik ellenünk, mondja Jézus Péternek egy alkalommal. A megbocsátás, a megbékülés mindenki számára kötelező. A világ bűnével szemben azonban nincs helye az elnézésnek, a közömbösségnek, a hallgatásnak.

Mit is lehetne a világ bűnének nevezni? A strukturális bűnt. Azt a világi és egyházi berendezkedést, amelybe bele-

3. A menyegzős ruha

Nem mindenki Istennek tetsző, aki elfogadta a meghívást, csak az, akinek menyegzős ruhája van.

Korunkra jellemző a személytelen szeretet, az eltárgyasulás. Gyakran magát Istent is úgy képzeljük el, mint egy gépet, aki teremtett, törvényeket adott a világmindenségnek, aztán visszavonult a világtól. Pedig, ha visszavonult, akkor nincs közvetlenül személyes kapcsolatban velünk, s akkor mi sem tudjuk Őt személyesen szeretni. Tehát gyakran tárgyként, szeretet-programként tudatosítjuk az Urat. Pedig Isten útján csak az tud előrehaladni, akin menyegzős ruha van, vagyis az, aki személyesen szereti az Urat.

Akin nincs menyegzős ruha, az nem

születünk. Az elidegenedést, a makrostruktúrát, az engedelmisség-etikára felépülő rendszereket, melyek csírájukban dédelgetik a diktatúrákat...

Jézus a legnagyobb nyitottsággal fordult az ember felé, mert bízott abban, hogy előbb vagy utóbb, de mindenkinek „leesik majd a tantusz”.

3. Ne áljámbor módon szeressünk!

Jézus nem áljámbor választ adott az őt rossz szándékkal kérdezőknek. Nagyon is használta az eszét. Okos válaszában eredményeképpen nem kísértik tovább, hanem eltávoznak tőle az őt kelepcebe csalni akarók.

Jézusnak nem jutott volna eszébe, hogy közössége vezetőjének Júdást tegye meg. Mert csak azok méltók rá, akik kiállták a próbát. Közben lehet hibázni, bukdácsolni, mint Péter, de katarzis nélkül senki sem lehet Istennek tetsző.

Segítsük egymást s ezt a mai magyar társadalmat, egyházat a katarzis felé. Legyenek elvárásaink a másikkal szem-

Október 24. — Évközi 30. vasárnap — Mt 22,34–40 — A főparancs

Manapság még a hívő embernek is nehéz tájékozódási pontot találnia. Az elmúlt 40 év lelket, szellemet tagadó időszak után most beleesünk abba a hibába, hogy szinte csak a lélekkel és szellemmel foglalkozunk, evilág alakításáról alig-alig beszélünk.

1. A főparancs két vonatkozása

Lehet keresztény az ateista is? Vagyis tud szeretetben élni, önzetlenül másokat szolgálni egy nem hívő? — Azt gondolom, mindenki elindulhat Isten felé, mert mindannyian szeretetre, azaz az Isten képmására teremtettünk. Tehát a nem hívő, az ateista is megértheti, tisztelheti keresztény értékeinket, Jézus tanítását.

tisztelt a házigazdát. Az csak egy jó bulit lát az egész menyegzőben, de a lényegét szem elől téveszti. Mert aki nem éli át, mennyire szereti őt Isten, az nem értheti meg a teremtést, Isten tervét a világgal s az egyes emberrel kapcsolatban. Aki csak szeretetprogramot lát, az képes keresztülgázolni a másik emberen. Aki látja a program mögött a személyt, abban megvan a kellő tapintat, elfogadás, a prófétai hűség, az Isten iránti szeretet az életodaadásig menően.

Vajon eljutottam a személyes Isten-élményig, legalább egyszer átéltem már életemben, hogy mennyire szeret engem Isten? S képes voltam ennek erejében menyegzős ruhát ölteni s másokat szeretni?

ben. Vagyis, akik eddig a császárnak szolgáltak, és most átmenet nélkül külsőleg hirtelen Istennek vagy a humánumnak akarnak szolgálni, azoknak a figyelmét hívjuk fel a megtérés fontosságára. (Érdekes, hogy milyen sokan térnek meg a hatalom irányába!...)

4. Istené vagyok?

Honnét tudhatom, hogy kié vagyok? Megmondja a szívem, ha egy kicsit csendben maradok önmagammal. Ahol a szíved, ott a kincsed. A fontossági sorrendből lehet tudni, kié vagyok valójában. Ha azonos időben több programom lenne, vajon hova is megyek? Koncertre, moziba, TV elé vagy éppen közösségbe.

Ami fontos számunkra, arra szoktunk és tudunk időt szakítani. Nézzem meg, mennyi időm megy az önképzésre, közösségemre, barátkozásra. Mennyit imádkozom? Hol van a szívem? A pénz, hatalom, önzés oldalán, vagy az irgalom, szolgálat s az Isten Országát építés oldalán?

De van egy lényeges különbség a nem hívő és a hívő között. A hívőnek, mivel nemcsak ez a világ áll rendelkezésére, hanem van túlvilági reménye is, nem kell embertársaival, önmagával, a világgal szemben türelmetlenné lennie, rablógazdálkodást folytatnia, mert tudja, hogy a mindent odaadás nem marad kárpótlás nélkül, nem jár teljes kifosztottsággal, mert éppen az nyeri meg az életét, aki képes azt elveszíteni. A nem hívőnek nincsenek ilyen távlatai. S rendkívül kevés az olyan ateista, aki képes a jézusi értéket megélni életében.

Tehát azt mondhatjuk, Isten szeretete nélkül nincs emberszeretet.

Nem is szólva arról, hogy a hívő számára Isten a feltöltődés „helye” is.

2. A hitelesítő pecsét

Hiába mondd magadról, hogy szereted Istent, ha nincs benned elkötelezettség a társadalom, a saját kisközösséged gondjai iránt. Szóval nem az jut be a mennyek országába, aki azt mondja, Uram, Uram, hanem aki megteszi Isten akaratát. Hiába jársz templomba és imádkozol nagyokat, ettől még önmagában nem nő a szeretet tere a földön. Istent csak felebarátainkon keresztül lehet hitelesen visszaszeretni.

Ha közömbösen elmész egyházas belső problémái mellett, ha úgy látod, hogy nincs értelme a küzdelemnek és félsz egyedül nekikezdeni, ha nem ér-

dekel, hogy hazádban milyen szociális problémák vannak, ha nem érinti meg a szívedet a másik ember bármilyen gondja — nos, akkor hiába imádkozol és hiába szereted Istent, mert nem hiteles az egész.

3. Szeresd önmagadat!

Sokan képtelenek önmagukat elfogadni. Küzdenek rossz tulajdonságaikkal. Állandóan csatákat vívnak ellenük, s ez jó alkalom arra, hogy rossz tulajdonságaik is megedződjenek a harcokban. A vadállatot nem legyőzni kell vadsággal, erőszakkal, mert még jobban megvadul, hanem meg kell szelídíteni jósággal, elfogadással, szeretettel...

Fogadd el magadat az összes jó és rossz tulajdonsággal együtt! Állj Is-

ten elé, s mondd el neki: én ilyen vagyok! Csak ha el tudod magad fogadni, akkor leszel képes másokat is elfogadni. S ez előfeltétele a szeretetnek.

Tűzz ki magadnak pozitív célokat! Eleve a jót törekedj felfedezni magadban és másokban is! Észreveszed, hogy a szeretet útján járás közben lassan megtisztulsz belülről. Negatív tulajdonságaid átalakulnak — s megszelídülnek (Saulból... Pál lesz).

Önmagad megszeretése, elfogadása nélkül nem leszel jó keresztény.

A sarkcsillag, a tájékozódási pont a főparancs. Minden irányzat, hagyomány, melyben vallják a főparancsot, alkalmas arra, hogy közelebb kerüljünk Istenhez és embertársainkhoz, s épüljünk Isten Országá.

Október 31. — Évközi 31. vasárnap — Mt 23,1–12 — Jaj nektek, farizeusok!

Tulajdonképpen tisztelni kellene őket, mert a Törvényt, az általuk szentnek, vagyis Istentől jövőnek gondolt törvényt élték meg radikálisan. Jézus mégsem volt megalégedve velük. Sőt, roppant modortalanul, a nagy nyilvánosság előtt jajt kiáltott rájuk. Ilyen szeretetlen volt Jézus, vagy egy halálosan komoly problémára akarta felhívni figyelmüket?

1. Vigyázat, fundamentalisták!

A fundamentalizmus korunk pestise. Rendszerint egy rendkívül kényelmes magatartás gyümölcse, hisz nem igényel gondolkodást, felnőtté válást, csak azonosulást egy emberek által isteninek kikiáltott szent irattal. Van a fundamentalizmusnak egy másik, mégpedig lélektani rugója is. Vannak olyan emberek, akiknek valamilyen végső materiális fogódzóra van szükségük, különben azt hiszik, úgy érzik, kimegy alóluk a talaj. Ezek az emberek az ősbizalmukban sérültek.

Szóval a farizeusok jócskán fundamentalisták voltak, hisz a Tórát, annak minden betűjét kritikátlanul Istennek tulajdonították. Ezáltal szinte szentségé tették. Pedig tudjuk, ahogy Jézus is tudta, hogy a Szentírás nem minden része „szentírás”, nagyon sok emberi hagyomány is van benne.

A fundamentalisták erősen fanatizálhatók, éppen mert nem használják Istentől kapott értelmi képességeiket, s hajlamosak arra, hogy fanatizáljanak, ha kell, tömegeket is. Az emberek fogódzópontokat keresnek, s ők adnak nekik, csak hogy a biztos pontnak nem az emberen kívül, hanem belül kellene lennie, bár igaz, hogy ennek kimunkálása, az ide elvezetés

nem kis időt-erőt igényel a vezető és a vezetett részéről.

3. Jézus különböztetett

Állandóan megsértette az ószövetségi törvényt. Bűnösökkel érintkezett, a szombatot nem tartotta meg. Nem böjtölt tisztességesen, népének vallási előjáróit többször vérig sértette. Önmagát a Törvény fölé helyezte: „Hallottátok a régieknek szóló parancsot... Én pedig azt mondom nektek... (Mt 5,27–28). Számára a Törvényből csak az volt Istentől származó, ami összhangban volt a szeretettel. A többin átlépett, emberi alkotásnak minősítve ezzel azokat. Ugyanígy elmondja a farizeusoknak, hogy nem az ember van a törvényért, hanem fordítva, tehát a Törvény van az emberért.

Jézus tehát egyáltalán nem volt fundamentalista. Nekünk is illő lenne különböztetnünk, Jézus tanítását mércének használva, s amely írás ennek alatta áll, az bizony vagy igen sok emberi elemet tartalmaz az isteni mellett, vagy pusztán emberi kéz alkotása.

3. A betű ölni is tud

Mármint az a betű, amely mögött nincs lélek és irgalom. A farizeusok az igazság letéteményeseinek gondolták magukat. A népet lenézték, úgy gondolták, hogy adnak valamit az Úrnak, s annak fejében jár nekik majd a jutalom. Adok, hogy adj. Elvárták az emberektől a társadalmi megbecsülést, de cserébe csak a törvények súlyát rakták az emberek vállára. Gazdagok voltak. Képmutató módon tizedet adtak mindenből, megtehették, mert volt miből. Mindezt látványosan. Az ő törvényük mögött már régen elveszett a szeretet, inkább hagyták, hogy szombatot meghaljon embertársuk, de nem segítettek rajta.

A Törvény, a betű megakadályozta őket, hogy eljussanak Jézushoz. Azt gondolták, ez a Názáreti mindent lerombol azáltal, hogy relativizálja a Törvényt. Pedig egészen más történt közben. A Názáreti visszaállította az egyetlen Törvényt, a főparancsot, az arany szabályt. S ezáltal megnyitotta az utat népe előtt Istenhez és egymáshoz.

November 7. — Évközi 32. vasárnap — Mt 25,1–13 —

Nem ismerlek titeket.

Balgák: Uram, Uram, nyiss ajtót nekünk!

Úr: Igazán mondom: nem ismerlek titeket.

Balgák: Nem a Szeretet-Isten tetszel lenni?

Úr: De igen, az vagyok.

Balgák: Akkor csak tessék elővenni a kulcsot.

Úr: Hát azt éppen megtehetem, de mire juttok vele?

Balgák: Kinyitod szépen, mi pedig besétálunk az ajtón.

Úr: S odabent aztán mit csináltok?

Balgák: Majd meglátjuk, ha bent leszünk.

Úr: Fölösleges fáradság lenne besétálotok, mert úgyis ki akarnátok jönni.

Balgák: Honnan tudod?

Úr: Annyira azért ismerlek titeket: a balgák nem érzik jól magukat nálam.

Balgák: Csináld úgy, hogy jól érezzük magunkat.

Úr: Nem tudom.

Balgák: Hogy-hogy nem tudod? Mi az, hogy te nem tudod? Nem a mindenható Istenhez van szerencsénk?

Úr: De ahhoz.

Balgák: Hát akkor...?

Úr: Csináljatok fából egy vaskarikát, s máris mehetek befele.

Balgák: Te is tudod, hogy olyant nem lehet csinálni.

Úr: Látjátok, így vagyok én is. Ha például olajat csak magunknak vásárolhatunk, akkor — mindenható ide, mindenható oda — nem lehet azt kölcsönbe kapni.

Balgák: Mit akarsz ezzel mondani?

Úr: Hát csak annyit, hogy hiába engednétek titeket ide be, azt nem tudom megcsinálni, hogy jól érezzétek magatokat, s hogy ki ne kívánczoztatok innen.

Balgák: Mért ne tudnád megcsinálni? Mindenható vagy!

Úr: Még mindig nem értitek, hogy a lehetetlen az lehetetlen? Szabadnak teremtettek titeket, s így választhattok. Én tettem ezt, aki olyan vagyok, hogy szolgálni szeretek, meg odaadni azt, amim van és békeségben lenni. Ilyen vagyok, és nincs módom másmilyennek lennem. Itt a kapun belül terül el az én országom. El is találunk ide mindazok, akiknek ez tetszik, ezt választják. Ezt, mert ehhez szoktatták hozzá magukat már odalent. Az okosok. Itt, idefent ugyanazt csinálják tovább.

Balgák: S te még ezt mennyországnak nevezed?

Úr: Én igen.

Balgák: Hát csak tartsd meg magadnak, meg azoknak a hülye okosaidnak!

Úr: Jó. Megtartom... Akkor szerencsés utat!

Balgák: Azért segíthetnél tájékozódni „idefent”. Hova menjünk?

Úr: Hova akartok menni?

Balgák: Valami exkluzív helyre, ahol nem rontják a levegőt az „okosaid”, ahol nem papolnak az olajról. Ahol jó show-kat lehet látni. Lehetnek vallási témájúak is, csak érdekesek legyenek.

Úr: Ha ezt akarjátok, akkor csak erre balra.

Balgák: Nem tévedünk el?

Úr: Biztosan nem. Ki is van írva.

Balgák: Mi van kiírva?

Úr: Menjetez csak nyugodtan, szép sorjában találjátok egymás után az „S.O.”-üzemeket.

Balgák: Több is van belőlük?

Úr: Igen, a különféle igényeknek, ízléseknek megfelelők.

Balgák: Melyiket ajánlod nekünk?

Úr: Ajánlani egyiket sem ajánlom, de ahogy elnézlek titeket, nektek leginkább az első lenne a megfelelő. Egyébként ez a legnagyobb közöttük.

Balgák: Biztosan megismerjük?

Úr: Igen, ki is van írva: Észak-atlanti bér — belépés felekezeti különbség nélkül.

Balgák: Biztosan nem tévedünk el?

Úr: Ó nem... Sajnos, már rég eltévedtetek.

* = Sátán Országá

November 14. — Évközi 33. vasárnap — Mt 25,14–30 — Kemény ember vagy!

Inkább elásom. Nem vállalkozom. Elég volt. Végre vagyok ott, ahol vagyok. Nem kezdek újat. Minek? Inkább különbékét kötök én is a semmivel. Úgy sem lehet segíteni a világon. Te se mentél vele semmire. Kivégeztek, s azokat a szerencsétlen flótásokat, akik utánad mentek, kilökték a zsinagógákból. Aztán rájöttek valamire. Arra, hogy egyszerűbb, ha ők löknek ki másokat, ők gyűjtik meg a máglyákat mások alatt. Vállalkozásod végeredménye: a rád-hivatkozók világbajnokok lettek mások kizsákmányolásában és a tömeg-mészárlásokban... Mára ők a világ leggazdagabbjai, s rájuk irigy a többi, az ötmilliárd.

Tehát elég volt. Megyek elásni a talentumot. Nem kezdem újra. Nem akarok újabb és újabb kilököéseket. És senkit sem akarok többé elbolondítani, s nem akarok új kilökötteket. Nem szolgálhatom ki a következő nemzedék legkülönbjeit — az elbolondíthatókat! — a te sorsodnak..., még az enyémmek sem.

„Küldd azt, akit akarsz” — mondom én is, és átalakítom a liturgiaszövegét: hagyj nekünk (vagy legalább is nekem) békét! Én is békét hagyok másnak. Nyugalomra vágyom. S ha akarod tudni, „jobb nekem meghalnom, semhogy élnem” — ahogy Babits Jónása mondta.

Mondhatod, hogy link ember vagyok. Jó, az vagyok. Inkább bevallom, de nem kezdem előlről, mert semmi értelme. A nagy inkvizítor már megmagyarázta neked, hogy miért. Az embe-

reknek különben is az észak-atlanti bér kell idelent meg odafent is. Te teremtetted az embert, te adtad neki a lehetőséget, hogy választhasson. Én is választok: elásom, amit kaptam, s ezzel megmentek egy csomó embert: magamat, meg akiket nem bolondítok el azzal, hogy itt az óra, s az emberiség végromlásának napjaiban Istennek szüksége van tíz igazra. Csak tíz hullajelőltre van szüksége! S mi változik velem? Majd szentté avatják őket 350 év múltán. S kik fogják szentté avatni őket? Azok, akik majd éppen akkor gyalázzák hullává a soron következő hullajelőlteket.

Én kiszállok. Menjen, aki még elbolondítható állapotban van. Akinek a zágrábi egyetemi lelkész még meg tudja magyarázni — mint egykor nekem —, hogy vagy fogod a talentumot, és viszed, ahova kell, vagy nem él meg Jézus egyháza. Ma már nem bolondíthatna el. Ma már tudom, hogy az ilyen talentumot-el-nem-ásók csak bajnak vannak. Bajnak maguknak, bajnak az általuk elszédítettetteknek, s legnagyobb bajnak ama egyház számára, amelyért elvállalják egzisztenciájuk tönkretételét, a bajt. Vezetőik kénytelenek elbánni velük, „hazudván minden rosszat ellenük” Kénytelenek, mert jól tudják, hogy semmi sem igaz abból, amit beszéltél. Semmi, mert valami egészen másból él meg az egyház. Abból, hogy a kard markolatára rákerül a kereszt.

Enélkül tán fenn sem maradt volna emléke a „szent keresztnek, amelyen megváltottad a világot”. Megváltottad! Ugyan mitől, ha egyszer nevedben kell hazudnunk, rágalmaznunk, gyilkolnunk?

...

S mielőtt még hazaérne az az idegenbe készülő ember, ez a „gonosz és rest”, mert elbolondulni többé nem akaró szolga, ha egy kicsit csendben marad, tudja magáról, hogy valóban gonosz és rest. Meg még azt is tudja, hogy se kedve, se ereje másnak lenni, mint gonosznak és restnek. És ráadásul még azt is tudja, hogy piszok rosszul érzi magát ebben a gonosz és rest állapotában. S nem tud segíteni magán. Nem, mert magát felkötni azért mégsem hajlandó... A fene se tudja, miért, de nem.

Mit csináljon? Várja be a hazatérést, a számonkérést? Minek várja be? Kaphatja az ismert dúr szöveget, kaphat lágyabb, moll okítást is. Például ilyet: Bizony kemény ember vagyok én, ezért keményítettem meg magam is arcomat, amikor utoljára elindultam Jeruzsálem felé, pedig akkor már sok mindent rákentek pofámra a hatalmasok, s így nem lehetek illúzióim. Csalódnom kellene benned is? Mi az, hogy jobb neked meghalnod... Meg a többi? Még élsz és mozogsz szabadon, s azt is tudod, hogy mit kell tenned s mondanod. Több mint 70 éve dolgozom rajtad... Mi az, hogy nyugdíjba akarsz menni?

Jobb, ha letérdepel magában a gonosz és rest szolga. Elkérülheti vele a dűrt is, meg a mollt is.

November 21. — Krisztus Király vasárnapja — Mt 25,31–46 — Jobbra állni

Amikor ezt az elmélkedést írom, még május van (az átfutási idő okán), s az ablakom előtt egy öt méter magas bodzafa bontja virágtányérjait, s pünkösdre készülők, melyet az idén számomra egy tizenéves kisfiú keresztelése ékesít majd Isten gyönyörű világának minden virágnál virágosabb pompájával. S most arra gondolok, hogy a keresztelő során el kell majd becsülnem neked, családjának, közösségének, hogy mibe is avatom e fiút, amikor fejére csorgatom a keresztvizet. Hogy mibe is merítem bele...

Beszélnem kell majd arról, hogy nem lehet ám gonosz és rest szolga, s hogy olajat kell majd vásárolnia, különben legfeljebb csak abba a bizonyos bér-be készíthetek számára útlevelet. S most elgondolodom: így lesz ez már életem fogytáig? Már megint rára kom valakire a világ terhét? Itt szentségtörőnek és istenkáromlónak tetsző Ady-sorok jutnak eszembe: „Rokkanjon más is, pusztuljon más is”...

De hát mi mást mondhatok neki? Mondjam el, hogy most már meg van váltva? Hogy most már nem haragszik rá Isten amiatt, amit nem is ő tett? S

hogy magyarázzam meg, hogy hogyan haragudhat az Isten egy kisfiúra, aki szereti Őt? S azt, hogy miféle „szeretet” az az Isten, aki halálosan tud haragudni? S mondjam el, hogy még embernek is utolsó, aki csak a saját fia halála árán hajlandó felhagyni a maga nagy-nagy haragjával?

Nem, ilyesmikről nem beszélhetek. Többek között azért sem, mert ilyesmikről az a Jézus sem beszélt, akibe meríteni szeretném e fiút. S ha valaki mégis arra akarna kényszeríteni, hogy ezeket a borzalmasságokat mondjam, inkább elharapnám a nyelvemet, mint ama Makkabeus-gyerek..., ami persze nem igen szokta megrendíteni azokat, akik egyszer s mindenkorra és mindenkinek szólóan — így tudják magukról — lenyelték a bölcsességet.

Csak arról beszélhetek neki, hogy amikor Jézusba merítem, akkor nyakába rakom a világ összes éhezőt, szomjazóit, ruhátlanjait, otthontalanjait, betegeit és foglyait, akikkel Jézus minddel azonosította magát. No meg arról, hogy aligha lesz majd ügyesebb, mint te voltál, Jézus, annak idején. Ha becsületes

vagyok, akkor nem ejtem át őt, és elmondom, hogy a jézusi életek Golgotájára futnak.

S mindezek ellenére az teszi majd széppé idei pünkösödömet, hogy bemezíthetem, és előtte elmondhatom neki, hogy csak ezt érdemes csinálni, mert csak erre van Út... Út, amely boldoggá teheti az embert. Csak ezt választhatja az, aki később nem akarja megbánni választását, s élete végén el akarja mondani: ha újra kezdeném, megint csak erre mennék. Mert ha e bemezítest „gonosz és rest” szolgaként tenném, szembe kerülnék magammal, s nem is nézhetnék bele egy gyermek tiszta szemébe.

Pedig a végén még meg kell súgnom neki egy titkot: etethetjük nyugodtan az éhezőket, mindegyikük helyére két újabb éhezőt állít az észak-atlanti „keresztény” világ... „Keresztény” annyiban, hogy ő is Jézusra hivatkozik. Etethetjük nyugodtan, csak soha fel ne tegyünk a kérdést, hogy mért éheznek az emberek azon a földön, amelyet Isten jósága pazar-gazdagon terített meg számunkra. Ha erről nem beszélünk, módunkban lesz ágyban s párna között halni meg.

November 28. — Advent 1. vasárnapja — 1 Kor 1,3–9 — Hűséges az Isten

Az ember megfáradhat, s csorbulhat hűsége. Az Istené nem. Mert abszolút? Mert nem fáradhat meg? Hogy abszolút, abban nem kételkedhetem. Hogy ebből az is következhetik, hogy nem fárad meg, ezt nem tudom. De megvalom, nem tudok mit csinálni egy olyan Istennel, aki valaminő kényelmes karosszékből nézi a kisbajos ember fáradtságait és elfáradását. Ha azt gondolom róla, hogy szeret, akkor nincs nyugalma. Nem lehet kevésbé jó, mint Attila, aki segítene neki: „Ha rikkancs volna a mesterséged, segítenék kiabálni neked”. Lehet, hogy aki abszolút, az nem fárad el. De aki a szeretetben abszolút, az magára veszi mindazok fáradtságát, akiket szeret. Attila zavarná neki „a fele varjat”. Hát Ómennyi terhet vesz le rólam, amikor elfáradok? Ha egyszer abszolút, akkor alighanem kész levenni rólam az egész terhet: minden bánatom, egész fáradtságom. Csak kész? Hát igen, mert nem veheti le rólam, ha nem engedem. De ha engedem, akkor leveszi az egészet.

„Ez aztán a papi duma a javából — vélem hallani —. Nézz körül a természetben! Nincs az a büszke faóriás, amely el ne 'fáradna'. Előbb az egyik ága hal el, majd a másik, s a legvégén a bőjti szelek valamelyike favágó nélkül is végez vele.” Jó, nem vitázom, de eddig még mindig úgy érzem, hogy ha nem tudok úr lenni lelkem fáradtságán, akkor „haza” kell mennem. Akkor szólnom kell, hogy zavarja Ő a „fele varjat”. S azért is vagyok fáradt, mert a hazamenés helyett valami egyebet csinállok, pl. magamat sajnálom.

Mivel az „advent” érkezést jelent, Isten nemcsak várja, hogy hazamenjek — hanem jön is. Nem úgy jön, hogy emberré lesz. „Ifjú szívekben élek” — mondhatná az Isten is. Ezen a címen ugyan nem menthetem fel magamat semmi alól, de tény, hogy fiatal hajtásokból nő ki az új erdő. Tény, hogy nem aggastyánok erőfeszítésétől támad új világ. Egy Bokor-ünnepen elhangzott, hogy a Bokrot kinek-kinek újra kell ala-

pítania. Nincsen Isten Országá anélkül, hogy valakik újra és újra ott ne hagynák názáreti kisparukat, el ne mennének 40 napra a pusztába. Nincs, mert csak az ilyenek ajkáról tud hitelt-érdemlően, tanítványokat támasztóan elhangzani a szó: Elközelgett az Isten Országá... higgyetek az Országról mondott jóhírben: abban, hogy a szeretet országa nem utópia, hanem lehetséges. Minden történelmi tapasztalat ellenére s az ezeknek terhétől roskadozó öregek elfáradásai ellenére is lehetséges. Lehetséges, mert megismertük az előttünk járó Jézust, és „meggazdagodtunk minden beszédben, minden ismeretben”, és mert „nem vagyunk híjjával semmiféle kegyelmi ajándéknak”.

Hűséges az Isten. Hűséges adott erőt Jézusnak, hogy közösséget tudott teremteni nekünk. S a dolgunk talán csak annyi, hogy „hűséges maradok a közösséghez, hogy mindig hűséges lehessenek Hozzád, s így eljussak a Szentháromság szeretetközösségébe. Amen.” (Hűség-ima)

Szép, új, ökológikus világ...?

Mottó: Segíts magadon, s az Isten is megsegít!

1. A problémák

Mindenki jól ismeri azokat a gondokat, amelyek a fegyverkezés utáni világot fenyegetik. Így lehetne röviden összegezni:

- Pusztul a Föld élővilága és fogynak az élet hordozására alkalmas helyek, a termőterületek.
- Az ember felborítja a Föld ökológiai egyensúlyát, pedig jelenlegi tudásunk szerint ez túlélésünk egyik fő biztosítója.
- Úgy tűnik, hogy a technika egyoldalú és aránytalan fejlesztése deformálja, illetve szétrombolja az ősi hagyományokat őrző emberi közösségeket, kultúrákat. Az emberiség nem tudja megőrizni azt a tudást, amelyet sok ezer éves tapasztalata során gyűjtött össze (v.ö. az amerikai kultúrák elpusztítása, falurombolás), és amely a túlélés másik oszlopa volna.
- Képtelen mértékben nő az előállított információk mennyisége, ugyanakkor az emberek egyre nehezebben vagy hibásan döntenek alapvető, fontos kérdésekben is.
- Nincs átfogó ismeretünk sem a Föld állapotáról, sem az emberiségről. Ismerünk bizonyos részjelenségeket, meg tudunk oldani részfeladatokat (néha zseniálisan, pl. Hold-expedíció), de csődöt mondunk összetettebb problémákkal szemben.

2. „Mohó szapiensz”

A felsorolt jelenségek okai közt első helyen szokás említeni az erőforrások elégtelenségét. Nem nehéz azonban belátni, hogy igazában nem a pénzről, energiáról, anyagról, eszközökről van szó, hanem azokról a struktúrákról, amelyek ezeket ellenőrzik és elosztják, illetve azokról a szokásokról, életmódról, amelyek szerint ezeket használjuk. Mi az oka annak, hogy nem tudunk olyan struktúrákat létrehozni, amelyek hatékonyabban működtetnék az erőforrásokat? Mitől van az, hogy nyilvánvalóan helytelen életmódunkon nem tudunk változtatni?

Az ember rendet tart a saját portáján, de nem szívesen söpör a másik háza előtt. Megoldja a saját problémáit, de amikor egy probléma csak részben az ő gondja, elvárja, hogy közös összefogással, teherviseléssel oldják meg azt. Eddigi története során azonban az ember túlnyomó részben olyan együttműködési formákat alakított ki, amelyek a hatalomra, illetve profitszerzésre irányulnak. Létrejötték a hatalom és a nyereség elosztására irányuló elfogadott (legalábbis elviselt) megoldások, de nem alakultak ki a közösen fenyegető baj elhárításának mechanizmusai. (Pontosabban: ezek néha elképesztő leleménnyel működnek primitívnek nevezett társadalmakban, az individuumra épülő fehér civilizáció azonban mind a mai napig nem

— A kialakulóban levő fogyasztói ember nemigen tud mit kezdeni azokkal a jelenségekkel, amelyek a termelési-fogyasztási struktúrákon kívül esnek.

— A megtermelt javakkal arányban nő a Föld népessége, de ezzel arányban nő a szegénység és az éhezés is: a javak megfelelő elosztását az emberiség nem tudja megoldani.

— Jóllehet a totális háború veszélye csökkenni látszik, az emberiség nem tudja kezelni az erőszakot és a hatalmat (háborúk, terrorizmus, faji megkülönböztetés, szexizmus, hierarchia stb.).

— A kommunikációs technikák ma már lehetővé tennék, hogy az emberiség együtt, koordináltan cselekedjék — ezzel szemben még az is elérhetetlennek látszik, hogy a legalapvetőbb dolgokban egyetértsen (pl. hogy az élethez minden embernek joga van)...

A jelen írás célja az, hogy ezekkel a problémákkal szembenézzünk és próbáljunk olyan irányokat kitapogatni, amelyek kifele mutatnak a válságos helyzetből. Van remény arra, hogy a dolgok mélyére hatoló gondolkodás és beleérző szemlélet elterjedése, valamint a nyomában megszülető gyakorlat végül is elvezet az előttünk álló gondok megoldásához.

tudta átvenni őket.) Végül is az emberi önzést kell okként megjelölni, amely igen sikeresen alakítja az egyén érdek-körébe eső világot, de nem irányul alkotó módon arra, ami azon túl van. Az egy irányba leszűkített technikai fejlődés szétörte azt az egységet, amely az embert ősidők óta környezetével szerves egészben tartotta. Az egyén létét is fenyegető, egész Földre kiterjedő aggasztó jelenségek sokasodnak, mégsem képes kilépni azokból a formákból, szokásokból, értékrendekből, amelyekbe bezárta magát, és amelyek lehetetlenné teszik a hatékony, összehangolt cselekvést az ember és a természet megóvása érdekében. A korlátlan növekedés, haladás eszméje rabul ejtette, és bár ma már látható, hogy ez hosszú távon katasztrófához vezet, nem tud tőle szabadulni.

3. Kutyaharapást szőrével?

Egy rendszertől nem várható, hogy önnön léte ellen tegyen valamit. A jelenlegi, egész világot átfogó hatalmi-gazdasági (fogyasztói) szerkezet általában nem érdekelt ökológiai ügyekben, és nem tud, illetve nem akar globálisan gondolkodni. (Az más kérdés, hogy pl. megtévesztő reklámokban sokszor visszaélnék olyan fogalmakkal, amelyek a természettel, létharmóniával kapcsolatosak.) Pedig nyilvánvaló, hogy ha így megy tovább, hamarosan összeomlik a fogyasztói társadalom (gazdaságilag, egészségügyileg, szociálisan), és akkor vége a profitszerző tevékenységnek is — tehát érdemes tenni valamit. Az emberi létfenntartás ösztönénél erősebb lenne az önzés? Nem így van. Csak arról van szó, hogy az **egyéni** önzés erősebb a **kollektív** fennmaradás vágyánál. Azok a kevesek, akik a kulcspozíciókban vannak, belátható néhány évkre biztosítani akarják az őket eltartó hatalmi-gazdasági intézmények fennmaradását, és szemrebbenés nélkül hagyják figyelmen kívül a hosszabb távú érdekeket — akár a saját gyermekeik esetében is. Utánuk az özönvíz...

Vannak persze jó néhányan, akik gondban vannak a fentiek miatt, és keresik a megoldást.

Itt vannak mindjárt azok, akik a fejlett technika bevetésétől várják a környezet tisztításának megállítását. Két dolgot azonban elfelejtene. Az egyik az, hogy a

technikát már bevetették: Minden esetben azért nyúl az ember a technikához, hogy megjavítsa az életét. A túlhajtott technika eredménye az a jelen, amely több, nem elhanyagolható siker mellett az elidegenedésben és a környezetpusztításban mutatkozik meg. Milyen ala-

pon várja valaki, hogy a csúcstechnika most majd pont ellenkező eredményeket és mellékhatásokat hoz létre, mint eddig?

A másik az, hogy a disznóolat nem érdemes parkettázni. Ha az ember magatartása nem változik meg, mindössze

annyit értünk el, hogy születik egy új ipar (új biznissz!), amely a globális trágyahordástól a műtűdő gyártásáig mindent magába foglalhat. A helyett, hogy visszafognók a kártékony technika gépezetét, újabb üzemanyagot töltünk belé.

A zöldek persze nem ilyen naivak. Tudják, hogy vigyázni kell a fákra — de a legtöbb esetben azt is, hogy „a fűre lépni nem szabad”. Mert ha új utakat taposnak az egyéni jogok és érdekek szerint parcelázott területeken, megnézhetik magukat. A legtöbb zöld mozgalom részben ezért óvakodik a mélyreható kritikától, és megelégszik helyi jellegű — persze kedves, emberbaráti — gesztusokkal. Nem véletlen, hogy a legnagyobb hatása az olyan akcióknak van, amelyek szembe mernek szállni jelentős gazdasági-hatalmi érdekekkel is (pl. Greenpeace).

A zöldek és a hozzájuk hasonló csoportok, mozgalmak erőfeszítései — ugyanúgy, ahogy a technokraták akciói

Októberi közhelyünk

„Nem kell játszani a tűzzel”

A tűz a veszély, a sérülés, a fájdalom, továbbá a biológiai javak elvesztésének—pusztulásának és az emberi élet pusztulásának is jelképe, egy olyan hatalomé, amellyel szemben az ember tehetetlennek érzi magát. E közhelyben a tűz a másik embert, a többi embert jelenti, ill. a fennálló politikai hatalmat. E közhely eszméje: „Fő a biztonság! Ne tégy semmi olyat, ami anyagi helyzetedet, polgári hírnevedet, ill. olyan-ami-lyen polgári szabadságjogaidat veszélybe sodorhatná!” E közhely annak a filozófiájára és ideológiájára, ami Van, és elveti azt a szemléletet és életstílust, amelynek eszméje az, ami Lehetne, csúcsertékké avatván a legtágabb értelemben vett biológiai javakat. Úgy is lehetne mondani: a szó eredeti értelmében vett materializmus nyilatkozik meg benne, és szükségszerűen elutasítja az ellentétes tartalmú idealizmust.

Sok mindent takar ez a szemlélet. A veszély- és kockázat-nem-vállalásokon túlmenően valami rendkívüli kistílúséget, azután középszerűséget és ezzel együtt sablonosságot, amely sem látni, sem tenni nem akar semmit a megszokotton, a begyakorolton kívül; úgy is szoktuk ezt mondani: szemellenzőség. Ez a (frommi értelemben) teljességgel improduktív szemlélet és magatartás kizár mindenfajta alkotást vagy felfedezést; nemcsak a tudományok és művészetek területén, hanem az élet, a hétköznapi élet bármely területén is. Ez a szemlélet kizárja a szerelmet mind lelki, mind testi vonatkozásban, hiszen annak alapvonásai közé tartozik a spontaneitás, a kiszámíthatatlanság, a rugalmasság, egyfajta kalandszerűség stb. Ez a szemlélet nem ismeri a szeretetet sem, mert képtelen a másikat önmaga elé helyezni, folyton csak a saját „jól felfogott érdekei” lebegnek a szeme előtt, legfeljebb bizonyos kötelességeket ismer el, természetesen az „ésszerűség” (értsd: saját érdekei) határain belül.

E mögött az életstílus mögött állandó félelem, ill. szorongás húzódik meg: Jaj, mi lesz, ha ezt mondom; jaj, mi lesz, ha azt csinálom! Ez pedig negatív gondolkodásmódot tükröz, amely mindenben csak a „bajt”, csak a „rosszat” tudja meglátni, és semmiféle érzéke sincs a biológiai értékek túli értékekhez. Mindez bizonyos passzivitást eredményez, mert az ilyen emberben belülről állandóan elhangzik a parancs: Ne! Ne! Ne!...

„Nem kell játszani a tűzzel” — Pedig azt mondhatnók: a tűzzel indul az emberiség élete. És átvitt értelemben is: csak a Tűz, csak a Szellem és a Szeretet Tűzének felszítása és égőn tartása teszi emberré az embert, minden kiszámíthatatlansága és „veszélyessége” ellenére is.

— korlátozottak abban az értelemben, hogy a legtöbb esetben nem lehet tudni, javára válnak-e hosszú távon és globális értelemben a természetnek és/vagy az emberiségnek (pl. a balatoni angolnatelepítéshez hasonló esetek). Természetesen az ilyen vállalkozó és tettekész emberek nélkül kár is bármiről beszélni, a valóban hatékony cselekvéseknek azonban szélesebb (globális...) alapokon kellene nyugodniuk. Vannak azonban egyértelmű helyzetek, amikor pl. meg kell védeni egy-egy ökoszisztéma eredeti állapotát, vagy természetbarát anyagok gyártását kell szorgalmazni a műanyagok helyett — esetleg egyszerűen síkra szállni azért, hogy a figyelmet a dolgok egész Földet érintő következményei felé tereljék.

Csaknem minden vallás és filozófia elismeri és hirdeti az emberi alapértékek tiszteltetését és megvalósítását. Ebből egyenesen következik az emberi élet feltételeinek a tiszteltetésben tartása is. Sajnos e téren a vallások és filozófiák is — ősi gyökereiktől elszakadva — elkövették azt az árlást, amely őket a mindenkor fennálló hatalom ideológusaivá tette, és ezzel ők is felelősek korunk civilizációs formáinak létrehozásáért és fenntartásáért. A vallások úgy bújnak ki a felelősség alól, hogy az etika szubjektív, szándé-

kokban gyökerező oldalát hangsúlyozzák: aki egyéni lelkiismerete szerint nem akarja a rosszat, az nem felelős érte. Ezáltal az egyéni üdvösség (és adott esetben az evilági jólét is...) biztosítva van — egyébként mossák kezeiket. Hja, igényesebb fogyasztók a lelki komfortra is igényt tartanak, és ahol kereslet van, ott előbb-utóbb a kínálat is megszületik.

Bizonyos mozgalmak keresik azokat a mintákat és cselekvési lehetőségeket, amelyek a vallások eredeti tanítására építhetők és az emberi és természeti értékeket globális szinten figyelembe veszik. Mivel azonban a nagy egyházak a civilizáció ideológusaivá lettek, ezek a mozgalmak az egyházakon belül nem nagyon számíthatnak támogatásra, sőt, egyházukkal szembeni kritikájuk miatt gyakran eretnokséggel vádolják őket. Ezért, bár általában szélesebb alapokra építik erkölcsi rendszereiket, a fogyasztói minták szerint szerveződő társadalmakban nem jutnak tömegkommunikációs eszközökhöz, így hatásuk elenyésző.

Úgy tűnik tehát, hogy jelenleg nincs a fejlett társadalmakban olyan erő, amely egyik napról a másikra képes volna kitéríteni az emberiség szekerét abból a mély kátyúból, amelybe az egyéni és csoportos önzés vitte.

4. Új kérdések, kihívások

A múltban az ember egy-egy kínzó és megmagyarázhatatlan jelenség kapcsán gyakran olyan válaszokat alkotott magának, amelyek kivezettek a tények, a valóság világából. A vallások, mitológiai, filozófiai, ideológiai egyik forrása — de legalábbis hajtóereje — a világ jelenségeinek érthetővé tétele volt. (A másik hajtóerő az emberi cselekvés etikai igazolása.) Régebben ezek nemcsak megmagyarázták a dolgokat, hanem számos esetben a valóságban is jól használható megoldásokat nyújtottak az embernek önmaga és mások irányában való viselkedésével kapcsolatos dolgokban: Egy-egy vallás, mitológia stb. évszázadokon át hatékonyan szervezte és irányította akár egy egész birodalomnyi ember életét. Azután jött az ipari forradalom és a felvilágosodás, és ezek mára átvették a nagy szellemi rendszerek szerepét. A világ civilizálódott, és lassan (hamarosan?) a technikai haladás lesz az egyetlen, uralkodó kulturális minta (mitológia) a világban.

Nem feltételezhetjük, hogy az ember szántsándékkal okozta az 1. pontban felsorolt problémákat. Csak eddig nem vette észre azok halmozódó és térben-időben messzeható következményeit. A tudomány az utóbbi kb. 200 évben elmerült a

Hogyan kellene szolgálnia az egyháznak?

Gaillot püspök az egyház valódi és hamis gondjairól

Jacques Gaillot francia („vörös”) püspök véleménye szerint az egyháznak sokkal kevésbé magával, mint inkább átfogó módon az emberrel kellene törődnie. Evreux püspöke, aki az országban élő hivatali kollégáinak saját szavai szerint az elnyomottak iránti radikális részvéte következtében „néha már az idegekre megy”, a freiburgi egyetemen tartott vendéglőadásán konkrét példák segítségével mutatta be, hogyan kell tettekre váltani az evangélium követelményeit.

Az előadásra és a kapcsolódó vitára a Freiburgi Egyetem Karitásztudományi Intézete és a Katolikus Főiskolák Közössége a következő mottóval küldte szét meghívását: „Semmi sem jó az az egyház, amely nem szolgál”. Kiegészítőleg Gaillot így fogalmazta meg az alaptételt: „Mindaz, ami megindítja az embert, az egyházat is meg kell, hogy indítsa.” Így kell szembenéznie az egyháznak az ember értelmére vonatkozó alapvető kérdéssel a forradalmi átalakulások mai korszakában. Kiemelkedő ügyet jelent a püspök számára a világszerte jelentkező igazságtalanság és egyenlőtlenség.

A legerőteljesebben fordult azon kísérletek ellen, melyek az olyan problémákat, mint a boszniai és az izraeli, tárgyalások helyett katonai úton kívánják megoldani. „A háború csak erőszak, barbárság, és új igazságtalanságokat eredményez” — figyelmeztetett Gaillot. Bármely háború után mégiscsak újra le kell ülni az asztalhoz, hát akkor miért nem mielőbb? „A békét akarni egyet jelent a kockázatvállalással”. Minden vallás a béke üzenetét hirdette. Ezt a hallatlan tőkét fel kell használni, hangsúlyozta a püspök. Az igazságosságot, mint a béke előfeltételét fegyveres erőszakkal nem lehet elérni.

Gaillot kipellengérezte országa fegyverexportját és atomkísérleteit, és felszólított mindenkit, hogy olyan fegyverekhez nyúljon, amelyekkel a szíveket lehet meghódítani. A keresztényeknek kiemelkedő feladata, hogy elhelyezzék az idegeneket és hajléktalanokat, segítséget nyújtsanak a szűkséget szenvedőknek anélkül, hogy e szolgálatokat bevénne az egyháziak közé.

Az is különleges feladata az egyházaknak, hogy a közvéleményt érzékenyvé tegyék a teremtés megőrzése iránt, amely nélkül az emberiségnek nem lesz jövője. Az ökológiai tudat Németországban sokkal fejlettebb, mint Franciaországban, ismerte el Gaillot. De általánosságban nemcsak tudásról van szó, hanem azok konkrét tettekre váltásáról. Ehhez jó példát nyújt a püspök minden ember számára nyitott házával. Egy egyetemi hallgató megkérdezte, milyen autóval közlekedik. A válasz: „Egy Peugeot 205-össel — sofőr nélkül”.

H.K.

részproblémákban — nem látta a fáktól az erdőt. A szellem — és maga az ember is mint egész — kiszorult a figyelem középpontjából. A filozófiai tudományokkal kevesen foglalkoztak, és problémáik, eredményeik csak akkor vonták magukra a figyelmet, ha valamilyen természettudományos kérdéssel kapcsolódtak össze (pl. relativitáselmélet). Hogy ebből mekkora kár származott, az csak a jövőben lesz nyilvánvalóvá.

Ma a tudomány és a technika csóstitül szállítja az aggasztó részeredményeket. Csak kellemetlen mellékkörülmények és kiszámíthatatlan következmények hálójában vergődve tud felkínálni egy-egy rész megoldást, amelyek új kérdések seregét vetik fel. A tudomány és technika nemcsak tengernyi pénzt emészt fel és okoz ökológiai fenyegetést — a kényelem és luxus mindig sokba kerül —, hanem leköti azt a szellemi kapacitást is, amelyet az igazi problémák megoldására lehetne fordítani. A genetikában pl. óriási erőket összpontosítanak, miközben azt sem tudjuk, mi az élet lényege, és merre tart az evolúció; irdatlan apparátusok ontják a termékeket és információkat, holott ezek nagyobb részével az emberek túlnyomó többsége igazából nem tud mit kezdeni, aki pedig tudna, ahhoz nem jut el. Az atlanti civilizáció erőfeszítéseinek egyre nagyobb hányada irányul arra, hogy önmagát fenntartsa, ahelyett, hogy minden erővel keresné azokat a modelleket, amelyek a megváltozott körülmények között egy emberszabásúbb életet tennének lehetővé, és helyreállítanák az ember és ember, valamint az ember és természet kapcsolatát („túlélés”...)

Az újkori ember (természetesen fehér ember) magától értetődőnek vette, hogy átalakítja a természetet. Közben fel sem tette azt a kérdést, hogy átalakítható-e a természet egyáltalán, és hogy jó gyümölcssei lesznek-e ennek? Hogy milyen joga teszi ezt? Nem éppen tökéletlenségének, alkalmazkodásra való képtelenségének a bizonyítéka a beavatkozás? Cini-kus dolog ma „Föld-anyáról” beszélni: egyrészt azért, mert a múltban inkább csak kegyetlen mostohaként tekinttünk

rá, másrészt, mert ma a vérét szívjuk ennek az anyának. Ellenségei vagyunk annak világnak, amelynek a létünket köszönhetjük? Egy nyolcéves gyermek is fennakad ezeken a kérdéseken; csak a világot ellenőrizni kívánó struktúrák képviselői és ideológusai siklanak el felettük.

Úgy tudjuk, hogy az ember az evolúció révén jelent meg a Földön. Az evolúció fogalma olyan, mint a kártyában a Jolly Joker: egy csomó mindent el lehet vele intézni anélkül, hogy törődni kéne azzal, mi is az valójában. Pl. nem tudhatjuk, hogy máshol — vagy akár itt a földön — nem folyt vagy folyik-e más evolúció, amely az embernél értelmesebb lényt hoz létre; hogy az evolúció milyen topológiai és időbeli mintákat követ; hogy mi irányítja az evolúciót; hogy mi a célja egyáltalán. E kérdésekkel együtt kell feltenni azt is, hogy mi is az élet (lényege, oka, célja stb.); milyen viszonyban van az entrópia fizikai törvénye és az élőek szintrópiája; hogy az embernek hol van a helye a létezők között (lényege, oka, célja, funkciója...); hogy mi a tudat, az öntudat; hogy van-e magasabbrendű (anyagtól független) szellemi létezés; hogy ez milyen; hogy kapcsolódik-e a három (négy?) dimenziós anyagi valósághoz stb.

Miért gondolja az ember, hogy egyetlen és legtökéletesebb lény a világegyetemben? — Ha meg nem így gondolja, miért viselkedik így? Egyáltalán: mi ez az arrogancia, izgatóság az emberben,

amellyel egyrészt nem veszi észre a Föld és a világegyetem törvényszerűségeit, másrészt amit észrevesz, ahhoz nem tartja magát? „Örült majom” az ember? Vagy valami egészen más, mint a többi létező, ahogy az ősi vallások és filozófiák tanítják: félisten, akinek valami küldetése van?

Amíg az ilyen és hasonló kérdésekre nem tudunk valamelyest egybecsengő, de legalábbis egymással összefüggésbe hozható válaszokat adni, minden, az emberre és a világra vonatkozó általános teória, tan vagy előírás ingatag alapokon nyugszik — és ebből kifolyólag minden globális igényű cselekvés is. A szubjektív jószándék bizonyos etikák szerint elég ugyan a szubjektív üdvösséghez, de attól még az egész világ elpusztulhat — vagy legalábbis nem változik semmi.

5. Új gondolkodási horizont felé

Új, egyetemes — illetve legyünk csak szerények és bízzunk az ember fejlődőképességében: egyetemesebb — gondolkodási és cselekvési horizontot kell találni. Erre kényszerítenek azok a tények, amelyeket az emberi beavatkozás nyomán megváltozó világ mutat. A régi válaszok szajkózása helyett újra kell értékelni mindent abban a kiszélesedett tudati mezőben, amelyet a mai ember tudása jelent, és amelyet az információs eszközök kezelhetővé tesznek számunkra. Ez a horizont folyamatosan tágul, és ha következetesen ragaszkodunk a meglátott válaszokból adódó

E lap elküldésével megrendelheti az ÉV-et, de az is elég, ha a címet és a példányszámot a (rózsaszínű) befizetési utalvány közlemény rovatában pontosan feltünteti.

Az előfizetési díj postaköltséggel együtt az 1994-es hat számra 300 Ft. 10 példánytól egy szám ára 42 Ft, tehát pl. 10 példány egész évi előfizetési díja 2 520 Ft.

Megrendelem az „Érted vagyok”-ot 1994-re példányban.

Az előfizetési díjat, Ft-ot, ugyanarra a címre, mint ezt a levelezőlapot, ezzel egyidőben **elküldtem.** Az előfizetett példányokat kérem a következő címre kézbesíteni:

Címzett neve:

Ország, irányítószám:

Település:

Utca, házszám:

tennivalók megvalósításához, a bajok minden valószínűség szerint orvosolhatók lesznek. Nem tudjuk, csak sejtjük, hogy hogyan. Hiszen bármikor beállíthatnak az UFO-k, vagy eljöhét Jézus Krisztus. Ezeket a lehetőségeket is komolyan kell venni, de nem ezekkel kell kezdeni. Mert az emberi történelem mindig ott siklott ki, ahol a valóságos, elvégzendő feladatok elől az ember az ideológiákba menekült. Ilyenkor rendre megtörtént az a tragédia, hogy az ember egyetemesnek gondolt horizont alapján valamilyen egyéni vagy csoportérdek rabja lett. (A vallásháborúkban például soha nem teszik fel azt a kézenfekvő kérdést, hogy egy tökéletes, szellemi létezőnek /Istennek/ miért érdeke, hogy teremtményeinek egyik csoportja egy másik csoportot kiirtson stb.)

Ma is ez a veszély fenyeget. Nemcsak a sokféle vallás és ideológia miatt. A legjobb úton vagyunk a felé, hogy az ökológia is ilyen ideológiává váljék, ha nem vigyázunk arra, hogy mindig az adott korban elérhető legszélesebb horizonton tegyük fel az adott problémára vonatkozó kérdéseinket és keressük rájuk a válaszokat. Ez a globális gondolkodás persze lelassítja a döntéshozatalt, és sok esetben lehetetlenné is teszi. (Pl.: meg szabad-e építeni a déli autópályát Magyarországon?) Ugyanakkor egyre inkább kényszerpályákon vagyunk: A magasan fejlett technika és társadalmi organizáció nem hagy helyet a rendszertől idegen döntések számára. Csökken az emberi beavatkozás

lehetősége — egyesek szerint ezt a folyamatot már nem lehet megállítani, mert hamarabb kerül katasztrófális összeütközésbe a fejlett technika a természettel, mint amennyi idő kellene ahhoz, hogy lefékezzük és más irányba tereljük. Mások szerint még rosszabb a helyzet, mert a fehér civilizáció az emberiség rajta kívül élő (túlnyomó) részének érdekeit sem tudja kezelni — ami a sokkal közelebbi és tragikusabb ember-ember közötti konfliktusnak veti előre az árnyékát.

Minden megfontolás arra mutat, hogy az ember áll a gondok előterében; az ember múltbeli és jelen magatartása okozza a problémákat. Őrült majom? Igen, ha értelmét félretéve beavatottaknak szóló tanoktól, világon túli machinációktól várja a megoldást. Nem tagadjuk ezek létjogosultságát egy másik (szellemi) szférában. De ezek a szférák nehezen elérhetők, és az emberiség születése óta vita folyik arról, hogy milyen is ez a szellemi világ. A vallásháborúk mindenesetre azt mutatják, hogy elképesztő energiákat képesek felszabadítani, de nem lehet tudni, hogy milyen irányban. Gonosz játékot űznek az istennek az emberrel? Vagy csak arról van szó, hogy az ember rossz médium? Vagy éppen hogy pontosan ért minden üzenetet, csak nem annak megfelelően cselekszik? Körmére kéne nézni egyszer a közvetítőknek: Az összes próféta kísértetiesen ugyanazt a tiszta hangot hallatja, az eredmény mégis bábeli

hangzavar — és a hatalom tereli a világot oda, ahova az nem akar menni. Hol sikkad el az Üzenet? A gyakorlat sajnos Bergsont látszik igazolni, aki a prófétái és intézményes vallásosság kibékíthetetlen ellentétéről beszél. Hallgatni kellene a prófétákra, elemezni kellene tanításukat, és össze kéne vetni mindazzal az emberre és világra vonatkozó tudással, amit az emberiség eddig összehordott. És minden tekintély és érdek ellenében le kellene leplezni a hazugságot, és be kellene ismerni a tévedéseket — akkor is, ha az a végeredmény, hogy ki kell bújni a bőrükből, hogy újra kell születnünk.

Az embert ugyanis egyesek szerint a minden fajtársánál nagyobb alkalmazkodási képessége juttatta abba a pozícióba a fajok között, ahol jelenleg van. Most eljött ennek a próbája. Tud-e önmagán, elszabadult rossz ösztönein úrrá lenni, tud-e túllépni a meglévő egy reménybeli jobb érdekében? Nem kétséges, hogy ehhez bizonyos transzcendens hit kell, amelyet a materializmus és a fogyasztói lét alaposan megtépázott. De talán épp az e kettőn felépülő mai, nemzeti és nemzetek felett átnyúló gazdasági és pénzügyi rendszerek elemzése mutathatja meg, hogy ebben az irányban nem lehet továbbmenni. És persze az is látható, hogy bármiféle túlvilági hitre való közvetlen hivatkozás ugyanakkora eltévelyedésekhez vezet, mint a mostani.

6. Ésszerű és hatékony gyakorlati cselekvés lehetőségei

Bár az apparátus megvan a ma lehetséges legszélesebb horizonton való emberi gondolkodáshoz, két akadályt mindenképp figyelembe kell venni. Fent említettük, hogy a ma uralkodó szervezetek sajtóságos részvételeket képviselnek (még akkor is, ha azt hangoztatják, hogy az egész emberiség boldogulásáért vannak gondban), és ezért nem érdekelték globális (kozmosz, transzcendens) szélességű gondolkodásban. Mellesleg az ismeretelmélet figyelmeztet, hogy az ilyen globális stb. ügyekkel csínján kell bánni, mert volt már rá példa, hogy az ember saját korlátoltságát igyekezett korlátlan mértékig kiterjeszteni...

Megrendelő levelezőlap

bélyeg helye

Kérem, küldjenek az „Érted vagyok”-ból ingyenes mutatópéldányt a következő címekre:

Címzett neve:

Ország:

Ir.szám:

Település:

Utca, házszám:

Címzett neve:

Ország:

Ir.szám:

Település:

Utca, házszám:

„Érted vagyok” folyóirat

Budapest
Kazinczy u. 3.
1028

Itt egy olyan mértékű együttműködés jelenthet némi biztosítékot, amelyben részt vesznek a ma fellelhető és lehetséges emberi gondolkodásmódok, életmodellek hiteles képviselői. Másrészt kérdés, hogy — bármilyen horizonton is — lehetséges-e egységes, az emberiség túlnyomó többségét átfogó cselekvés? Nem vagyunk-e mi is egy illúzió rabjai, amikor ilyenben reménykedünk? Hiszen történelmi példa nincs rá. És nem szabad abba a csapdába esnünk, hogy az emberi gondolkodás, világhoz való hozzáállás sokféleségének leradírozása árán akarjunk egy szép, új, ökológikus világot létrehozni — a magunk mintája nyomán, persze.

Tetszetős módszer lenne szétválasztani az egyéni és közösségi, valamint emberiség-szintű cselekvési lehetőségeket, és formás kis modelleket alkotni vagy előírni mindegyik számára, de tudjuk, hogy a dolgok — és az emberek — a valóságban nem eszerint működnek. Abból kell kiindulni, ami adott. Az adottságok között pedig ott van az is, hogy jócskán vannak, akik szerint egyáltalán semmi tennivalónk nincs, és az ilyen kérdésekről való filozófálgatás felesleges időpocsékolás. (Az ilyenek persze nem olvasnak efféle magvas dolgozatokat.)

Az anyagi, konkrét, evilági dolgok terén nem lehetségesek igen nagy félreértések. Ezért az új gondolkodási módszerek keresésekor a tényeket célszerű alapul venni. Nem jelenti ez az anyagvilágnál való lera-gadást vagy a túlvilág teljes kizárását, csak feltételezi a valóság elemeinek következetes, egymásra épülő, egységes értelmezését. Ebben nincs semmi lehetetlen; az ember számos esetben hozott már létre hallatlanul bonyolult tudományos-technikai rendszereket. Az emberi feltételek megvannak: A legkülönfélébb egyéni és közösségi kezdeményezések mutatják, hogy mekkora igény van egy jobb, emberibb világra. Az ökológiai irodalom néven nevezi azokat a kiváló és elkötelezett egyéneket, közösségeket, kezdeményezéseket, akik/amelyek hajlandók minden erejüket bevetni és együttműködni másokkal. A kommunikáció — akár az egész világra vonatkozóan — megoldható; bár volt már rá példa, hogy az ellenérdekelte gazdasági-hatalmi struktúra közbelépett (pl. Bősnagyvaros esetében).

Régebben társadalmi mozgalmak, egyletek, helyi közösségek és szervezetek szép sikereket értek el bizonyos közösen elismert célok érdekében. Ezek elvesztették értelmüket, és megszűntek a fogyasztói társadalomban: Most itt a lehetőség, sőt a felhívás, hogy ismét alakítsuk meg őket, azért, hogy helyi szinten — az egyéni életterek összességén — az étellel együttjáró problémák kezelhetők legyenek, és megteremtsek életünknek azt a kulturális és ökológiai terét, amelyet a kényelem miatt feladtunk. A fogyasztói, elmagányosodott és önzővé vált ember nemigen mozdítható közös cselekvésre, de figyelemfelkeltő akciók által szembesíteni lehet magatartásának várható következményeivel. Ezek a következmények ma már sok esetben kézzelfoghatók, és szinte azonnal jelentkeznek.

Persze nem lehet hatékony kritikát gyakorolni a meglévő intézményekkel szemben akkor, ha magunk is haszonélvezői vagyunk szolgáltatásaiknak, illetve igényeinkkel tápláljuk őket. — Helyettesítő-életviteli modellek, cselekvési minták nélkül minden efféle beszéd hatástalan. A romantikus, nosztalgikus, aszketikus és egyéb elrugaszkodott elképzelések mellett ki kell dolgozni azokat a nagyon primitív fogásokat, amelyek segítségével a legvárosibb városi, a legkiszolgáltatottabb vidéki ember is elindulhat azon az úton, hogy lefékezze fogyasztói szokásait, majd kevésbé ártalmas, kisebb energia-igényű és szerves, természetbarát megoldásokkal helyettesítse azokat.

Ha ma élne Assisi Szent Ferenc, talán tapsolna örömben: Éppen ilyen, egész világra kiterjedő mozgalmat akart, persze korának megfelelő, vallásos megfogalmazásában... De van-e esélye bármilyen, közvetlen egyéni haszonnal nem járó mozgalomnak ma, amikor az emberi kapcsolatok lepusztultak, a bizalom gyakorlatilag elenyészett, és a transzcendens eszme egymásnak néha homlokegyenest ellentmondó szektás propagandává silányult? Ugyanakkor egyre több vallási és ideológiai csoportot találunk, amelyek felfedezik az összefüggéseket elhivatottságuk és a világban való létük között, és ennek megfelelő cselekvési programot is hirdetnek. Ennek az alapja az, hogy az etikába be kell emelni az ember és Isten, ember és ember kapcsolata mellé az ember és természet vonatkozását is. Ez az öko-etikák alapelve is.

Sokszor megtörtént már, hogy valamilyen gondolat, eszme köré olyan közösség, mozgalom szerveződött, amely évszázadokig hatott, és megváltoztatta a világ szellemi térképét. Most ennél is többről van szó: A Föld valóságos arculatát kell megváltoztatni. Ehhez az eszmén túl kivitelezhető gyakorlati program is szükséges. Képes a millió érdek szerint tagolt emberiség ilyesmire? Igen, ha felismeri azt, hogy az egész lét végül is egyetlen törekvést mutat: létrehozni egy olyan struktúrát (állapotot, létezőt, léthelyzetet), amely tökéletesen birtokolja az egész létet, azaz elpusztíthatatlan (örök), és éppen ezért minden létnek a forrása (jó), tehát minden elismerést megérdemel (dicsőséges, szent). E legfőbb közös érdek olyan erős, hogy képes egységbe foglalni a megvalósítás igen sokféle módját, törekvését. A nagy felismerések mindig látnokok, próféta-k, zsenik névéhez fűződnek; a megvalósítás azonban rajtunk, egyes embereken fordul. Lehet, hogy „csak” arról van szó, hogy most, először a történelemben, megkíséreljük az egyénitől a kozmikusig (transzcendensig) terjedő érdeknek megfelelő egységes és átfogó cselekvést... azon a horizonton, amely itt, most számunkra adott. Ez a horizont azonban szélesebb, mint bármikor, és képes átfogni az egész emberiséget. Nem felülről, a Nagy Eszme, a Nagy Testvér, a Nagy... felől ér el bennünket, hanem „alulról”, az egyén felől, az adott helyen élők közösségei felől szerveződik és ér el más közösségeket, kulturális mintákat — anélkül, hogy azokkal konfliktusba vagy önellentmondásba keverednék.

El kell indulni egyenként, kinek-kinek (akinek füle van, hallja meg!) a maga útján, botladozva, de keresve önmagunkat és egymást, és reménykedve abban, hogy egyszer egymásra találunk és egyre többen leszünk, és akkor legyőzzük a butaságot — a sajátunkét legelőbb, persze.

Hogy ez reménytelen? Végül is mindent összefoglal a több ezer éves recept: Tedd másnak, amit magadnak kívánsz. Ennek a következetes alkalmazása elvezet azokhoz a cselekvésekhez, amelyek a Földet nemcsak elviselhető, hanem kellemes lakóhelyé teszik minden élőlény számára — legyen az ember, állat, vagy akár az Isten...

Márczi Imre

TARTALOM

Tanulmány

Kiszely Károly: A gyilkos kamat 2-3

Könyvismertetés

Hanna Wolff: Jézus, a férfi (III. rész) 4-7

Ifjúság rovat

Kovács László: A vallástipró (minidráma) 8-9

Interjú

M. Borbála: Most már elfogadom 12-13

Egyházunk életéből

Walbert Bühlmann: Mennyire keresztény a római kúria? 14-15

Társadalmi kérdések

Te is lehetsz menekült 16

Gyerekeknek Moha-mese

Ne taníts — buta akarok maradni 17-18

Példakép

Korunk egy igaz embere — Janusz Korczak 19-20

Elmélkedések

Gergely G. András: A Miatyánk (III. rész) 10-11

Leveled jött Istentől (vasárnapokra) 21-25

Ökológia

Márczi Imre: Szép, új, ökológikus világ...? 26-31

Közhelyek

Szeptemberre: „Az ember legyen modern” 6

Októberre: „Nem kell játszani a tűzzel” 27

Bimonthly newspaper of „Family Foundation” for communities and families, about gospel, charity, third world, ecology, nonviolence, family life, education, and radical renewal movement in the hungarian catholic church.

Editor: GARAY András — Address: H-2120 Dunakeszi, Berzsenyi u. 5/c

The materials published by the „Érted vagyok” can be re-published free, without distortion of contents.

The editorial board hereby asks for complimentary copies in case of republication.

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

Közösségi és családi folyóirat

IV/5. (21.) szám. Megjelenik évente hatszor.

Alapította: Simonyi Gyula

Szerkeszti a Szerkesztőbizottság.

A szerkesztőbizottság titkára: Garay András

Laptulajdonos: Család Alapítvány

Számlaszám: 202-10809 Magyar Hitelbank Rt.

Bp.V., Szabadság tér 5-6.

Olvasóink a Család Alapítvány fent jelzett számlájára

„Érted vagyok” megjelöléssel

támogatást küldhetnek lapunknak.

Bármely összeget köszönettel fogadunk,

és 4000 Ft vagy nagyobb támogatás esetén

állandó tiszteletpéldányt küldünk.

Az Alapítványnak adott összeg

az adóalapból levonható!

Nyugatra 200 DM vagy nagyobb támogatás esetén

küldünk állandó tiszteletpéldányt.

Felelős kiadó: Vincze Endre

Kiadóhivatal: 1476 Budapest, Pf. 40.

Szerkesztőség: 1028 Budapest, Kazinczy u. 3.

A lap az „Ingyen kaptatok, ingyen is adjatok” (Mt 10,8) szellemében szerzői honoráriumot nem váró írásokat közöl.

Minden írásért szerzője felelős és nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét fejezi ki.

Az „Érted vagyok”-ban közölt anyagok (a szerző hozzájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közölhetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ezúton kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt.

Kéziratot nem őrzünk meg, s nem küldünk vissza.

Készült a NEOTIPP Nyomdaipari Szolgáltatóüzemében, Budapesten.

Felelős vezető: Dr. Naszályi Gábor

ISSN: 0865-8021

Egy üveg sör...

Ennyi egy folyóirat ára, és sokan nem a folyóiratot választják. Nem kell a kultúra, mert „drága”. Pénzbe kerül, de nem hoz pénzt. Hatása úgyszólván, s ha van, aránytalanul kevés. Eredménye nem azonnali, nem mérhető. Senki sem ad szívesen pénzt kalkulálható nyereség nélkül, legfeljebb „áldoz” a nemes célra. A kultúra hiánya mégis minősíti a személyt, a pártot, a társadalmat.

Mert az ember nemcsak kenyérről él. Sőt, az étel-ital-ruha-lakáson kívül sokkal több „egyéb” is szüksége van. Forintban, folyóméterben és unciában nem mérhető dolgokra.

Te milyen ember vagy? Honnan veszed önbecsüléset, mi ad tartást, hitet? Ismered-e múltadat és sejtet-e jövődet? Van értékrended, vigaszod és lelki katarzisz? Tudsz-e mindig aludni? Vágyod-e néha a magányt? Szoktál magaddal szembesülni? Látod „kivülről” is magad? Mi ad számodra reményt és kikhez tartozol? Érted-e a viccet és tanítasz-e másokat?

Számodra mi a fontos? A ruha vagy az ember? A koporsó vagy aki benne van? Az, hogy jó munkakörülmények között robotolj, vagy az, hogy ha fészkerben is, de alkothass? Az, hogy szép iskolába jársz, vagy az, hogy szép dolgokat tanulj? Az, hogy a buszon bárszékülés legyen, vagy az, hogy átadják a helyet? Az, hogy házad legyen, vagy az, hogy otthonod? Az, hogy puha ágyban aludj, vagy az, hogy ne egyedül?

Vannak-e kérdéseid, és mit kérdezel? Csak azt kérdezed, hogy „miből”, vagy azt is, hogy „miért”? Miért jött Isten Országá helyett az egyház, és miért jött munkáshatalom helyett a párt? Csak azt kérdezed, hogy „kinek”, vagy azt is, hogy „minek”? Minek a kultúrház, és nincs rá igény? Ki játszik kinek, és főleg: minek?

A szervezetek olyasmit szeretnek csinálni, ami gyors, látványos és mérhető. Az útépités például ilyen. A kultúra nem ilyen. Mivel is lenne mérhető a tisztító katarzisz, egy terem tapsa vagy egy szoknyalebbenés? Hány centi egy boldog mosoly, milyen súlyú egy hálás kézfogás, összetevőire bontható-e a szemragyogás? Kiszámíthatók-e álmaink, mennyibe kerülnek emlékeink, és kinek jelent többet az integrálás?

Utakra van szükség, vagy valami másra? Hány köbméter aszfalttól alszol el, és mennyitől érzed úgy, hogy érdemes felkelni? Hány köbmétertől fakadsz dalra, és mennyi kell, hogy táncra perdülj? Minek a járda, ha strichelnek rajta? Minek az új templom, ha nincs bele pap? Hány katedrális igazol egy koldust? Kár kikövezni az utat, ha a pokolba visz.

Amit keservesen építünk, egy perc alatt lerontják. Felépíthetjük az egész világot — egy gombnyomással elpusztítják. Mire felépül a ház, szétmegy a házasság. Mire bevezetjük a gázt, a nagy kinyitja magára.

Így nem érdemes. Csak úgy érdemes, ha az igény találkozik a lehetőséggel, ha a vágy találkozik az alkalommal. Tanulni, tanítani, művelődni kell, mert a Gondolatot nem rájja meg a rozsdá, és a moly sem emészti meg.

Pintér Zoltán